การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแตกต่างกันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร

ว 2 ธน 2553

ปริญญานิพนธ์

ของ

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ตุลาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแตกต่างกันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ตุลาคม 2553

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์. (2553). *การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแตกต่างกันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์, รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา การเผชิญปัญหาแบบรอมชอม และการเผชิญปัญหาแบบถอยหนีต่อพฤติกรรมการถูกคุกคามจากเพศตรงข้ามของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 360 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา จำนวน 120 คน กลุ่มนักเรียนที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม จำนวน 120 คนและกลุ่มนักเรียนที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี จำนวน 120 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนและระดับชั้นเรียนเป็นชั้นของการสุ่ม (strata) และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (sampling unit) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดบุคลิกภาพ 5 ลักษณะ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว แบบวัดวิธีการเผชิญปัญหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มโดยวิธีแบบทางตรง

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรในกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนี พบว่า กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ตัวแปร คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)

ผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนี พบว่าตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่มทั้งหมดมีเพียง 4 ตัวแปรที่ร่วมกันจำแนกความแตกต่างของกลุ่มเรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกจากมากไปน้อย (ไม่คิดเครื่องหมาย) คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) ซึ่งสามารถเขียนสมการจำแนกกลุ่ม (Discriminant Function) ของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาได้ 1 มิติ ดังนี้

$$Y = .811X_1 - .586X_7 + .319X_3 + .100X_4$$

ตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่มทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันจำแนกความแตกต่างของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถนำสมการนี้ไปใช้คาดประมาณการเป็นสมาชิกของทั้งสามกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 61.7 เมื่อพิจารณากลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 51.7 กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 74.2 และกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนีสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 59.2 ตัวแปรที่ให้ค่าน้ำหนักในการจำแนกสูงสุด คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.811 ตัวแปรที่ให้ค่าน้ำหนักรองลงมา คือ สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) ซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกกลุ่มเป็น -0.586, 0.319 และ 0.100 ตามลำดับ

A DISCRIMINANT ANALYSIS ON THE METHODS OF COPING WITH SEXSUAL HARASSMENT RELATING TO THE FOURTH LEVEL , SECONDARY GRADE 4-6 STUDENTS OF GIRL SCHOOLS WHICH ARE MEMBERS OF OFFICE THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN BANGKOK AREA

AN ABSTRACT

BY

THANAWAT SRIPAIROTE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Master of Education Degree in Educational Research and Statistics

at Srinakharinwirot University

October 2010

Thanawat Sripairote. (2010). *A Discriminant Analysis on the Methods of Coping with Sexual Harassment Relating to the Fourth Level , Secondary Grade 4-6 Students of Girl Schools Which Are Members of Office the Basic Education Commission in Bangkok Area.*Master thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof.Nipa Sripairot, Assoc.Prof.Dr.Sor Wasna Pravalpruk

The purposes of this research were to compare and conduct an analysis to find out the Discriminating Factor among the female students of the fourth level who study in the single-gender schools in control of the Commission of Fundamental Education, and classify them into three groups; those who face and fight against the sexual harassment, those who compromise the sexual harassment and those who withdraw from the sexual harassment. The sample size was three hundred sixty which comprises of one hundred twenty samples from each group. The multi-stage random sampling technique was used to select samples of three hundred sixty students. The size of the schools became the strata, with the class room as the sampling unit. The research tools consisted of the 5 types of Personality Test, EQ Tests, the Domestic Relationship Questionnaire, the degree of problem facing test. The statistic tools consisted of Mean, Standard Deviation and Discriminant Analysis by direct method.

The finding from this research revealed that the variables differentiating those who face and fight against the sexual harassment, those who compromise the sexual harassment and those who withdraw from the sexual harassment varied with the level of confidence at 0.01. They are Emotional Intelligence (X_1), Extraversion (X_3), Openness (X_4), Agreeableness (X_5), Conscientiousness (X_6) and Domestic Relationship (X_7).

The analysis suggested that there were only four significant variables that defy the correlation. They are Emotional Intelligence (X_1), Domestic Relationship (X_7) .Extraversion (X_3), Openness (X_4) (from the minimum coefficient to the maximum coefficient, regardless of it being negative or positive figure). The Discriminant Function Equation of those who can cope with the sexual harassment single-dimensionally is:

$$Y = .811X_1 - .586X_7 + .319X_3 + .100X_4$$

The above equation can predict the differentiation among the three groups of the samples with sixty-one point seven percent accuracy. The equation can predict classification of samples that face and fight against the sexual harassment with fifty-one point seven percent accuracy, classification of samples that compromise the sexual harassment with seventy-four point two percent accuracy and classification of samples that withdraw from the sexual harassment with fifty-nine point two percent accuracy. The most influential discriminating variable is the Emotional Intelligence (X_1) which has the coefficient of .811, followed by Family Relationship (X_7), Openness (X_4) and Extraversion (X_3), with the coefficient of -0.586, 0.319 and 0.100 respectively.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแตกต่างกันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร

ของ
นายธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2553

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุวพร เซ็มเฮง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เผ่า)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาอย่างสูงสุด จาก รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประวาลพฤกษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่เอาใจใส่ให้คำปรึกษาชี้แนะ ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆอย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. สุวพร เซ็มเฮง และ อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เผ่า เป็นกรรมการสอบปากเปล่าที่ได้กรุณาให้ข้อสังเกตและคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.ทศวร มณีศรีขำ อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.ทิพทินนา สมุทรานนท์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

กราบขอบพระคุณอาจารย์ในภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณผู้บริหาร คณะอาจารย์โรงเรียนสตรีสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครทุกโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้ไปทดสอบเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจากความอนุเคราะห์ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือจากเพื่อนๆพี่ๆน้องๆทุกท่านที่มีให้กับผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มศึกษาจนกระทั่งทำปริญญานิพนธ์สำเร็จ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่เป็นอย่างสูงที่ได้เป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือและเป็นแรงผลักดันที่สำคัญตลอดมาด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ลูกประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	3
	ตัวแปรที่ศึกษา	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบแนวคิด	8
	สมมติฐานของการวิจัย	9
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	10
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหา	10
	ความหมายของการเผชิญปัญหา	10
	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการเผชิญปัญหา	12
	ลักษณะการเผชิญปัญหากับการทำนายพฤติกรรมบุคคล	25
	แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหา	27
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านส่วนตัวของนักเรียน	29
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ	29
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	41
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านครอบครัว	50
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว	50
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำแนกประเภท	52
	วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์จำแนกประเภท	52
	ประโยชน์ของสมการจำแนกประเภท	54
	วิธีการสร้างสมการการวิเคราะห์จำแนกประเภท	54
	สถิติที่สำคัญของการวิเคราะห์จำแนกประเภท	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

2 (ต่อ)

สถิติที่ได้จากการวิเคราะห์จำแนก 56
วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภท 56
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำแนก 58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ 60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ 61

3 วิธีดำเนินการวิจัย 63
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 65
การเก็บรวบรวมข้อมูล 72
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล 72
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 73

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 77
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 77
การนำเสนอข้อมูล 78
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 78

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 86
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการวิจัย 86
สรุปผลการวิจัย 87
อภิปรายผล 88
ข้อเสนอแนะ 90

บรรณานุกรม 92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

ภาคผนวก 99

ประวัติย่อผู้วิจัย 120

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงระดับความเข้มของรูปแบบการเผชิญปัญหา	26
2	องค์ประกอบ 5 ประการของบุคลิกภาพ	35
3	องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกลแมนในส่วนที่ 1	46
4	องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวความคิดของโกลแมน ในส่วนที่ 2	47
5	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียน และรูปแบบการเผชิญปัญหา	64
6	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่าง ๆ จำแนกตามกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี	79
7	เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของตัวแปรแต่ละตัวของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี	80
8	ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	81
9	ทดสอบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี รอมชอมและสู้ปัญหา	82
10	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา รอมชอมและถอยหนี	83
11	ค่าสถิติที่ใช้ในการตัดสินสมการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี รอมชอมและสู้ปัญหา	84
12	ผลพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา รอมชอมและถอยหนีโดยสมการจำแนกกลุ่ม	85
13	แสดงดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือแบบทดสอบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา	118

บัญชีภาพประกอบ

ตาราง **หน้า**

1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย..... 8
2 แบบจำลองลักษณะการเผชิญปัญหา..... 19
3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและตัวแปรจำแนกประเภท..... 52

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ภายใต้กระแสของการเปลี่ยนแปลงที่หมุนเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วของโลกยุคปัจจุบันได้นำพาความเจริญก้าวหน้าซึ่งส่งผลทำให้การดำเนินชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น การเดินทาง การติดต่อสื่อสารมีความกระชับรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ถ้าพิจารณาเพียงด้านบวกจะเห็นว่าชีวิตของประชาคมโลกน่าจะประสบเพียงความสุข หากแต่ในความเป็นจริงอีกด้านหนึ่งของการหมุนเปลี่ยนอย่างรวดเร็วของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ยังมีภัยคุกคามที่คืบคลานเทียบเคียงมาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าดังเงาตามตัว ซึ่งเราไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่า ยิ่งโลกเราจะเจริญมากขึ้นเท่าใดโลกเราก็ยิ่งเกิดปัญหามากขึ้นเท่านั้น

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีความเจริญก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การซึมซับทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและวัฒนธรรมจากภายนอกทำให้สังคมดั้งเดิมที่หนาแน่นไปด้วยคุณธรรมถูกสั่นคลอนด้วยความคิดที่ขาดจริยธรรม ดังมีหลักฐานปรากฏตามสื่อสาธารณะทั่วไป ทุกคนต่างรับรู้หากแต่มิได้ตระหนักถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาในภายหลังจึงได้ปล่อยปัญหาเหล่านั้นให้ดำเนินต่อไปโดยไม่คิดจะแก้ไขอย่างเด็ดขาดและจริงจัง

กรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งศูนย์รวมความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการศึกษา อีกทั้งยังมีประชากรที่อาศัยอยู่อย่างมากมายและหลากหลายด้วยเชื้อชาติและศาสนา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ นี้ ทำให้เกิดปัญหาหลายๆ ด้านกับประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร อาทิเช่น ปัญหาด้านสุขภาพจิต ปัญหาด้านการถูกคุกคามทางเพศ ปัญหาด้านการอพยพย้ายถิ่น ปัญหาด้านมลภาวะต่างๆ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ดุจดังลูกโซ่ที่เกี่ยวพันอย่างยากที่จะแยกออกจากกัน เนื่องด้วยการเกิดปัญหาหนึ่งมักจะนำมาซึ่งอีกปัญหาต่อไปไม่รู้จบ ดังนั้นทางแก้คือการยุติหรืออาจจะเพียงพยายามที่จะบรรเทาการเกิดปัญหาให้เบาบางลง

หนึ่งในปัญหาที่เกิดขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครที่ดูจะพบเห็นได้ไม่ยากตามสื่อทั่วไป คือ ปัญหาการถูกคุกคามทางเพศในเพศหญิง (นิตยา บุญหนัก. 2547: 1 ; อ้างอิงจาก "ภัยของนักเรียนสาว". 2542: 13) หนึ่งในปัญหาอาชญากรรม ไม่มีใครปฏิเสธได้เลยว่า ปัญหาเรื่องเพศเป็นปัญหาที่กระทบกระเทือนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำ โดยเฉพาะการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) ที่เกิดขึ้นกับเพศหญิงในช่วงอายุ 16 – 22 ปี และผลกระทบที่ตามมาคือปัญหาผู้ป่วยที่เป็นโรคเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ (พิมพิดา โยธาสมุทร. 2552: 2) จากการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี ในปี 2551 พบว่า กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2-5 นักเรียนชาย-หญิง เคยมีประสบการณ์ทางเพศเพิ่มขึ้น (ศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการ. 2552) สถิติหญิงไทยถูกข่มขืนครึ่งแรกปี 52 พุ่งเกือบ 5 พันคดี เตือนให้ระวังเพื่อนสนิทคนใกล้ชิดอาจกลายเป็นตัวอันตรายที่ทุกคนมองข้าม เหตุเพราะปัจจัยทางเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำทำสังคมเข้าสู่

กลียุค ทั้งคลิปโป้ หนังเอ็กซ์ที่เปิดขายกันแบบโจ่งครึ่มทั่วทุกมุมเมืองและจากสถิติพบว่า 80% ของผู้กระทำเป็นคนรู้จักหรือคนที่ไว้วางใจ เช่น คนในครอบครัว คู่รัก เพื่อน ครู นายจ้าง ผู้บังคับบัญชา เป็นผู้ประกอบอาชีพหลากหลายและเป็นผู้ที่มีการศึกษา และการที่ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศนั้นถือเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมที่ทุกคนในสังคมต้องตระหนักรู้และหาวิธีป้องกันเพราะการถูกกระทำเช่นนั้นไม่ใช่แค่ถูกล่วงละเมิดซึ่งเป็นการทำร้ายทางร่างกายและจิตใจแล้วบางครั้งการถูกกระทำนั้นก็นำมาซึ่งโรคร้ายที่ผู้หญิงไม่ได้เป็นคนก่อด้วย

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญหาการถูกคุกคามทางเพศส่งผลให้เกิดผลเสียทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เกิดความวิตกกังวล มีผลต่อการเจ็บป่วยทางกาย นอกจากนี้ทำให้เกิดผลเสียต่อเด็กทางด้านการเรียน การแสดงออกจากทางด้านอารมณ์ และความรู้สึก มีคุณค่าเกี่ยวกับตนเอง ดังนั้นการป้องกันเด็กจึงเป็นเรื่องของคนในสังคมทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันครอบครัวและการศึกษาซึ่งถือเป็นสถาบันพื้นฐาน ต้องร่วมกันหาทางป้องกันช่วยเหลือและคุ้มครองเด็กไม่ให้ถูกคุกคามทางเพศ หรือแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ เพราะปัญหาการคุกคามทางเพศถ้าไม่ได้รับการป้องกันจะเป็นปัจจัยนำไปสู่ปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราได้

มูลนิธิคุ้มครองเด็ก เผยสถิติเด็กถูกคุกคามทางเพศ พบถูกคุกคามทางเพศ 24 คน เป็นเหยื่อเพศหญิง 205 คน โดยช่วงอายุ 13-16 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ 115 คน (คมชัดลึก. 2546: ออนไลน์) หากพิจารณาจากสถิติของกลุ่มเป้าหมายที่มักถูกล่วงละเมิดทางเพศแล้ว พบว่า กลุ่มเพศหญิงที่กำลังอยู่ในวัยเรียนเป็นกลุ่มเสี่ยงที่มักจะเผชิญกับปัญหาการถูกคุกคามทางเพศมากที่สุด ดังนั้น เราจะควรศึกษาถึงแนวทางการเลือกวิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากกลุ่มเสี่ยงนี้ และเมื่อคนเราเกิดปัญหา ทำให้เกิดความทุกข์กายทุกข์ใจ บุคคลจึงต้องเลือกปรับ หรือเลือกแสดงลักษณะรูปแบบการเผชิญปัญหา (Coping Style) ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาในขณะนั้น โดยธรรมชาติของคนเมื่อเกิดสภาพปัญหาที่มาขัดขวางจนเกิดเป็นความทุกข์กายทุกใจ จะเลือกแสดงพฤติกรรมเพื่อลดสภาพทุกข์ใจโดยวิธีการต่างๆ (Lazarus;& Folkman. 1984: 24) การใช้พฤติกรรมการเผชิญปัญหาเพื่อปรับสภาวะความเครียดเครียด ถือเป็นเรื่องปกติของคนธรรมดาที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ส่วนการเผชิญปัญหานั้น แต่ละบุคคลจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือ บางคนจะใช้วิธีสู้โดยใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา ปรับปรุงตนเอง บางคนอาจถอยหนี และบางคนอาจใช้วิธีรอมชอม (Boyd;& Johnson. 1981: 7) ซึ่งไม่ก่อให้เกิดอันตรายแต่ประการใด แต่กลับเป็นประโยชน์ในส่วนที่ช่วยให้พ้นสภาพความทุกข์ใจและช่วยทำให้อารมณ์สงบลงได้บ้าง แต่ถ้าใช้รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบเดิม เป็นประจำซ้ำซากเกินไปจนกลายเป็นลักษณะนิสัยที่จะนำไปสู่ปัญหาที่ยุ่งยากในการปรับตัวในระยะต่อมายิ่งขึ้น

การที่บุคคลใดจะเลือกวิธีการแบบใดในการเผชิญปัญหานั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนตัวของบุคคลนั้น (Lazarus;& Folkman. 1984: 141 - 225) และถ้าบุคคลใดสามารถเลือกรูปแบบการเผชิญปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว บุคคลเหล่านั้นมักจะประสบความสำเร็จในแก้ปัญหา (เติมศักดิ์ คทวณิช. 2540; อ้างอิงจาก Grossen;& Bush. 1979: 51 - 56) ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขบุคลิกภาพที่

ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศจึงควรทำการศึกษารูปแบบการเผชิญปัญหาของบุคคลเพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มการเลือกรูปแบบการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศต่อไปในอนาคต

ดังนั้นด้วยปัญหาเหล่านี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาว่าหากเกิดปัญหาการถูกคุกคามทางเพศขึ้นกับผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนจะมีวิธีการเผชิญปัญหาเหล่านั้นอย่างไร โดยจำแนกปัจจัยที่จะศึกษา ความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในครอบครัว ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถเป็นแนวทางให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้หาทางแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบตัวแปรที่จำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อวิเคราะห์ตัวแปรที่จำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ทราบวิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามจากเพศตรงข้ามของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนของโรงเรียนสตรีชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2552 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 231 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียน 9,547 คน จัดแบ่งตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์แบ่งขนาดของโรงเรียนของสำนักนโยบายและแผนกระทรวงศึกษาธิการ 2548 แบ่งได้ 2 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 3 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนสตรี สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียน 360 คน ซึ่งประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่เลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นของการสุ่ม (strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (sampling unit) โดยมีรายละเอียดการสุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 ขนาด โดยยึดเกณฑ์การแบ่งตามเกณฑ์การแบ่งขนาดของสังกัดกรมสามัญศึกษา คือ ขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่ ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีจำนวน 3 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 4,067 คน โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 5 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 5,480 คน ดำเนินการสุ่มโรงเรียนเพื่อแจกแบบทดสอบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายซึ่งได้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ประเมินตามแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาจำนวน 1,000 ฉบับ เพื่อคัดแยกนักเรียนตามรูปแบบการเผชิญปัญหาโดยคัดนักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้นักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนตามเกณฑ์การประเมินที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 324 คน และนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 286 คน

ขั้นที่ 3 สุ่มนักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนตามเกณฑ์การประเมินมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน โดยแบ่งแยกเป็นรูปแบบการเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา จำนวน 120 คน รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบรอมชอม จำนวน 120 คน รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบถอยหนี จำนวน 120

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แบ่งเป็นดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์
2. บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว
3. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว
4. บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง
5. บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน
6. บุคลิกภาพแบบมีสติ
7. สัมพันธภาพในครอบครัว

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การจำแนกกลุ่มนักเรียนที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาพฤติกรรมการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามทั้ง 3 วิธี ดังนี้

1. การเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา
2. การเผชิญปัญหาแบบรอมชอม
3. การเผชิญปัญหาแบบถอยหนี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การถูกคุกคามทางเพศ หมายถึง การแสดงออกของเพศตรงข้ามที่บ่งบอกถึงเจตนาที่จะล่วงเกินทางเพศต่อนักเรียนทั้งทางร่างกาย ทางวาจาและทางสายตา โดยที่นักเรียนไม่พอใจ ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น และสังคมไม่ยอมรับ ดังนี้

1.1 การถูกคุกคามทางวาจา (Verbal Harassment) หมายถึง การแสดงออกของเพศตรงข้ามต่อนักเรียนโดยการพูดหรือการวิจารณ์เกี่ยวกับเรือนร่างและการแต่งกายที่ส่อเจตนาในทางลามก นักเรียนได้รับฟังเรื่องตลกลามก การพูดจาหยาบโลนหรือพูดจาแทะโลมกับนักเรียน การถูกบอกว่ารักหรือชอบทั้ง ๆที่นักเรียนไม่ได้สนใจ โทรศัพท์ลามก

1.2 การคุกคามทางร่างกาย (Physical Harassment) หมายถึง การแสดงออกของเพศตรงข้ามต่อนักเรียนโดยการสัมผัสต่าง ๆ เช่น การลูบคลำร่างกาย การจับต้องแขนขา การจับต้องหน้าอก หรือของสงวน การกอดรัดหรือโอบกอด การจูบ การหอมแก้ม การจับมือขึ้นดม การแกล้งเบียดเสียดร่างกาย การนั่งประชิดตัวมากเกินความจำเป็น การหายใจรดบริเวณใบหน้าและต้นคอ การให้จับคลำอวัยวะเพศ

1.3 การคุกคามทางสายตา (Visual Harassment) หมายถึง การแสดงออกของเพศตรงข้ามต่อนักเรียนโดย การถูกมองในส่วนของร่างกายที่เป็นบริเวณส่วนตัว

2. วิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนต่อพฤติกรรมการถูกคุกคามจากเพศตรงข้าม หมายถึง การกระทำของนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับเพศตรงข้ามที่มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ โดยแสดงออกได้ 3 วิธี คือ

2.1 การเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา หมายถึง การเพิ่มความพยายามหรือหาวิธีเอาชนะปัญหาเมื่อเผชิญกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ ได้แก่ ฟ้องอาจารย์ เถียงโต้ตอบ บอกกลับทันทีว่าไม่ทำ ไม่ชอบ แก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.2 การเผชิญปัญหาแบบรอมชอม หมายถึง การแก้ปัญหาโดยใช้การผสมผสานระหว่างวิธีการเผชิญปัญหาแบบสู้และแบบถอยหนีเข้าด้วยกัน ได้แก่ ให้เพื่อนช่วยบางครั้ง อธิบายเพื่อไม่ต้องกระทำสิ่งนั้น

2.3 การเผชิญปัญหาแบบถอยหนี หมายถึง การหลีกเลี่ยงปัญหาหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ โดยไม่พยายามแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเอง ไม่สนใจปัญหานั้น ได้แก่ เดินหนี หลบหน้า ไปให้พ้นจากจุดนั้น

3. ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตของนักเรียนร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ซึ่งครอบคลุม 3 องค์ประกอบ ตามแนวการวัดความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543) ซึ่งกรมสุขภาพจิตแบ่งปัจจัยของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

3.1 ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ได้แก่ รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

3.1.2 ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น ได้แก่ ใส่ใจผู้อื่น มีความเข้าใจและยอมรับผู้อื่น รวมถึงแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

3.1.3 ความสามารถในการรับผิดชอบได้แก่รู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัยและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

3.2 ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง ได้แก่ การรู้ถึงศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ และมีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

3.2.2 ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ได้แก่ การรับรู้และเข้าใจปัญหามีลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา ได้อย่างเหมาะสม และมีความยืดหยุ่น

3.2.3 ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ได้แก่ รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ตลอดจนแสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3.3 ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเองพอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 ความภูมิใจในตนเอง ได้แก่ เห็นคุณค่าในตนเอง และ มีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.3.2 ความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ รู้จักมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3.3 ความสงบทางใจ ได้แก่ การมีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข การรู้จักผ่อนคลายและมีความสงบทางจิตใจ

4. บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลซึ่งมีผลต่อการกำหนดแบบแผนวิธีการคิดและพฤติกรรมตามการรับรู้ของตนเองในลักษณะต่างๆ 5 ลักษณะ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบวัดบุคลิกภาพ NEO-FFI ของคอสตา และแมคเครซึ่งแบ่งบุคลิกภาพเป็น 5 องค์ประกอบ คือ

4.1 บุคลิกภาพหวั่นไหว (Neuroticism) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความวิตกกังวล (Anxiety) ความรู้สึกเป็นศัตรูอย่างโกรธเคือง (Angry Hostility) ความรู้สึกซึมเศร้า (Depression) การคำนึงถึงแต่ตนเอง (Self-Consciousness) การมีแรงกระตุ้นในตนเองสูง (Impulsiveness) และมีอารมณ์เปราะบาง (Vulnerability)

4.2 บุคลิกภาพแสดงตัว (Extraversion) หมายถึง การเป็นผู้มีความอบอุ่น (Warmth) ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Gregariousness) การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา (Assertiveness) การชอบมีกิจกรรม (Activity) ชอบแสวงหาความตื่นเต้น (Excitement - Seeking) การมีอารมณ์ด้านบวก (Positive Emotions)

4.3 บุคลิกภาพเปิดกว้าง (Openness) หมายถึง การเป็นคนช่างฝัน (Fantacy) ความสุนทรีย์ (Aesthetics) การเปิดเผยความรู้สึก (Feelings) การปฏิบัติ (Actions) การมีความคิด (Ideas) การยอมรับค่านิยม (Values)

4.4 บุคลิกภาพอ่อนโยน (Agreeableness) หมายถึง การเป็นผู้ไว้วางใจผู้อื่น (Trust) ความตรงไปตรงมา (Straightforwardness) ความรู้สึกเอื้อเฟื้อ (Altruism) การยอมตามผู้อื่น (Compliance) การถ่อมตน (Modesty) และมีจิตใจอ่อนโยน (Tender - Mindedness)

4.5 บุคลิกภาพมีสติ (Conscientiousness) หมายถึง การมีความสามารถ (Competence) ความมีระเบียบ (Order) การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ (Dutifulness) การมีความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Achievement Striving) ความมีวินัยในตนเอง (Self Discipline) และมีความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (Deliberation)

5. สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การปฏิบัติตนของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองต่อนักเรียน และการปฏิบัติตนของนักเรียนต่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

5.1 การปฏิบัติตนของผู้ปกครองต่อนักเรียน ได้แก่ การให้ความรัก การเอาใจใส่ ความห่วงใยต่อนักเรียน ให้มีอิสระในการแสดงออกตลอดจนสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง เป็นที่ปรึกษาและให้กำลังใจทั้งด้านการเรียนและส่วนตัวกับนักเรียน

5.2 การปฏิบัติตนของนักเรียนต่อผู้ปกครอง ได้แก่ การแสดงความรักและความเคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง การขอคำแนะนำและซักถามให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องราวต่างๆของนักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษางานวิจัยของจรรยา เกษศรีสังข์ (2537: 101-103) พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ คือ สัมพันธภาพในครอบครัวและบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542: 19) พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถช่วยเหลือเกื้อกูล ให้การเลือกวิธีการเผชิญปัญหาของมนุษย์มีเหตุผลมากขึ้น ผิดพลาดน้อยลง ทศพร ประเสริฐสุข (2542: 21) พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆได้อย่างไม่มีข้อคับข้องใจ เทิดศักดิ์ เดชคง (2542: 15) พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ช่วยให้เรารู้จักจัดการกับปัญหาต่างๆได้ ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นตัวแปรอิสระ และกำหนดกลุ่มผู้ที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้าม เป็นตัวแปรตาม ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิด ดังแสดงในรูปประกอบ 1

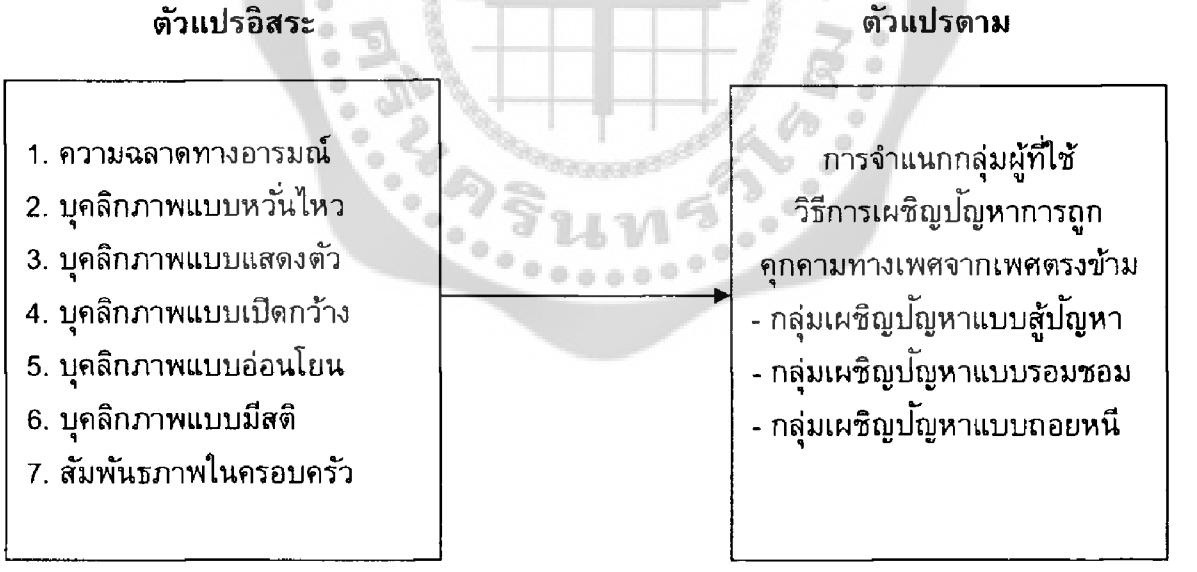

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหา
    1.1 ความหมายของการเผชิญปัญหา
    1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการเผชิญปัญหา
    1.3 ลักษณะการเผชิญปัญหากับการทำนายพฤติกรรมบุคคล
    1.4 แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านส่วนตัวของนักเรียน
    2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ
    2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านครอบครัว
    เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำแนกประเภท
    4.1 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์จำแนกประเภท
    4.2 ประโยชน์ของสมการจำแนกประเภท
    4.3 วิธีการสร้างสมการการวิเคราะห์จำแนกประเภท
    4.4 สถิติที่สำคัญของการวิเคราะห์จำแนกประเภท
    4.5 สถิติที่ได้จากการวิเคราะห์จำแนก
    4.6 วิธีการวิเคราะห์จำแนก
    4.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำแนก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
    5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ
    5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหา

1.1 ความหมายของการเผชิญปัญหา

ไสว นรสาร (2540: 26 - 27) ได้รวบรวมความหมายของการเผชิญปัญหาไว้ดังนี้

ลาซารัสและโฟลค์แมน (Lazarus;& Folkman. 1984: 141 – 225) อธิบายเกี่ยวกับการเผชิญปัญหา (Coping) หมายถึง ความพยายามของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงความนึกคิดและพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลาเพื่อจัดการกับความต้องการเฉพาะ ทั้งภายนอก และภายในร่างกาย ซึ่ง

ประเมินแล้วว่าต้องใช้แหล่งประโยชน์ที่มีอยู่อย่างเต็มที่หรือเกินกำลัง จากคำจำกัดความนี้จะเห็นว่า "การเผชิญปัญหา" มีลักษณะดังนี้

1. เป็นกระบวนการ (Process - Oriented) มากกว่าลักษณะที่ติดตัว(Trait - oriented) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเผชิญปัญหานั้นเกิดจากสิ่งที่บุคคลคิดหรือกระทำจริง (Actaully Thinks or does) ไม่ใช่เป็นเพียงสิ่งที่บุคคลควรคิดหรือควรทำ นอกจากนี้การเผชิญปัญหายังมีลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา และมีความเฉพาะของเหตุการณ์ (Specific Demands) ดังนั้น เมื่อมีข้อมูลเข้ามาใหม่หรือสถานการณ์เปลี่ยนไปต้องมีการประเมินซ้ำ (Reappraisal) ดังการศึกษาของโฟคแมนและลาซารัส ที่พบว่านักศึกษาประเมินสถานการณ์การสอบในระยะก่อนสอบ ระยะรอผลสอบและระยะหลังประกาศผลสอบแตกต่างกัน และแต่ละคนมีวิธีการเผชิญปัญหาแตกต่างกันโดยในระยะก่อนสอบจะใช้วิธีมุ่งแก้ปัญหา หลังสอบเสร็จทันทีจะใช้วิธีหนีปัญหา (Distancing) ส่วนในระยะหลังประกาศผลสอบ จะใช้วิธีคิดในสิ่งที่ปรารถนา หาแรงสนับสนุนทางสังคม ตำหนิตนเอง โดยเฉพาะในรายที่ผลการสอบไม่ดี มักจะใช้วิธีเหล่านี้มาก

2. ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเผชิญปัญหาและการปรับตัวเพราะการเผชิญปัญหาเป็นความพยายามจัดการกับปัญหาที่บุคคลประเมินแล้วว่าต้องใช้แหล่งประโยชน์อยู่อย่างเต็มที่หรือเกินกำลัง (Taxing or Exceeding) แสดงว่า การเผชิญปัญหาใช้กับสถานการณ์ที่เป็นความเครียดทางจิตใจ (Psychological Stress) ส่วนการปรับตัว (Adaptation) มีความหมายที่กว้างกว่าการเผชิญปัญหาโดยรวมถึง การกระทำที่เป็นปรกตินิสัย (Routine) หรือการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายาม และไม่ต้องใช้แหล่งประโยชน์ที่มีอยู่อย่างเต็มที่หรือเกินกำลัง ตัวอย่างเช่น เมื่อมีสัญญาณไฟผู้ที่ขับรถเป็นจะไม่กังวลกับการใช้เบรก ใช้คันเร่ง หรือการหยุดรถกะทันหัน แต่จะรู้โดนอัตโนมัติหรือด้วยความเคยชิน ดังนั้นการปรับตัวทุกอย่างจึงไม่ใช่การเผชิญปัญหา แต่การเผชิญปัญหาเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของการปรับตัว และผลลัพธ์ของกการเผชิญปัญหา คือ การปรับตัวใน 3 ด้าน ได้แก่ การทำหน้าที่ในสังคม (Social Functioning) มีขวัญและกำลังใจดีขึ้นหรือมีความพึงพอใจในชีวิต (Morale or Satisfaction) และการส่งเสริมภาวะสุขภาพ (Somatic Health)

3. ความพยายามในการจัดการ (Manage)ในกระบวนการเผชิญปัญหา หมายถึงความคิดหรือการกระทำใดๆของบุคคลต่อสถานการณ์ที่เผชิญโดยไม่คำนึงถึงว่าความคิดและการกระทำนั้นๆจะเป็นผลดีหรือไม่ในกระบวนการเผชิญปัญหานั้น การใช้คำว่า "การจัดการ" (Management) กับปัญหาจะมีความเหมาะสมและมีความหมายที่กว้างกว่า "เอาชนะปัญหา" (Mastery) ทั้งนี้เพราะปัญหาหลายอย่างของมนุษย์ไม่สามารถเอาชนะได้ เช่น ความ เจ็บป่วยในระยะสุดท้าย ความแก่ การสูญเสียอวัยวะบางส่วนของร่างกายจนไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ดังนั้น "การจัดการ" จึงมีความหมายครอบคลุมถึง การลด การหลีกเลี่ยง การอดทน และการยอมรับสถานการณ์ที่เป็นความเครียดนั้นๆ รวมทั้งความพยายามที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อมด้วย

ส่วนบอยด์ และจอห์นสัน (นริศว์ ปรารมภ์. 2539: 6 – 7; อ้างอิงจาก Boyd;& Johnson. 1981: 1) ได้ให้ความหมายของลักษณะการเผชิญปัญหาไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่บุคคลเลือก

นำมาใช้จัดการกับสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้ความขัดแย้งหมดไป ลักษณะการเผชิญปัญหาเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ ที่มาจากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ในอดีตที่บุคคลแต่ละคนจะมีลักษณะการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน (สุภาพรรณ โคตรจรัส. 2531: 306 - 316) เช่นวิธีการต่อสู้ การหลบหลีก การปฏิเสธ เพื่อช่วยลดความทุกข์ใจที่เกิดขึ้น ไวล์แมน ได้อธิบายเกี่ยวกับการใช้ลักษณะของการเผชิญปัญหาว่า มีลักษณะวิธีการต่อสู้ การหลบหลีก การปฏิเสธ การใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาเป็นปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นกับทุกคนทั้งนี้เพื่อรักษาดุลยภาพของจิต (Psychic Equilibrium) ดังนั้น การใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาของบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินชีวิตเพราะลักษณะการเผชิญปัญหานั้นเกิดขึ้น และได้พัฒนาในตัวบุคคลพร้อม ๆกับพัฒนาทางด้านอื่น ๆการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ต่าง ๆหลายด้านก็จะเป็นการพัฒนาความสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือปัจจัยที่จะช่วยบรรเทาอันตรายจากสิ่งที่คุกคามตนเอง ซึ่งบอยด์และจอห์นสัน ได้กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญก่อนที่บุคคลจะเลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจัดการกับปัญหาบุคคลจะต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับ 2 ปัจจัย ดังนี้

1. อะไรเป็นสาเหตุที่มาของปัญหา
2. อะไรคือผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการกระทำพฤติกรรมแล้ว ปัจจัยทั้งสองทำให้บุคคลรู้จักที่จะเลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

สรุปได้ว่า ความหมายของลักษณะการเผชิญปัญหาเป็นกระบวนการทางความคิดและพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ โดยจะเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพื่อตอบสนองต่อปัญหาต่อบุคคลหรือเหตุการณ์เพื่อทำให้ความขัดแย้ง ที่ทำให้เกิดความไม่สมดุล เกิดความไม่สบายใจต่าง ๆให้หมดไป และปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล

บุคคลที่จะเผชิญปัญหาได้ดี คือ ผู้ที่สามารถนำแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่มาใช้ได้ และรู้จักเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม กับแหล่งประโยชน์ที่มีผลต่อการเผชิญปัญหา ได้แก่ ภาวะสุขภาพและพลังงานของบุคคลความเชื่อในทางที่ดี ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะในการติดต่อสังคม แรงสนับสนุนทางสังคม แหล่งประโยชน์ทางวัตถุ โดยแหล่งประโยชน์เหล่านี้อาจมีข้อจำกัดได้จากการพัฒนา ประสบการณ์ ความเชื่อ ทัศนคติของบุคคล ระดับความคุกคามของเหตุการณ์หรือข้อจำกัดทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น วัฒนธรรมของชาวจีนที่ยกย่องผู้อาวุโส และผู้ชายเป็นผู้นำ ดังนั้นผู้อาวุโสและผู้ชายชาวจีนจึงมีทักษะในการวางแผนแก้ปัญหาและมีการควบคุมตนเองได้ดีกว่าผู้หญิง เป็นต้น

1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการเผชิญปัญหา

มูส์และบิลลิ่งส์ (นิยดา พงศ์พาชำนาญเวช. 2535: 33 – 35 อ้างอิงจาก Moos;& Billings.1982: 212 - 230) เป็นจิตแพทย์และนักจิตวิทยาที่ให้ความสนใจในเรื่องการเผชิญปัญหา เขาอธิบายเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาว่า มีพื้นฐานมาจากแนวความคิดของทฤษฎีต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) เป็นทฤษฎีที่เน้นเกี่ยวกับโครงสร้างของบุคลิกภาพของมนุษย์ที่ประกอบด้วยโครงสร้างของจิต 3 ส่วน คือ อิด (Id) อีโก้ (Ego) และซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego)

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับวงจรชีวิต (Life Cycle Perspective) เป็นทฤษฎีที่เน้นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของบุคคล ประสบการณ์ในชีวิต

3. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolution Theory and Behavior Modification) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะในการแก้ปัญหาและประเมินด้านความคิด

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมเศรษฐกิจ (Culture and Social Ecological Perspectives) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

จากทฤษฎีพื้นฐาน 4 แขนงดังกล่าวข้างต้นนี้ มูส์และบิลลิ่งส์ได้รวบรวมแหล่งเกื้อหนุนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญปัญหาไว้ ซึ่งได้แก่ พัฒนาการของอีโก้ (Ego Development) การเชื่อความสามารถของตนเอง (Self - Efficacy) รูปแบบการนึกคิด (Cognitive Styles) ทักษะในการแก้ปัญหา ลักษณะสังคมและความเชื่อ

มูส์และบิลลิ่งส์ แบ่งการเผชิญปัญหา 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 การเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยวิธีเผชิญปัญหา 3 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล (Logical Analysis)
2. การปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive Redefinition)ได้แก่ การคิดทบทวน การพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ของสถานการณ์นั้นๆ
3. การหลีกหนีหรือหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญความคิด (Cognitive Avoidance) ได้แก่ การปฏิเสธความจริง การพยายามลืมสถานการณ์ทั้งหมด และการฝันกลางวันถึงสิ่งที่พอใจ

กลุ่มที่ 2 การเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา (Problem – Focused Coping) ประกอบด้วยวิธีเผชิญปัญหา 3 วิธี คือ

1. การแสวงหาข้อมูลหรือ คำแนะนำ (Seek Information and Advice)
2. การลงมือแก้ปัญหา (Take Problem – Solving Action)ได้แก่ การพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา พิจารณาข้อดี ข้อเสีย ในการดำเนินการเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้น
3. การพัฒนาวิถีทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา (Develop Alternative – Rewards) เป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำของตนเอง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่ดีให้กับตนเอง ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในสังคม การพัฒนาเอกลักษณ์และความเป็นอิสระของตนเองตลอดทั้งการแสวงหาสิ่งทดแทน

กลุ่มที่ 3 การเผชิญปัญหาที่มุ่งเน้นการลดอารมณ์ที่เป็นปัญหา (Emotion Focused - Coping) ประกอบด้วยวิธีการเผชิญปัญหา 3 วิธี คือ

1. การควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ (Affective Regulation)

2. การทำจิตใจให้สงบไม่ทุรนทุรายกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Resigned – Acceptance)

3. การระบายอารมณ์ (Emotional Discharge) ซึ่งแสดงออกมาทางคำพูดหรือการกระทำ

มูส์และบิลลิ่งส์เน้นว่าความคิดเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกใช้วิธีเผชิญปัญหา และการเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาวิธีใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ลาซารัส และโฟล์คแมน (นิโลบล กฤษณพันธ์. 2532: 14 ; Lazarus;& Folkman. 1984. *Stress Appraisal and Coping*. pp.141 - 225) ผู้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางด้านความคิดของการเกิดภาวะเครียดด้านจิตใจ (The Cognitive Phenomenological Theory of Psychological Stress) ทฤษฎีนี้เน้นการติดต่อสัมพันธ์ (Transaction) ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยกระบวนการ คือ การประเมินสถานการณ์ (Appraisal) การเผชิญปัญหา (Coping) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การประเมินสถานการณ์ (Situation Appraisal) เป็นกระบวนการด้านความคิด แบ่งได้ 2 ชนิด คือ

ชนิดที่ 1 การประเมินปฐมภูมิ (Primary Appraisal) เป็นการประเมินว่าสถานการณ์นั้นมีผลกระทบอย่างไรต่อบุคคล

ชนิดที่ 2 การประเมินทุติยภูมิ (Secondary Appraisal) เป็นการประเมินถึงแหล่งสนับสนุนและทางเลือกต่างๆออกมาใน 3 ลักษณะ คือ

(1) ไม่มีผลดีหรือผลเสียกับตนเอง

(2) ไม่ร้ายแรงหรือให้ผลในทางบวกกับตนเอง

(3) เป็นภาวะความเครียด

2.การเผชิญปัญหาเมื่อบุคคลประเมินสถานการณ์แล้วว่าสถานการณ์นั้นก่อให้เกิดภาวะความเครียดหรือปัญหากับตนเอง เขาก็จะต้องเผชิญกับปัญหานั้นโดย

2.1 มุ่งแก้ปัญหา (Problem – Focused Coping) โดยมุ่งแก้ไขปัญหาที่ตนเองหรือสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดภาวะความเครียดหรือปัญหานั้น

2.2 มุ่งลดอารมณ์ความตึงเครียด (Emotion – Focused Coping) เป็นการลดความไม่สบายใจเมื่อพบว่าไม่สามารถแก้สถานการณ์นั้นๆได้

การเผชิญปัญหาเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamic) โดยวิธีการเผชิญปัญหาที่บุคคลใช้นั้น เป็นการผสมผสานระหว่างการมุ่งแก้ปัญหา และการมุ่งลดอารมณ์ตึงเครียด ในการเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหา ได้แก่ ประสบการณ์ในอดีต ความเชื่อภาวะสุขภาพ ความชำนาญในการแก้ปัญหา บุคลิกภาพ และการได้รับการเกื้อหนุน เป็นต้น

สำหรับวิธีการเผชิญปัญหานั้น ลาซารัส ได้แบ่งวิธีการเผชิญปัญหา ตามลักษณะการตอบสนองต่อภาวะเครียดเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การเข้าต่อสู้ (Attack) เป็นความพยายามของบุคคลที่จะขจัดสิ่งที่มาขัดขวางเป้าหมาย โดยพยายามเอาชนะอุปสรรคนั้นๆ ด้วยการเลือกวิธีการต่างๆที่เหมาะสม พยายามค้นหารายละเอียดใหม่ๆ พัฒนาความสามารถ หรือปรับปรุงวิธีการที่มีอยู่เพื่อเอาชนะอุปสรรค

2. การถอยหนี (Withdrawal) เกิดจากการที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กเมื่อพบกับสิ่งที่เป็นอันตรายมักจะใช้วิธีการถอยหนี เช่น การชักมือหรือเท้า เพื่อหนีไฟ หรือความเจ็บปวด เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะใช้วิธีการแบบเดิมที่เคยใช้ในวัยเด็ก คือ ลักษณะการหลีกเลี่ยง ลดการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เหล่านี้ ได้แก่ การเก็บกด (Repression) การถดถอย (Regression) การแยกตนเองหรือหลีกหนีหรือหลีกเลี่ยง (Withdrawal) การเพ้อฝัน (Fantasy) เป็นต้น

3. การประนีประนอม (Compromise) บุคคลที่จะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบประนีประนอม เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่ยุ่งยากมากๆซึ่งไม่สามารถเอาชนะได้ ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถหลบเลี่ยงได้ บุคคลที่จะใช้วิธีประนีประนอมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้มากที่สุด หรือบางครั้งอาจต้องเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ ได้แก่ การชดเชย (Compensation) การเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization) การเลียนแบบ (Identification) เป็นต้น

โกรสเซน และบุช (จรรยา เกษศรีสังข์. 2537: 27 – 28 ; อ้างอิงจาก Grossen;& Bush. 1979: 51 - 66) ได้เผยแพร่ทฤษฎีการปรับตัวของเขา ซึ่งใช้ทฤษฎีของลาซารัสเป็นพื้นฐาน โดยการเผชิญปัญหาจะเป็นขั้นตอนหนึ่งของการปรับตัว ความหมายของการเผชิญปัญหานั้นใช้แนวคิดของลาซารัส แต่รูปแบบหรือวิธีการเผชิญปัญหานั้นแบ่งตามผลการศึกษาของ วิลเลนท์ (Villant) ที่รายงานไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 1977 ซึ่งแบ่งวิธีการเผชิญปัญหาเป็น 4 ระดับ จาก 18 วิธี ดังนี้

ระดับที่ 1 กลไกทางจิต (Psychotic Mechanisms) ได้แก่ การปฏิเสธ การบิดเบือนความจริง และการหลงผิด โทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

ระดับที่ 2 กลไกที่ไม่สมบูรณ์ (Immature Mechanisms) ได้แก่ การฝันกลางวัน การโทษผู้อื่นหรือสิ่งอื่น การที่มีความรู้สึกว่าตนเองเจ็บปวดอยู่ตลอดเวลา (Hypocondriasis) การก้าวร้าวแบบเงียบๆ (Passive – Aggressive Behavior) และ การแสดงอารมณ์ออกมา (Acting - Out)

ระดับที่ 3 กลไกทางประสาทสัมผัส (Neurotic Mechanisms) ได้แก่ การใช้ปัญญา (Intellectualization) การเก็บกด การใช้ข้ออ้าง การหาแพะรับบาป และการแยกตัว โดยวิธีเหล่านี้จะเป็นกลไกการป้องกันตัว

ระดับที่ 4 กลไกที่สมบูรณ์ (Mature Mechanisms) ได้แก่ การมีน้ำใจ หรือการเห็นประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) การใช้อารมณ์ขัน การระงับความรู้สึก การคาดการณ์ล่วงหน้า (Anticipation) และการทดเทิด (Sublimation)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหา ได้แก่ ค่านิยม สัญชาตญาณ อารมณ์ บุคลิกภาพ อายุ ความเชื่อ และความสำเร็จในการใช้วิธีการเผชิญปัญหานั้นๆในอดีต

โคลแมน และแฮมเมน (สุภาพรรณ โคตรจรัส. 2531: 304 – 319; อ้างอิงจาก Coleman;& Hammen. 1974: 126 - 137) ได้อธิบายแบบของการตอบโต้ความตึงเครียดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 แบบ ตามความแตกต่างของการแสดงออก คือ

1. การสร้างพลังเพื่อการเผชิญปัญหา (Built in Coping and Damage Repair Mechanisms) ลักษณะการตอบโต้แบบนี้จะช่วยลดความตึงเครียดและความวิตกกังวลและช่วยสร้างเสริมความสมดุลทางจิตใจให้บุคคล ได้แก่ การร้องไห้ การพูดระบายความรู้สึก การหัวเราะ การคิดทบทวน การแสวงหาที่พึ่งทางใจ การหลับและการฝัน เป็นต้น

2. การพยายามจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเผชิญปัญหา (Task – Oriented Reactions) เป็นความพยายามที่จะเผชิญปัญหาอย่างแท้จริง โดยการเปลี่ยนแปลงตนเองหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

2.1 การตอบโต้ในรูปแบบการต่อสู้ เมื่อบุคคลมีความคับข้องใจ เพราะไม่สามารถไปถึงเป้าหมายได้บุคคลจะพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรค และนำตนไปสู่เป้าหมายให้ได้โดยเพิ่มความพยายามหรือเพิ่มกิจกรรมขึ้น หรือหาวิธีการไปให้ถึงเป้าหมายอีกหลายๆวิธีการตอบโต้ในรูปแบบการต่อสู้นั้น ประกอบด้วยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.1.1. การรวบรวมกำลังความสามารถที่ตนมีอยู่เพิ่มความพยายามยิ่งขึ้นและลงมือกระทำการอันใดอันหนึ่งเพื่อแก้ปัญหา

2.1.2. การเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เหมาะสมที่สุดเพื่อดำเนินการแต่ยังคงความยืดหยุ่นพร้อมที่จะเปลี่ยนวิธีการ ถ้าวิธีการที่เลือกเอาไว้ใช้ไม่ได้ผลหรือพบวิธีการใหม่ที่ดีกว่าพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข เลี่ยงความคิดที่แคบ และตายตัว พยายามดำเนินการอย่างมีเหตุผลแม้ว่า จะถูกกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ที่ไม่พอใจต่าง ๆ

2.1.3. การหาแหล่งเพื่อเผชิญปัญหาเพิ่มเติม คือ การพยายามเพิ่มแหล่งที่จะช่วยในการเผชิญปัญหา โดยการหาแหล่งข้อมูลใหม่ พัฒนาความสามารถของตนใหม่ และการขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเมื่อจำเป็น

2.1.4. การทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มเป็นการใช้ทรัพยากรของกลุ่ม ช่วยในการเผชิญปัญหา

2.2 การตอบโต้ในรูปแบบของการหลีกหนีอาจแสดงในลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.2.1. การยอมรับความพ่ายแพ้ ยอมรับว่าสถานการณ์นั้นๆยากเกินไปหรือได้เลือกเป้าหมายไม่เหมาะสม จึงไม่ต้องการที่จะไปยับยั้งเป้าหมายนั้นต่อไปแล้ว

2.2.2. การหนีจากสภาพที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดโดยการไม่นำตัวไปยุ่งเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น หรือไม่นำใจไปผูกพัน ไม่ใส่ใจสถานการณ์นั้น

2.3 การตอบโต้ในรูปแบบของการหลีกหนีอาจแสดงในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง บุคคลจะไม่ใช้การตอบโต้ในรูปแบบของการต่อสู้หรือการหลีกหนีโดยแท้จริงทั้งหมดแต่จะใช้แบบของการรอมชอมผสมผสานรูปแบบการตอบโต้ทั้ง 2 ประการเข้าด้วยกัน รูปแบบของการรอมชอมอาจแสดงในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.3.1. การยอมรับเป้าหมายใหม่แทน เมื่อพบว่าไม่สามารถไปถึงเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ได้ รวมถึงการประเมินความสามารถของตนเสียใหม่ และลดระดับความคาดหวังลง

2.3.2. การยอมรับวิธีการใหม่แทนทั้งนี้ต้องไม่เป็นวิธีการที่ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

2.3.3. การพยายามคิดถึงความจำเป็นเมื่อไม่ได้ในสิ่งที่คาดหวังทั้งหมด พิจารณาสิ่งที่จำเป็นแทน

2.3.4. การใช้เวลาเพื่อช่วยในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ

3. การตอบโต้โดยใช้กลไกการป้องกันตนเอง (Defense – Oriented Reactions) ส่วนมากบุคคลสามารถแก้ไขความคับข้องใจได้ในระดับจิตสำนึกโดยเพิ่มความพยายามในการเอาชนะอุปสรรค ลดระดับของเป้าหมายเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ หรือประเมินสภาพการณ์ที่มีความคับข้องเสียใหม่ โดยพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้ แต่ความคับข้องใจบางอย่างที่ลึกซึ้งมากถ้าบุคคลไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับจิตสำนึก ก็จะนำไปสู่การพยายามในการแก้ปัญหาในระดับจิตไร้สำนึก ซึ่งเป็นการปรับตัวในระดับจิตสำนึก อาจมีแบบแผนวิธีการคล้ายกับการปรับตัวในระดับจิตไร้สำนึก เพียงแต่กลไกในการป้องกันตัวอย่างแท้จริง จะเกิดในระดับจิตไร้สำนึกเสมอเท่านั้น

แมคคานิค (จรรยา เกษศรีสังข์. 2537: 132; อ้างอิงจาก Mechanic.1982: 107 - 112) กล่าวว่า ความสำเร็จของการปรับตัวเมื่อประสบปัญหาของแต่ละบุคคลเกี่ยวข้องกับ 3 ด้าน คือ

1. บุคคลต้องมีความสามารถและความชำนาญที่จะเผชิญกับความต้องการของสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายในรูปของความสามารถในการเผชิญปัญหาไม่เพียงแต่เกี่ยวข้อง กับความสามารถในการแสดงปฏิกิริยากับความต้องการของสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังเป็นความสามารถที่จะนำ และวางแผนเหตุการณ์ และมีอิทธิพลพอที่จะควบคุมความต้องการนั้นๆได้

2. บุคคลต้องถูกกระตุ้นให้แสดงและมีปฏิกิริยาแม้ว่าเขาสามารถจะหนีความวิตกกังวลและความไม่สุขสบายได้ด้วยการถอยหนีก็ตาม ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นแง่มุมที่สำคัญที่จะเข้าใจถึงความไม่สุขสบาย

3. บุคคลต้องสามารถรักษาสมดุลทางจิตใจ (Psychological Equilibrium) ไว้ได้ ดังนั้น เขาต้องสามารถกำหนดพลังงาน และความชำนาญเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานโดยมีอีโก้เป็นผู้รับผิดชอบการกระทำที่จะแสดงออกมา

ฉวีวรรณ สูตะบุตร (2527: 68 - 69) กล่าวถึงกลวิธีการเผชิญความวิตกกังวล (Coping Strategies) ไว้ว่า เมื่อบุคคลมีความวิตกกังวล บุคคลจะพยายามหาวิธีการเพื่อช่วยให้ตนเองหลุดพ้น จากภาวะอันไม่พึงประสงค์นั้น โดยใช้วิธีการต่างๆ ดังนี้

1. การหาความสุขใส่ตัว ด้วยการได้รับความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ได้รับคำปลอบโยน บางคนรับประทานอาหารมากขึ้น ใช้วิธีการดื่มสุรา รับประทานยา และเสพยาเสพติดต่างๆ

2. การควบคุมตนเอง กวดขันตัวเอง เช่น การเม้มปาก กัดฟัน ข่มใจ ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากใคร

3. การแสดงความรู้สึกเครียดออกมา เช่น ร้องไห้ สาบาน หัวเราะ ตะโกน

4. การหลีกเลี่ยง แยกตัว ไม่สนใจใยดี แยกตัวออกไปจากเหตุการณ์เพื่อให้เกิดความสบายใจ

5. การพูดออกมา การพูดช่วยระบายอารมณ์ได้มากเพราะมีคนอื่นรับรู้ เป็นการช่วยแบ่งเบาความทุกข์ และช่วยหาทางออกให้ได้

6. การคิดคนเดียว โดยปลอบใจว่าชีวิตต้องมีการทดลอง ทุกคนต้องเผชิญปัญหา การคิดคนเดียว อาจทำให้หมกมุ่น เศร้าหมอง นอนไม่หลับ

7. การทำกริยาต่างๆ เช่น เคาะโต๊ะ เดินไปเดินมา ถูพื้น

8. การใช้สัญลักษณ์ทดแทน เช่น การสวดมนต์ อ้อนวอน บนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์

9. การมีอาการทางกายหรือการแสดงออกทางกาย เป็นการสื่อความหมายชนิดหนึ่ง เช่น หัวใจเต้นแรง ปัสสาวะบ่อย เหงื่อออกมาก หน้าซีด ปากสั่น พูดไม่ออก เป็นต้น

บอยด์ และจอห์นสัน (นริศว์ ปรารมภ์. 2539: 7; Boyd and Johnson. 1981: 9 - 10) ได้กล่าวถึงลักษณะการเผชิญปัญหา กับสิ่งต่างๆที่ทำให้ไม่สบายใจในคนปกติทั่วไป มี 2 ลักษณะ คือ

1. การกระทำที่เป็นการแสดงออกจากตนเองสู่ภายนอก (Externalization) หมายถึง การแสดงออกสู่ภายนอกโดยวิธีการนี้จะมองปัญหาต่างๆ ทีเกิดขึ้นว่าเป็นความผิดของผู้อื่นและจะแสดงความไม่พอใจต่อสิ่งที่มากระทำให้ไม่สบายใจ โดยแสดงออกมาในลักษณะที่ก้าวร้าวอย่างตรงไปตรงมากับวัตถุ กับบุคคลที่ไม่พอใจ การที่บุคคลจะใช้วิธีนี้เกิดจากประสบการณ์พื้นฐานของการรับรู้ความกลัวที่จะถูกลงโทษทั้งร่างกายและจิตใจ การเรียนรู้เหล่านี้ได้มาจากพ่อแม่ที่กระทำต่อบุคคลนั้นเองในวัยเด็ก อาจจะเป็นการชมเชยหรือการลงโทษ ดังนั้นจุดประสงค์ของการเผชิญปัญหาโดยวิธีต่างๆ นั้นส่วนใหญ่จะเป็นเพราะความกลัวการลงโทษมากกว่าการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

2. การกระทำที่เป็นการหันเข้าสู่ภายในตนเอง (Internalization) หมายถึง การเผชิญปัญหา โดยใช้ความก้าวร้าวเข้าสู่ตนเอง การที่บุคคลใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาแบบนี้เนื่องมาจากประสบการณ์พื้นฐานของบุคคลนั้นที่จะนำความก้าวร้าวเข้าสู่ตนเองเป็นการเก็บความรู้สึกต่างๆเข้าสู่ตนเอง ทำให้เกิดการมองตนเองในด้านลบ หรือเกิดความไม่พอใจตนเอง บุคคลเหล่านี้ในวัยเด็กจะถูกพ่อแม่ตำหนิ ดุด่า คอยจับผิด และนำไปวิพากษ์วิจารณ์จนเกิดความอับอาย บางคนถูกปฏิเสธจากพ่อแม่ ไม่ได้รับความรักความเอาใจใส่ ไม่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดความกลัวต่อการถูกลงโทษ การไม่ยอมรับจากพ่อแม่ ทำให้มีความรู้สึกว่าตนเองไม่ดี และคิดหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง

ลักษณะการเผชิญปัญหา บอยด์และจอห์นสัน มีพื้นฐานมาจาก Allport (1950) Bandura (1965) Dollard and Miller (1950) โดยใช้หลักของ Allport เป็นหลัก ซึ่งได้รับความสนใจ

เกี่ยวกับความเป็นตัวของตัวเองในการกำหนดหน้าที่ (Functional Autonomy) ทำให้เกิดการกระทำพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการปรับตัว สามารถที่จะแสดงออกมาในลักษณะการเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกตนเอง ตามทฤษฎีของBoyd and Johnson จึงได้จำลองลักษณะการเผชิญปัญหาขึ้นมา ดังภาพประกอบ 2

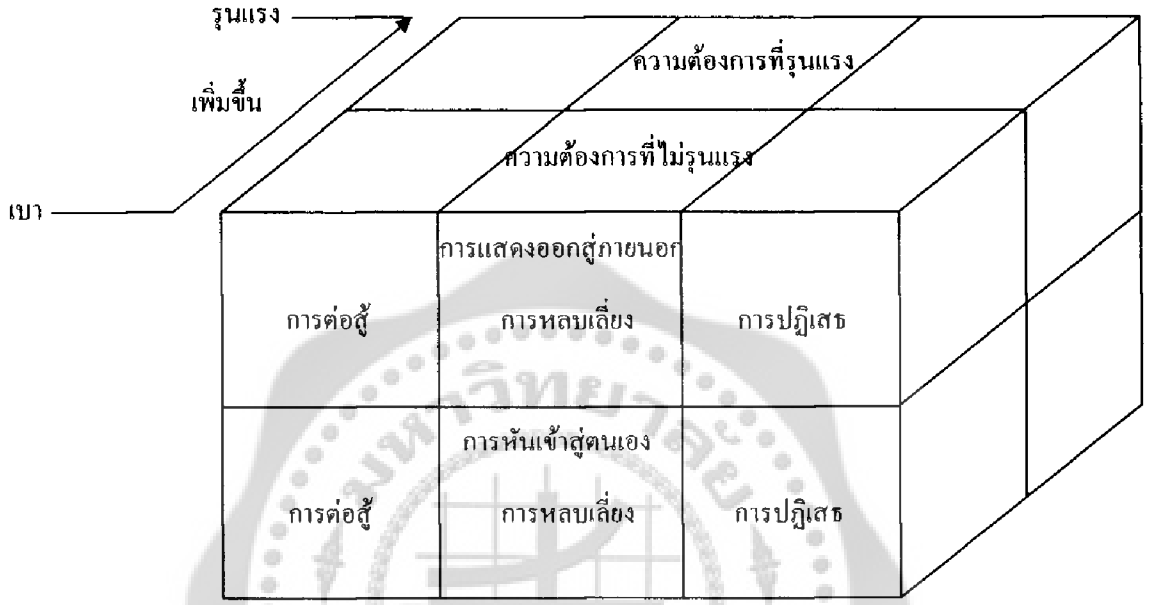

ภาพประกอบ 2 แบบจำลองลักษณะการเผชิญปัญหา

ที่มา : นริศว์ ปรารมภ์. 2539: 8; อ้างอิงจาก Boyd;& Johnson. 1981: 7

จากภาพจำลองการเผชิญปัญหาของ บอยด์และจอห์นสัน ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการกระทำที่เป็นการหันออกจากตนเองสู่ภายนอก (Externalization) และการกระทำที่เป็นการหันเข้าสู่ตนเอง (Internalization) ลักษณะการเผชิญปัญหาดังกล่าวของบุคคลทั่วไปที่จะนำมาใช้กับการจัดการปัญหา ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ คือ

1. การโจมตีผู้อื่น (Externalization Attact) เป็นนรูปแบบการเผชิญปัญหาด้วยการแสดงความโกรธและความคับข้องใจต่อบุคคลอื่นทางพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรงแสดงออกอย่างชัดเจน เช่น การพูดหยาบคาย ล้อเลียน ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

2. การหลีกเลี่ยงโดยโทษผู้อื่น (Externalization Avoidance) เป็นรูปแบบการเผชิญปัญหาโดยกล่าวโทษบุคคลอื่นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ตนล้มเหลว หรือเกิดปัญหา เช่น ฉันน่าจะทำได้แต่เขา หรือเสียงนอกห้องดังเกินไปจนทำให้ฉันทำงานไม่ได้ เป็นต้น

3. การปฏิเสธไม่รับรู้โดยโทษผู้อื่น (Externalization Denial) เป็นรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยการโยนความผิดทั้งหมดให้แก่คนอื่นรับผิดชอบโดยเจ้าตัวไม่สามารถยอมรับได้ว่าตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เช่น เป็นปัญหาของเขา เป็นต้น

4. การทำร้ายตนเอง (Internalization Attact) เป็นรูปแบบการเผชิญปัญหาโดยการลงโทษหรือทำร้ายตนเองเมื่อโกรธ มีความคับข้องใจเกิดขึ้น เช่น เป็นความผิดของฉัน ทำร้ายร่างกายตนเองให้ได้รับบาดเจ็บโดยการโขกศีรษะ หรืออาจถึงฆ่าตัวตาย เป็นต้น

5. การหลีกเลี่ยงโดยการโทษตัวเอง (Internalization Avoidance) เป็นรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยการจงใจ หลีกเลี่ยงปัญหา โดยอ้างความบกพร่องอ่อนแอ หรือความเจ็บป่วยของตนเองว่าเป็นสาเหตุของปัญหา เช่น ฉันน่าจะทำได้แต่ฉัน ... เป็นต้น

6. การปฏิเสธสิ้นเชิง (Internalization Denial) เป็นรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยการปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงว่ามีปัญหาเกิดขึ้นกับตนเอง

จากแบบจำลองเมื่อบุคคลมีความรู้สึกกับปัญหาที่เกิดรุนแรงมากขึ้น ก็จะใช้กระบวนการเผชิญปัญหาออกมาโดยเริ่มจากด้านหน้าของแบบจำลอง ไปยังด้านหลังของแบบจำลองของแบบจำลองที่ด้านหน้าของแบบจำลองมีการใช้กระบวนการเผชิญปัญหาในลักษณะที่เบา ซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่ใช้ในส่วนข้างหน้านี้ในบางครั้งเป็นบุคคลปกติ โดยบางครั้งจะเคลื่อนมาสู่ส่วนกลางของแบบจำลอง จำนวนรูปแบบต่าง ๆจะมีการใช้จำนวนน้อยลง พฤติกรรมจะมีการแสดงออกมาจะรุนแรงพอประมาณ ถ้าพฤติกรรมรุนแรงมากขึ้น ก็จะเคลื่อนไปสู่ด้านหลังของแบบจำลอง

การที่บุคคลจะเลือกใช้กระบวนการเผชิญปัญหามากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับผลที่เขาได้รับภายหลัง จะทำให้เขาเลือกกระทำ ผลจากการกระทำนั้นทำให้เขาใช้รูปแบบหนึ่งหรือสอง ในที่สุดบุคคลนั้นก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาอย่างรุนแรงกลายเป็นนิสัยต่อไป ลักษณะการเผชิญปัญหาจะมีการพัฒนาจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ โดยจะเปลี่ยนจากการพึ่งพาไปสู่ความเป็นอิสระนั้น บุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆเพื่อจะให้พ้นจากการควบคุมความต้องการของตนเอง จึงมีการพัฒนาลักษณะการเผชิญปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีทั้งความกลัว ความโกรธ ไปให้พ้นการควบคุมความต้องการของตนเอง จึงมีการพัฒนาลักษณะการเผชิญปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีทั้งความกลัว ความโกรธ ไปให้พ้นการควบคุม เมื่อเกิดความกลัวจะใช้รูปแบบการหลีกเลี่ยง เมื่อเกิดความโกรธจะใช้ลักษณะการต่อสู้ บุคคลจึงต้องมีการพัฒนาลักษณะการเผชิญปัญหา ทั้งการกระทำที่เป็นการแสดงออกจากตนเองสู่ภายนอก (Externalization) และการกระทำที่เป็นการหันเข้าสู่ภายในตนเอง (Internalization) เมื่อมีการเผชิญปัญหา

จาโรวิด และคณะ (สุกัญญา คมสัน. 2540: 16 – 22; อ้างอิงจาก Jalowise ,et al. 1982: 137 - 161) ได้รวบรวมพฤติกรรมโดยอาศัยแนวความคิดของคาร์เวอร์ (สุกัญญา คมสัน. 2540: 16 – 22) ในการแบ่งการเผชิญปัญหาออกเป็น 3 แบบ คือ

1. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขปัญหา (Problem Focused Coping) เป็นการใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการตัดสินใจเลือกวิธีที่จะจัดการกับสถานการณ์ โดยมุ่งเน้นที่สาเหตุของปัญหา ได้ทั้งหมด 14 พฤติกรรม คือ

1.1 การยอมรับสถานการณ์

1.2 การค้นหาความหมายของสถานการณ์

1.3 การแยกแยะสถานการณ์ออกเป็นส่วนย่อยๆ

1.4 การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหา

1.5 การอภิปรายปัญหากับผู้อื่น

1.6 การพยายามเปลี่ยนแปลงสถานการณ์อย่างกระตือรือร้น

1.7 การควบคุมสถานการณ์บางส่วนเท่าที่สามารถจะทำได้

1.8 การค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา

1.9 การนำประสบการณ์เดิมมาช่วยแก้ปัญหา

1.10 การคิดวิธีแก้ปัญหาหลายๆวิธี

1.11 การทำทุกสิ่งทุกอย่างที่พอจะแก้ปัญหาได้

1.12 การใช้วิธีแก้ปัญหาหลายๆวิธี

1.13 การหาคนอื่นมาช่วยเหลือในการแก้ปัญหา

1.14 การเริ่มต้นทำสิ่งอื่นที่ดีที่สุดในขณะนั้น

2. การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ไขอารมณ์ (Emotional Focused Coping) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงเพื่อลดความกดดัน (Emotional Distress) โดยการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้น ในสถานการณ์มากกว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง หรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ได้รวบรวมพฤติกรรมได้ 25 พฤติกรรม คือ

2.1 การมองในแง่ดี

2.2 การมองในแง่ร้าย

2.3 การแช่งด่า

2.4 การหงุดหงิด

2.5 การวิตกกังวล

2.6 การร้องไห้ การเศร้าใจ

2.7 การนอน

2.8 การสวดมนต์ ไหว้พระ

2.9 การฝึกสมาธิ เล่นโยคะ

2.10 การออกกำลังกาย

2.11 การระบายความเครียดออกกับคนอื่นหรือสิ่งของอื่นๆ

2.12 การหาความสบายใจจากคนใกล้ชิด

2.13 การยอมแพ้ต่อสถานการณ์เพราะคิดว่าหมดหวัง

2.14 การยอมแพ้ต่อสถานการณ์เพราะคิดว่าเป็นชะตากรรม

2.15 การปล่อยให้สถานการณ์คลี่คลายไปเอง

2.16 การปลอบใจตนเองให้เลิกวิตกกังวล

2.17 การแยกตัวเอง

2.18 การตำหนิผู้อื่น

2.19 การกินมากหรือสูบบุหรี่

2.20 การใช้ยาทำให้จิตใจสบาย

2.21 การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.22 การใช้อารมณ์ขัน

2.23 การฝันกลางวันว่าปัญหาไม่ได้เกิดขึ้น หรือปัญหาได้รับการแก้ไขไปแล้ว

2.24 การปัดปัญหาออกจาความคิด

2.25 การหนีจากปัญหา

3. การเผชิญปัญหาแบบได้ประโยชน์น้อยหรือแบบหลีกหนี (Less Useful or Avoidant Coping) เป็นวิธีการที่บุคคลพยายามหลีกหนีจากปัญหาหรือสาเหตุที่เกิดขึ้นโดยการปฏิเสธทั้งด้านการคิดและพฤติกรรม คือ ไม่คิดหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดๆทั้งสิ้น ซึ่งจะรวมทั้งการไม่พึ่งยาเสพติด และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการหลีกหนีจากปัญหาโดยสิ้นเชิง คาร์เวอร์ ได้รวบรวมพฤติกรรมที่จัดเป็นกลวิธีเผชิญภาวะเครียดแบบได้ประโยชน์น้อย หรือแบบหลีกหนี ไว้ดังนี้ คือ

3.1 การฝันกลางวันว่าปัญหาไม่ได้เกิดขึ้นหรือปัญหาได้รับการแก้ไขไปแล้ว

3.2 การปัดปัญหาออกจากความคิด

3.3 การหนีปัญหา

การ์แลนด์และบุช (สุวนีย์ ตันติพัฒนานันท์. 2522: 43; อ้างอิงจาก Garland;& Bush. 1983: 13) ได้ให้คำจำกัดความของกลวิธานป้องกันทางจิตใจไว้ว่ากลวิธานป้องกันทางจิต (Defense Mechanisms) คือกระบวนการภายในจิตไร้สำนึกที่บุคคลใช้ป้องกันตนเองจากความวิตกกังวลด้วยการบิดเบือนความจริงในลักษณะต่างๆ โดยวิธีการบิดเบือนความจริงเหล่านี้มิได้ทำให้สถานการณ์ที่เป็นอันตรายเปลี่ยนแปลงไป แต่เปลี่ยนแปลงการรับรู้และความคิดเกี่ยวกับสถานการณ์เท่านั้น กลวิธานป้องกันทางจิต (Defense Mechanisms) เป็นกลไกที่เกิดขึ้นในระดับจิตใต้สำนึกจนถึงระดับจิตสำนึก ฉะนั้นความซับซ้อนของกลไกนี้จึงมีตั้งแต่ซับซ้อนมากจนถึงซับซ้อนน้อย ความสามารถในการเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของตนเองกับเหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุ จึงขึ้นอยู่กับระดับความซับซ้อนของกลไก เมื่อนำกลวิธานป้องกันทางจิตมาเรียงลำดับจากแบบที่มีความซับซ้อนมาก (จิตใต้สำนึก) ไปสู่แบบที่มีความซับซ้อนน้อย (จิตไร้สำนึก) จะได้ดังนี้

1. การปฏิเสธ (Denial) หมายถึง การไม่ยอมรับอารมณ์ ความคิด ความต้องการ พฤติกรรมหรือ สถานการณ์บางอย่างที่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนใจ ปฏิเสธไม่ยอมรับว่าสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นจริง และทำเสมือนตนไม่ได้รับ ความกระทบกระเทือนจากเหตุการณ์นั้น รูปแบบการปฏิเสธมักถูกใช้บ่อยในการเผชิญกับความตายของบุคคล เช่น บุคคลที่รู้จักคนรักของตนกำลังจะตาย เขาจะเลือกคำอธิบายว่า "หมอวินิจฉัยโรคผิด" และหาวิธีรักษาโรคด้วยวิธีการอื่นๆอีกต่อไป

แครนซ์และคณะ (สุวนีย์ ตันติพัฒนานันท์. 2522: 43; อ้างอิงจาก Avery;& Baker. 1990; citing Krantz et al.1985) ได้กล่าวว่า การปฏิเสธเป็นกลวิธีการเผชิญภาวะเครียดได้ในระยะสั้นเท่านั้น จึงเป็นเหตุผลที่ว่า เด็กมักใช้ปฏิเสธมากกว่าวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นมีการพัฒนากลวิธานทางจิตที่ดีกว่า

2. การบิดเบือนสิ่งแวดล้อมไปตามความปรารถนาของตนเอง (Distortion) รวมทั้งความเชื่อที่ไม่เป็นความจริง อาการประสาทหลอน และอาการหลงผิดไปตามความปรารถนาของตน เช่น นักเรียนบางคนเชื่อว่าตนเองได้ทำข้อสอบอย่างดีที่สุดแล้วแม้ว่าจะสอบตก เป็นความเชื่อที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริง เมื่อบุคคล เชื่อเช่นนี้แล้วทำให้สบายใจ

3. การฉายภาพ (Projection) หมายถึง การป้ายความคิด ความรู้สึก ความต้องการหรือลักษณะที่ไม่ดีของตนเองไปให้ผู้อื่น เช่น ผู้ที่ชอบวิจารณ์ผู้อื่นอาจจะเห็นว่า ผู้ที่ชอบวิจารณ์ใจแคบ และชอบทำร้ายความรู้สึกของผู้อื่นทั้งๆที่ความจริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น

4. กลวิธานป้องกันทางจิตแบบเลียนแบบ (Identification) หมายถึงกลวิธานป้องกันทางจิตที่บุคคลลอกแบบหรือรับเอาบุคลิกลักษณะ รวมทั้งเอกลักษณ์บางอย่างของบุคคลอื่นมาเป็นของตนเอง เป็นการเลียนแบบให้เหมือนเพื่อให้ตนเองได้รับการยอมรับจากคนอื่น ช่วยให้

5. กลวิธานป้องกันทางจิตแบบชดเชย (Compensation) หมายถึง กลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลลบล้าง ชดเชยสิ่งที่บุคคลรู้สึกว่าเป็นจุดอ่อน เป็นปมด้อยหรือจุดบกพร่องของตนเอง โดยการสร้างจุดเด่นในทางอื่นๆ หรือด้วยการใช้ความพยายามอย่างมาก เพื่อเอาชนะจุดอ่อนของตนเอง

6. การเพ้อฝัน (Fantacy) คือการจินตนาการสิ่งที่ตนปรารถนาซึ่งไม่อาจเป็นจริงได้ขึ้นมาเอง ในระยะที่เขายังไม่เชื่อว่าสิ่งที่จินตนาการขึ้นมานั้นเป็นความจริง เขาจะปฏิบัติต่อผู้อื่น ในแบบที่ยอมรับได้ แต่ถ้าเขาเชื่อว่าการจินตนาการของตนเป็นความจริง การปฏิบัติต่อผู้อื่นจะถูกประเมินว่าผิดปกติ

7. การแสดงความเจ็บป่วยทางกาย (Hypochondriasis) คือ การเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นโดยใช้การเจ็บป่วยทางกาย การเจ็บป่วยนี้เดิมทีอาจจะไม่ได้มีการเจ็บป่วยมาก่อนแต่หลังจากได้เชื่อว่าตนเองป่วยเป็นระยะเวลาหนึ่ง ความเจ็บป่วยก็จะเกิดขึ้นเองและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

8. การก้าวร้าวแบบซ่อนเร้น (Passive Aggressive Behavior) คือ การที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวออกมาโดยทางอ้อม โดยทั่วๆไปมักแสดงออกโดยการทำร้ายตัวเอง เช่น เด็กที่ทำการบ้านไม่ได้ อาจเป็นการแสดงความก้าวร้าวเพื่อทำร้ายจิตใจพ่อแม่ทางอ้อมก็ได้ หรืออาจจะแสดงออกโดยการต่อต้านคำสั่ง ไม่ให้ความร่วมมือ หน่วงเหนี่ยว อ้างว่าหลงลืมหรืออ้างว่าไม่มีความสามารถ แอบทำลายสิ่งต่างๆอย่างเงียบๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลเป้าหมายไม่พอใจ

9. กลวิธานป้องกันทางจิตแบบแสดงออกโดยไม่ยับยั้ง (Acting - Out) เป็นกลไกทางจิตที่บุคคลแสดงความปรารถนาที่แท้จริงของจิตไร้สำนึกออกมา โดยไม่มีการยับยั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมามีลักษณะพลุ่งพล่าน เช่น การแสดงอารมณ์โกรธ หรือเสียใจไม่พอใจออกมาอย่างเต็มที่

10. กลวิธานป้องกันทางจิตแบบตัดอารมณ์ (Intellectualization) คือกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลใช้การระมัดระวังตนเองไว้ก่อนที่จะแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ต่อ

สถานการณ์ที่เป็นอันตรายกับตนเองออกมา เป็นการคิดถึงความปรารถนาของตนเองอย่างเป็นทางการ โดยตัดอารมณ์ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องเหล่านั้นออกไปเพื่อป้องกันไม่ให้แสดงพฤติกรรมทางอารมณ์นั้น เช่น พยาบาลพูดถึงความตายของผู้ป่วยด้วยน้ำเสียงปกติ เพราะกลวิธานป้องกันทางจิตแบบลบล้างความผิด (Undoing) ซึ่งเป็นการกระทำอะไรบางอย่างเป็นประจำ เพื่อลบล้างความรู้สึกผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนในอดีต

11. การถดถอย (Regression) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลถดถอยกลับไปสู่พฤติกรรมในระดับการพัฒนาของจิตใจและอารมณ์ในระดับต้นๆ หลังจากที่ได้ก้าวเลยขั้นนั้นมาแล้ว

12. กลวิธานป้องกันทางจิตแบบหยุดชะงัก (Fixation) หมายถึง กลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจหยุดชะงักงันไม่ก้าวหน้าและไม่พัฒนาให้สูงขึ้นตามอายุ เนื่องมาจากการเก็บกดหรือปฏิเสธที่จะเผชิญกับความตึงเครียดที่เกี่ยวเนื่องกับพัฒนาในขั้นต่อไป

13. การเก็บกด (Regression) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลเก็บความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และประสบการณ์เก่าๆที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ กังวลใจ คับข้องใจไว้ในจิตไร้สำนึกโดยไม่รู้ตัว เป็นการลืมทั้งหมดอย่างแท้จริง แต่ก็ยังมีสัญลักษณ์บางอย่างที่เป็นตัวแทนของสิ่งที่พยายามเก็บกดไว้ แสดงว่าสิ่งที่เก็บกดยังมีอิทธิพลต่อการกระทำในปัจจุบันอยู่

14. การแทนที่ (Displacement) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลถ่ายเทอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของหนึ่งไปสู่บุคคลหรือสิ่งของอื่นโดยที่บุคคลหรือสิ่งของนั้นไม่ได้เป็นตัวกระตุ้นความรู้สึก หรืออารมณ์แต่อย่างใด อารมณ์และความรู้สึกที่ถูกถ่ายเทไปนั้นมักเป็นไปในทางลบหรือเป็นสิ่งที่ดุกคามตนเอง

15. การกระทำตรงข้าม (Reaction formation) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลพยายามจะเก็บกดความปรารถนาความคิด ความรู้สึกที่ยอมรับไม่ได้ไว้ในจิตไร้สำนึก แล้วรับเอาความคิดตรงข้ามกับความปรารถนาที่ถูกเก็บกดเอาไว้นั้นเข้ามาตรงข้ามโดยไม่รู้ตัว เช่น บุคคลที่มีความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องเพศ จะมีการพัฒนาบุคลิกภาพแบบเจ้าระเบียบถือเนื้อถือตัวและรังเกียจพฤติกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์

16. การเปลี่ยนบุคลิกภาพ (Dissociation) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลแยกบางส่วนของบุคลิกภาพออกไปชั่วคราวเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือปัญหาของตนเอง พฤติกรรมที่เป็นกลไกทางจิตแบบนี้ ได้แก่ การลืมตนเอง และสิ่งแวดล้อมไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง (Fuges) การเกิดอาการผิดปกติทางกายโดยไม่มีพยาธิสภาพ (Hysterical Conversion Reaction)

17. การคาดคะเน (Anticipation) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลวางแผนไว้ล่วงหน้าสำหรับความไม่สบายใจ ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นจริงในอนาคต เช่น การเตรียมตัวเตรียมใจสำหรับการผ่าตัด การเตรียมตัวสำหรับต้องแยกทางกับคนรักหรือเตรียมตัวสำหรับการตาย

18. การเก็บความรู้สึกไว้ไม่แสดงออก (Suppression) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลพยายามข่ม เก็บความรู้สึก อารมณ์ และประสบการณ์ที่สร้างความไม่สบายใจ ความไม่

มั่นใจหรือไม่เป็นที่ยอมรับ โดยการเลื่อนการตัดสินใจ หรือการคิดถึงเรื่องนั้นๆออกไปก่อนอย่างตั้งใจ แต่ก็ยังจำได้ว่า ตนเองจะต้องนำเรื่องนี้ขึ้น

19. การใช้อารมณ์ขัน (Humor) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลพยายามมองสถานการณ์ที่เป็นภาวะเครียดในบางจุดในแง่ของความขบขันอารมณ์ขันจะช่วยลดความตึงเครียดลงซึ่งจะทำให้ไม่ถอยหนีสถานการณ์หรือไม่แสดงกริยาที่ไม่สมควรอื่นๆ

20. การอุทิศตนเพื่อคนอื่น (Altruism) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลสร้างความพึงพอใจด้วยการอุทิศตนหรือเสียสละแก่ผู้อื่นด้วยความจริงใจ ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อได้รับรู้ว่าผู้ที่ตนได้เสียสละให้นั้นได้รับประโยชน์จากการอุทิศตนเองและพลอยมีความพึงพอใจไปด้วย ความพึงพอใจนี้เป็นเรื่องอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำให้เกิดความเครียดแก่ตนเองอยู่ขณะนั้น

21. การทดแทน (Sublimation) เป็นกลวิธานป้องกันทางจิตแบบที่บุคคลเปลี่ยนพลังงานที่เกิดขึ้นจากความต้องการความประสงค์ที่สังคมไม่ยอมรับไปเป็นวิธีการที่สังคมยอมรับ เช่น การที่ผู้มีความก้าวร้าวเลือกอาชีพนักมวย เพื่อปลดปล่อยพลังความก้าวร้าวออกมา โดยการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามตามกติกา

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการเผชิญปัญหาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเผชิญปัญหาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการรับรู้และการประเมินสถานการณ์ต่างๆว่ามีผลกระทบและก่อให้เกิดภาวะเครียดต่อตนเองอย่างไร โดยมีกระบวนการด้านความคิดเป็นหลัก จากนั้นบุคคลจะมีการเผชิญปัญหาโดยมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขตลอดเวลา เพื่อให้ตนเองบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ นั่นคือ สามารถเผชิญปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.3 ลักษณะการเผชิญปัญหากับการทำนายพฤติกรรมบุคคล

ลักษณะการเผชิญปัญหา (Coping Style) โดยธรรมชาติของคนเมื่อเกิดสภาพปัญหาที่มาขวางจนเกิดเป็นความทุกข์กายทุกข์ใจ บุคคลจะนำเอากระบวนการทางความคิดมาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วเลือกแสดงพฤติกรรมเพื่อลดสภาพความทุกข์ใจโดยวิธีการต่างๆ (นริศว์ ปรารมภ์ 2539: 10; Lazarus and Folkman. 1984. *Stress Appraisal and Coping*. pp. 24) กล่าวคือ หลังจากมีสิ่งกระตุ้นภายนอก หรือปรากฏการณ์ทางจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหากับบุคคล บุคคลจะเลือกใช้พฤติกรรมที่ตนเองตัดสินใจเลือกแล้วมาจัดการกับสิ่งที่คุกคามหรือท้าทายทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาความรู้สึกที่ไม่เป็นสุข (นริศว์ ปรารมภ์ 2539: 10; อ้างอิงจาก Miller. 1983: 15 - 36) การใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาเพื่อปรับสภาวะความเคร่งเครียดจึงถือเป็นเรื่องปกติของคนธรรมดาที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันและแต่ละคนจะเลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน (สุภาพรรณ โคตรจรัส. 2531: 306 - 316)โดยปกติทั่วไปจะปรับใช้ลักษณะการเผชิญปัญหารูปแบบที่คุ้นเคยเพียง 1 – 2 ครั้ง (นริศว์ ปรารมภ์ 2539: 10; Boyd and Johnson. 1981: 7) ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดอันตรายแต่ประการใด แต่กลับจะเป็นประโยชน์ในส่วนที่จะช่วยให้พ้นจากสภาพความทุกข์ใจ และช่วยทำให้

อารมณ์สงบลงได้บ้าง แต่ถ้ามีการเลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหารูปแบบเดียวกันเป็นประจำซ้ำๆซากๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยยิ่งนำไปสู่ปัญหายุ่งยากในการปรับตัวมากยิ่งขึ้นเพราะลักษณะการเผชิญปัญหาเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ถ้ามีการรับรู้อย่างไม่เหมาะสมก็อาจก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาตามคำกล่าวของดอลลาร์ดและมิลเลอร์ ที่ว่าในสถานการณ์ 6 กล่าวว่า ถ้าบุคคลใดได้รับการตอบสนองคำแนะนำ หรือแรงเสริม ในลักษณะกำกวมจะเป็นเหตุให้บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองโดยแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมอย่างซ้ำๆ จนเป็นนิสัยประจำผลที่ตามมา คือ มักจะแสดงพฤติกรรมในด้านลบมากกว่าด้านบวก ดังที่บอยด์และจอห์นสัน ได้สรุปไว้ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 ระดับความเข้มของรูปแบบการเผชิญปัญหา

ระดับความเข้มของพฤติกรรม / รูปแบบของการเผชิญปัญหา	เบา →	→ รุนแรง
Externalized Attack	ทำร้ายผู้อื่น	ฆาตกรรม
Internalized Attack	มุ่งทำร้ายตนเอง	ฆ่าตัวตาย
Externalized Avoidance	กล่าวโทษผู้อื่น หาเหตุผลเข้าข้างตนเอง	หลีกหนีสังคม
Internalized Avoidance	หลีกเลี่ยงการเผชิญปัญหาหา เหตุผลเข้าข้างตนเอง	อาการทางจิตที่แสดงออกทางร่างกาย เช่น ปวดหัว
Externalized Denial	โยนความผิดให้คนอื่นทั้งหมด	หวาดระแวง
Internalized Denial	ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงหลงตนเอง	ไม่อยู่ในโลกความจริง

ที่มา : นริศว์ ปรารมภ์ 2539: 11. อ้างอิงจาก Boyd and Johnson. 1981: 11.

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่าลักษณะการเผชิญปัญหาเป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่สามารถทำนายหรือพยากรณ์พฤติกรรมใหม่ที่จะเกิดตามมาภายหลังเมื่อบุคคลได้เลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาในรูปแบบหนึ่งรูปแบบใดมากเกินไป โดยพฤติกรรมในขั้นสุดท้ายจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน จึงสรุปได้ว่า ลักษณะของพฤติกรรมการเผชิญปัญหาที่บุคคลใช้อยู่เป็นประจำสามารถทำนายหรือชี้ให้เห็นแนวโน้มของพฤติกรรมในอนาคตได้ ดังนั้นการศึกษาถึงลักษณะการเผชิญปัญหาของบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อจะได้ทราบแนวโน้มของพฤติกรรมในอนาคต ถ้ามีแนวโน้มที่จะเป็นปัญหาจะได้หาทางแก้ไขพฤติกรรมของบุคคล

1.4 แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหา

นริศว์ ปรารมภ์ (2539: 12 – 15) ได้รวบรวมแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาไว้ดังนี้

บอยด์และจอห์นสันได้พัฒนาแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาสำหรับให้ครูอาจารย์ประเมินนักเรียน เนื่องจากการใช้แบบวัด Rorchach, T.A.T, Blacky, Draw-A-Man, House – Tree – Person เพื่อวัดบุคลิกนั้น ผู้ที่ใช้แบบวัดเหล่านี้ต้องได้รับการฝึกทางด้านจิตวิทยาคลินิกซึ่งยุ่งยากในการที่จะต้องใช้แบบวัดสำหรับครูอาจารย์ที่ไม่ได้รับฝึกมาโดยเฉพาะ เช่น ปัญหาในการดำเนินการใช้แบบวัดการให้และแปลความหมายคะแนนความยุ่งยากเหล่านี้ทำให้แบบวัดไม่เหมาะสมที่จะใช้วัดลักษณะการเผชิญปัญหา ดังนั้นแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาที่พัฒนาขึ้นมา จึงทำให้เหมาะกับครู อาจารย์ที่ไม่ได้รับการฝึกฝนสามารถใช้ประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียนได้การสร้างแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาของ บอยด์และจอห์นสัน พัฒนามาจากแบบวัด School Picture – Story Test ที่มีจำนวนภาพ 15 ภาพ ให้นักเรียนตอบเรื่องราวในภาพเป็นความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน กับผู้มีอำนาจ และสภาพแวดล้อม โดยนักเรียนพิจารณาภาพแล้วบอกถึงความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า คือ ภาพนั่นเอง และอีก 1 ภาพให้นักเรียนวาด การให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แล้วนำมาวิเคราะห์รวมกับภาพที่นักเรียนวาดว่ามีทัศนคติทางบวก หรือทางลบกับกลุ่มเพื่อน กับผู้มีอำนาจ และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยให้ความหมายออกมา 5 รูปแบบ คือ การปฏิเสธ ความเกลียดชัง ความไม่พึงพอใจ ความเป็นอิสระ และเป็นความผิด แต่แบบประเมินนี้มีปัญหาในการให้คะแนนและการใช้เวลาในการทำแบบประเมิน อีกทั้งต้องฝึกผู้ประเมิน บอยด์และจอห์นสัน ได้พัฒนาแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาโดยการวาดภาพใหม่แล้วเน้นความเป็นอิสระในการตอบสนองโดยทำเป็นเรื่องราวในภาพเป้นความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และผู้มีอำนาจก่อนที่จะพัฒนาได้มีการวิจัยรวบรวมข้อมูลเพื่อจะได้ความคงที่ของจำนวนภาพที่วาดและประโยชน์ที่นำมาใส่ไว้เป็นตัวเลือกสำหรับตอบสนองประโยคเหล่านี้เขียนมาจากพื้นฐานของแบบจำลองลักษณะการเผชิญปัญหาของบอยด์และจอห์นสัน ซึ่งตั้งอยู่บนการรู้คิดและพฤติกรรม ที่มาจากแหล่งปัญหาจากครูจำนวน 23 คน ที่อยู่ตามโรงเรียน ลักษณะต่างๆ ภาษาที่ใช้ทั่วไปของบุคคลปกติ จากนั้นๆได้นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตัดสินว่ามีการตอบสนองของประโยคต่อลักษณะการเผชิญปัญหาพบว่า มีประโยคที่ตอบสนองจำนวน 102 ประโยค จากจำนวน 120 ประโยค จึงได้นำส่วนที่เหลือมาปรับปรุงแก้ไขจนสามารถตอบสนองได้ซึ่งมาจากการตอบสนองต่อปัญหาต่างๆที่นักเรียนใช้เมื่อมีกาเผชิญปัญหากับกลุ่มเพื่อน และผู้มีอำนาจเหนือนักเรียน ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนจากนักจิตวิทยาโรงเรียน ครูแนะแนว ครูในโรงเรียนหลายแห่ง แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาเป็นแบบวัดการฉายภาพ (Projective) ที่มีการพัฒนาเพื่อให้สะดวกแก่การใช้ของครูอาจารย์โดยใช้ภาพเป็นสิ่งเร้าที่คลุมเครือไม่ชัดเจนทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านป้องกันตนเองน้อยจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าดังนั้นวิธีการที่มองเห็นและตีความหมายของภาพนั้นจะสะท้อนให้เห็นความคิดความรู้สึกที่แท้จริงของผู้ตอบที่มีต่อสิ่งเร้า ทั้งนี้สิ่งเร้าที่เราสร้างขึ้นมาอาศัยพื้นฐานมาจากการรับรู้ทางความคิด และพฤติกรรม ที่มีพื้นฐานมาจากครู นักเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นที่โรงเรียนใน

ชั้นเรียน ลักษณะการเผชิญปัญหารูปแบบการก้าวร้าว หลบหลีก หรือปฏิเสธ ลักษณะของแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาจะเป็นภาพที่มีข้อความให้เลือกข้อใดข้อหนึ่งทางด้านขวามือเป็นลักษณะการเผชิญปัญหาจำนวน 6 ลักษณะ ปกติคนทั่วไปจะเลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาทั้ง 6 รูปแบบ จัดการกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามลักษณะของปัญหาจะไม่เลือกใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาเพียงรูปแบบเดียวจัดการกับสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นซ้ำกันเป็นจำนวนมาก บอยด์และจอห์นสันได้พัฒนาประโยคข้อความที่เป็นตัวเลือกมาจากแบบจำลองของบอยด์และจอห์นสัน แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหานี้สามารถแยกเด็กออกมาตามจำนวนการเลือกลักษณะของการเผชิญปัญหาทั้ง 6 รูปแบบว่าแต่ละรูปแบบว่าแต่ละรูปแบบมีจำนวนเท่าไร จากแบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหามีจำนวน 20 ภาพสำหรับประเมินเด็กและวัยรุ่น เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนจำนวน 10 ภาพ และเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจ 10 ภาพ เรื่องราวที่แสดงภายในภาพเป็นส่วนที่นำมาจากลักษณะภายในของตน (Self) โดยสร้างเป็นสถานการณ์ที่เป็นสิ่งเร้าภายใน การเลือกตอบเรื่องราวภายในภาพนั้น มีการจัดประโยคตอบสนองความคิดของผู้ตอบไว้ 6 ประโยค เป็นประโยคที่มาจากความรู้สึกของเด็กหรือวัยรุ่นในภาพ ซึ่งจะเป็นลักษณะที่จัดไว้อย่างเหมาะสมที่เด็กหรือวัยรุ่นจะแสดงลักษณะการเผชิญปัญหาที่ซ่อนอยู่ภายในออกมาโดยผ่านรูปภาพในลักษณะการเลือกประโยคที่มีไว้ให้ภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้นว่าแบบประเมินนี้เป็นแบบวัดการฉายภาพ (Projective) มีการแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะซ้ำๆส่วนประโยคทั้ง 6 ประโยคที่เป็นตัวเลือกในภาพนั้นเป็นตัวตอบสนองที่เตรียมไว้ให้เด็ก หรือวัยรุ่นที่จะเลือกแสดงออกมาโดยตรงจากตน (Self) การเลือกตอบสนองแบบนี้ถูกกำหนดออกมาจากความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคลเพราะเรื่องราวภายในภาพจะทำให้บุคคลบรรยายความรู้สึกออกมาเมื่อเห็นภาพที่เป็นสิ่งเร้า แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหามีจำนวน 20 ข้อ มีภาพจำนวน 20 ภาพ มี 2 ฉบับ คือ ฉบับ C ใช้สำหรับนักเรียนประถมศึกษา และฉบับ Y ใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาขึ้นไป แบบประเมินนั้นแบ่งความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับผู้มีอำนาจจำนวน 10 ข้อ และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับกลุ่มเพื่อนจำนวน 10 ข้อ ที่กล่าวมาแล้ว แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหานี้ กระทำโดยให้นักเรียนทำแบบประเมินด้วยการพิจารณาจากภาพว่าความสัมพันธ์ของบุคคล 2 คน มีลูกศรชี้ไปที่บุคคลในภาพและบุคคลดังกล่าวในภาพเป็นเสมือนตัวแทนของนักเรียน แล้วให้นักเรียนเลือกประโยคใดประโยคหนึ่งจาก 6 ประโยคที่อยู่ทางขวามือมาหนึ่งคำตอบซึ่งไม่มีข้อถูกผิด การเลือกคำตอบของนักเรียนจะมาจากส่วนความรู้สึกซึ่งอยู่ภายในของบุคคลให้แสดงออกมาโดยการเลือกประโยคใดประโยคหนึ่งทางด้านขวามือที่ตรงกับส่วนของความรู้สึกที่อยู่ภายใน บอยด์และจอห์นสัน ได้กล่าวว่า แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหาของเขานั้น เป็นแบบวัดการฉายภาพ (Projective) มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจนเพื่อให้ผู้ตอบแบบประเมินแสดงความรู้สึกภายในออกมาในลักษณะการตัดสินใจของบุคคลซึ่งจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าคือภาพและข้อความด้านขวามือที่มีให้เลือกหนึ่งข้อตามความคิด ความรู้สึกภายในที่ผู้ตอบโดยไม่รู้ตัวจากภาพที่เป็นสิ่งเร้าแล้ว

การหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ บอยด์และจอห์นสัน ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของนักเรียน 2 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ 395 คน และนักเรียนกลุ่มมีปัญหา คือกลุ่มที่มีปัญหาทางอารมณ์ที่อยู่ในโลกของตนเอง กลุ่มนักเรียนที่มีปัญหาทางอารมณ์ กลุ่มนักเรียนที่เคยถูกคัดชื่อออกเนื่องจากเป็นนักเรียนเกเร เด็กที่ถูกคำสั่งศาลให้อยู่ในโปรแกรมพิเศษที่จัดให้เด็กเกเร กลุ่มนักเรียนที่อยู่ในสถานกักกัน รวมทั้งสิ้นจำนวน 203 คน พบว่า มีการเลือกลักษณะการเผชิญปัญหาแตกต่างกัน กลุ่มนักเรียนปกติกลับกลุ่มนักเรียนที่เป็นปัญหา โดยพิจารณาเปอร์เซ็นต์ของนักเรียนวัยรุ่นที่เลือกจำนวนครั้งที่เลือกใช้รูปแบบเดียวตั้งแต่ 8 ครั้งขึ้นไป แล้วใช้ t – test ทดสอบความแตกต่างของเปอร์เซ็นต์ดังกล่าว ของนักเรียนกลุ่มปกติกับกลุ่มที่เป็นปัญหา พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (โดยกลุ่มปกติเลือกลักษณะการเผชิญปัญหารูปแบบเดียวตั้งแต่ 8 ครั้งขึ้นไป จำนวนร้อยละ 17 ส่วนกลุ่มนักเรียนที่เป็นปัญหาเลือกลักษณะการเผชิญปัญหารูปแบบเดียวตั้งแต่ 8 ครั้งขึ้นไป จำนวนร้อยละ 33)

ส่วนการหาความเชื่อมั่น ใช้วิธีการสอบซ้ำ (test retest) โดยทดสอบกับนักเรียนจำนวน 82 คน แล้วหาเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนไปของการเลือกคำตอบจากการทำแบบประเมินครั้งที่ 1 กับการประเมินครั้งที่ 2 ปรากฏว่า การเปลี่ยนไปของการเลือกคำตอบของการประเมินครั้งที่ 1 กับการประเมินครั้งที่ 2 เป็นร้อยละ 16

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านส่วนตัวของนักเรียน

2.1 ความหมายบุคลิกภาพกับการเผชิญปัญหา

ความหมายของบุคลิกภาพ (Personality)

ความหมายของคำว่า "บุคลิกภาพ" ในความเข้าใจของบุคคลทั่วไปหมายถึงลักษณะท่าทางการแสดงออกตลอดจนความรู้สึกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของบุคลิกภาพ ดังต่อไปนี้

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2520: 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยที่รวมกันเป็นแบบเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล และเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งพิจารณาได้จากรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลนั้นที่แสดงออกหรือตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม

โสภา ชูพิกุลชัย (2529: 163) ให้ความหมายของบุคลิกภาพว่า หมายถึงลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งหมายความรวมถึง ความสามารถ อารมณ์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลนั้นเป็นอยู่ในลักษณะที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

จุฑา บุรีภักดี (2533: 11) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะส่วนรวมของแต่ละบุคคลซึ่งประกอบด้วยระบบทางร่างกาย และจิตใจที่กำหนดให้บุคคลนั้นมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่

แตกต่างจากบุคคลอื่น พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาทั้งลักษณะภายนอกที่มองเห็น และลักษณะภายในที่แสดงออกทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

กอร์ดอน (Gordon. 1963: 38) กล่าวว่า บุคลิกภาพคือผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดที่เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

จากความหมายของบุคลิกภาพที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า "บุคลิกภาพ" หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่ตอบสนองหรือปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมโดยแสดงออกมาทั้งลักษณะภายนอกที่สามารถมองเห็นได้และลักษณะภายในที่แสดงออกทางสติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีบุคลิกภาพเป็นทฤษฎีที่พยายามจะอธิบายสรุปลักษณะโครงสร้าง และการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นระบบ มีแบบแผนรัดกุม เข้าใจได้ ซึ่งแต่ละทฤษฎีจะมีหลักการและเหตุผล และความเชื่อที่แตกต่างกันไป ทำให้การจัดประเภทของทฤษฎีบุคลิกภาพมีหลายแบบขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่จะใช้ในการจัดประเภท มีผู้เสนอการจัดระบบของทฤษฎีบุคลิกภาพไว้ ดังนี้ โสภา ชูพิกุลชัย (2529.)

1. ทฤษฎีแบ่งประเภท (Type Theory)

ทฤษฎีนี้มุ่งพิจารณาเกี่ยวกับตัวบุคคล โดยคำนึงถึงรูปร่าง (Physical) หรือลักษณะทางกายเป็นส่วนใหญ่ และยอมรับเกี่ยวกับลักษณะหรือบุคลิกภาพภายนอกโดยขึ้นอยู่กับการสังเกตทั่วๆไป นักจิตวิทยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ ได้แก่ จุง (Jung) และเชลดัน (Cheldon) เป็นต้น

1.1 จุง (Jung) มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นเช่นใดขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่วัยเด็ก และได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.1.1. บุคลิกภาพชอบแสดงตนหรือชอบเด่น (Extrovert Personality) บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ จะเป็นผู้ที่ชอบแสดงตัว และชอบสังคม มีความเชื่อมั่นอยู่บนฐานของความเป็นจริง ปรับตัวได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นคนเปิดเผยไม่เก็บตัวเมื่อประสบปัญหากล้าที่จะเผชิญปัญหาด้วยการสู้ปัญหา

1.1.2. บุคลิกภาพแบบเก็บตัว (Introvert Personality) ลักษณะที่เห็นได้ชัดคือ เชื่อตนเองและทุกอย่างที่กระทำมักขึ้นอยู่กับตนเองเป็นใหญ่ เป็นบุคคลที่ผูกพันสิ่งต่างๆกับตนเองมากกว่าที่จะผูกพันสังคม ไม่ชอบสุงสิงกับผู้ใด เมื่อเผชิญปัญหามักจะแยกตัวออกจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา

1.2 เชลดัน (William Cheldon) ได้จัดประเภทของบุคลิกภาพตามลักษณะของรูปร่าง และแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 3 ประเภท

1.2.1. รูปร่างอ้วนกลม (Endomorphy) มีลักษณะนิสัยเป็นคนชอบความสบายเรื่อยๆ ชอบกิน ชอบให้คนเอาใจ ใจน้อย ฉุนเฉียว เจ้าอารมณ์ หลับง่าย เคลื่อนไหวช้าๆ เมื่อเผชิญปัญหาจะต้องการผู้ช่วย

1.2.2. รูปร่างใหญ่ล่ำสันสมส่วน (Mesomorphy) มีลักษณะนิสัยไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบการต่อสู้ ชอบสนุก เสียงดังคล่องแคล่วว่องไว กล้าได้กล้าเสีย โผงผางเมื่อมีปัญหามักแก้ปัญหาด้วยการเดินหน้าสู้

1.2.3. รูปร่างผอมบาง (Ectomorphy) มีลักษณะนิสัยเป็นคนยึดมั่นถือมั่น ไม่มีการยืดหยุ่น ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ตอบโต้ไว ชอบอยู่คนเดียว อ่อนไหวง่าย เป็นบุคคลประเภทอ่านยาก ไม่ว่องไว เหนื่อยง่าย หลับยาก เมื่อเผชิญปัญหาชอบอยู่คนเดียว

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะนิสัย (Trait Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าลักษณะของบุคลิกภาพมีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยซึ่งในคนๆเดียวกันมีหลายลักษณะในเวลาเดียวกัน และใช้ในการวัดคุณลักษณะของบุคลิกภาพ เช่น ลักษณะในเรื่องของสติปัญญา ในเรื่องของอารมณ์เป็นต้น โดยพยายามอธิบายเกี่ยวกับ เรื่องของลักษณะต่างๆให้สั้นที่สุด โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ นักจิตวิทยากลุ่มนี้ ได้แก่ แคทเทล (Cattell) ออลพอร์ต (Allport)

2.1 แคทเทล (Raymond B. Cattell) ได้สรุปลักษณะนิสัยที่มีลักษณะตรงกันข้ามไว้ 16 ประเภท คือ

1. ชอบออกสังคม (Outgoing) – เก็บตัว (Reserved)
2. สติปัญญาสูง (More Intelligent) – สติปัญญาต่ำ (Less Intelligent)
3. อารมณ์มั่นคง (Stable) – อารมณ์อ่อนไหว (Emotional)
4. รักษาสิทธิของตน (Dominance) – สุภาพ (Humble)
5. ทำตามสบาย (Happy – Go - Luckily) – สุขุมมีสติ (Sober)
6. มีธรรมะ (Conscientious) – เห็นแก่ได้ (Expedient)
7. กล้าสังคม (Venturesome) – ขี้อาย (Shy)
8. จิตใจอ่อนโยน (Tender - Minded) – ใจแข็ง (Toughminded)
9. หวาดระแวง (Suspicious) – ไว้ใจได้ (Trusting)
10. ทางเพ้อฝัน (Imaginative) – สมจริง (Pratical)
11. ฉลาดมีเล่ห์เหลี่ยม (Shrewd) – มั่นคงเปิดเผย (Forthright)
12. หวาดหวั่น (Apprehensive) – ประสาทมั่นคง (Placid)
13. นักทดลอง (Experimenting) – นักอนุรักษ์ (Conservative)
14. พึ่งตนเอง (Self - Sufficiency) – พึ่งกลุ่ม (Group - Tied)
15. ควบคุมตนเองได้ (Controlled) – ไม่มีกฎเกณฑ์ (Casual)
16. เคร่งเครียด (Tense) – อารมณ์ผ่อนคลาย (Relaxed)

2.2 ออลพอร์ด (Gordon Allport) มีความเชื่อว่าลักษณะนิสัยต่างๆของมนุษย์เป็นเอกลักษณ์และลักษณะนิสัยจะมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งออลพอร์ตได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ลักษณะสามัญ (Common Trails) คือลักษณะที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ในกลุ่มบุคคล เช่น ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยมทางสังคม

2. ลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Disposition) คือลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน

3. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Dynamic Theory)

ทฤษฎีนี้เน้นในเรื่องความเปลี่ยนแปลงไม่คงที่และพัฒนาการของบุคลิกภาพในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมกายภาพ (Physical) และทางด้านสังคม (Social) และเชื่อว่าสิ่งที่มีมาแต่กำเนิดมีอิทธิพลต่อการก่อตั้งและการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพนักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ ได้แก่ ฟรอยด์ (Freud)

3.1 ฟรอยด์ (Sigmund Freud) วิเคราะห์ว่าจิตของมนุษย์ประกอบด้วย 2 ระดับ คือ ระดับจิตสำนึกและจิตไร้สำนึก แต่ฟรอยด์เชื่อว่า บุคลิกภาพมนุษย์ประกอบขึ้นจาก 3 องค์ประกอบ คือ

3.1.1 Id เป็นแหล่งรวมของแรงกระตุ้นความปรารถนาแรงขับและสัญชาตญาณ ได้แก่ สัญชาตญาณทางเพศ หน้าที่หลักของอิด คือ การแสวงหาความสุขให้กับตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.1.2 Ego เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างความต้องการที่ไร้เหตุผล ของอิด (Id) กับสิ่งที่มีเหตุผล มีคุณธรรมของซุปเปอร์อีโก้

3.1.3 Superego คือ คุณธรรม ศีลธรรม สภาพความเป็นจริงซึ่งพัฒนาขึ้นจากกระบวนการเรียนทางสังคมที่เด็กได้รับจากทางบ้าน ทางโรงเรียน เป็นส่วนที่เหนี่ยวรั้งบุคคลไม่ให้กระทำความชั่ว

4. ทฤษฎีส่วนรวมทั้งร่างกายและจิตใจ (Organismic Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า ในการศึกษาบุคลิกภาพ จะต้องศึกษาบุคคลโดยส่วนรวมทั้งหมดและเชื่อว่า มนุษย์มีพื้นฐานของความดีควรได้รับการพัฒนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม นักจิตวิทยาในทฤษฎีนี้ ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) และ โรเจอร์ (Roger)

4.1 มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow) มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น และตามแนวคิดของมาสโลว์ดังกล่าว ทำให้เขาจัดเป็นลำดับขั้น โดยเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุด ขึ้นไปหาความต้องการขั้นสูงสุด ดังนี้

4.1.1. ความต้องการทางด้านร่างกาย

4.1.2. ความต้องการความปลอดภัย

4.1.3. ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ

4.1.4. ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง

4.1.5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง

4.1.6. ความต้องการที่จะรู้และที่จะเข้าใจ

4.1.7 ความต้องการทางด้านสุนทรียะ

4.2 โรเจอร์ (Rogers) มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของคนพัฒนาขึ้นมาจากการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับตัวของเขาเอง (Self Concept) ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามวัย และประสบการณ์ การรับรู้ต่อตนเองจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนารูปแบบของบุคลิกภาพของเขาต่อไป โรเจอร์ ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการเกี่ยวพันระหว่างระบบ 3 ระบบ ดังนี้

4.2.1. อินทรีย์ (Organism) ได้แก่ สามัญสำนึกของมนุษย์

4.2.2. สนามประสบการณ์ (Phenomenal Field) ได้แก่ ประสบการณ์ทั้งหมดทีมนุษย์รับรู้ หรือเป็นประสบการณ์ทุกชนิดของมนุษย์

4.2.3. ตัวเอง (Self) พัฒนามาจากประสบการณ์ และการปฏิบัติระหว่างอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อม และส่วนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในทางที่ดีขึ้น เป็นกระบวนการที่เรามองตนเอง ซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจที่เรามีต่อสภาวะทางกาย และสภาวะทางจิตใจของตนเอง

5. ทฤษฎีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ

จากความพยายามของนักจิตวิทยาและนักการศึกษากลุ่มหนึ่งที่ได้พยายามศึกษาค้นคว้าการจัดระบบ หรือโครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพว่าควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ โดยเสนอผลงานในหนังสือ Journal of Personality ในปี ค.ศ. 1988 – 1989 ดังนี้ คือ

แชบลิน และบัคเนอร์ (วิมลพร พันธุมนตรี. 2534: 13 – 16; อ้างอิงจาก Chaplin;& Buckner. 1988: 528) ได้เสนอผลการจัดระบบบุคลิกภาพจากลักษณะนิสัยต่างๆ 50 ลักษณะ ออกเป็น 5 องค์ประกอบ ในแต่ละองค์ประกอบจะมีลักษณะเชิงบวกและลบ ดังนี้

1. ความสุภาพอ่อนโยน (Agreeableness) แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก	ลักษณะเชิงลบ
- มิตรภาพ	- ขัดแย้ง
- ร่วมมือกับผู้อื่น	- ฉุนเฉียวง่าย
- สุภาพเรียบร้อย	- ไม่สุภาพ
- อบอุ่น	- เฉยเมย
- อ่อนโยน	- เป็นศัตรู

2. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก	ลักษณะเชิงลบ
- พึ่งพาได้	- หลงลืม
- ไว้ใจได้	- เลินเล่อ
- ซื่อสัตย์	- เหลวไหล

- รับผิดชอบ	- ไว้ใจไม่ได้
- ยุติธรรม	- ไม่สุจริต

3. วัฒนธรรม แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก	ลักษณะเชิงลบ
- จินตนาการ	- ทำตามคำสั่ง
- ไม่ต่างพร้อย	- ตรงไปตรงมา
- หลักแหลม	- ซื่อๆ
- มีประสบการณ์ชีวิตมาก	- หยาบ
- หยิ่งจองหอง	- หยาบกระด้าง

4. ความมั่นคงทางอารมณ์ แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก	ลักษณะเชิงลบ
- พอเหมาะ	- ตื่นเต้น
- สุขุมเยือกเย็น	- หงุดหงิด
- หนักแน่น	- วิตกกังวล
- มั่นคง	- เครียด
- จิตใจสงบ	- โลเล

5. การแสดงตัว แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก	ลักษณะเชิงลบ
- ผจญภัย	- ระมัดระวัง
- ชอบออกสังคม	- เก็บตัว
- เปิดเผย	- เงียบ,ไม่พูดจา
- ช่างพูด	- เหินห่าง
- พูดตรงไปตรงมา	- ถอยหนี

ต่อมาดิกแมน (Digman. 1989: 195 - 214) ได้ทำการศึกษาจากผลงานด้านบุคลิกภาพของบุคคลที่มีชื่อเสียงจำนวนมากในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาแล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านบุคลิกภาพของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กต่างชาติหรือต่างภาษาย่อมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ การแสดงตัว / การเก็บตัว ความสุภาพอ่อนโยน ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ความมั่นคงทางอารมณ์ และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา และวิเคราะห์ด้วยตนเองอย่างละเอียดรอบคอบ ของฟิสก์ที่ได้พิสูจน์ความจริงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ถึง 5 องค์ประกอบที่สำคัญ เป็นคนแรกจากการใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ และใช้วิธีการประมาณค่าโดยกลุ่มเพื่อน ผู้ประเมินอาชีพหรือครูต่างให้ผลที่เชื่อมั่นได้เช่นเดียวกัน ในการค้นพบองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ของฟิสก์เป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งทำให้สามารถจัดระบบหรือโครงสร้างพื้นฐานของบุคลิกภาพของบุคคล ให้เป็นลำดับในขอบเขตที่ต้องการ

ต่อจากนั้นได้มีกลุ่มบุคคลที่พยายามศึกษาองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบของบุคลิกภาพโดยศึกษาความคงเส้นคงวาขององค์ประกอบโครงสร้างของบุคลิกภาพ และดิกแมนได้นำมารวมไว้ ดังแสดงในตาราง 2 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 241)

ตาราง 2 องค์ประกอบ 5 ประการของบุคลิกภาพ

ผู้ศึกษา	องค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
Fiske	การปรับตัวเข้าสังคม	การยินยอม	มโนธรรม	ควบคุมอารมณ์	แสวงหาปัญญา
Eysenck	การแสดงออก	จิตไม่ปกติ	-	อาการประสาท	เชาวน์ปัญญา
Tupes & Cristal	การแสดงออก	ความเป็นมิตร	มโนธรรม	ความมั่นคงทางอารมณ์	วัฒนธรรม
Noman&Golbarg	การแสดงออก	ความเป็นมิตร	มโนธรรม	อารมณ์มั่นคง	วัฒนธรรม
Gough	อำนาจ	เข้าสังคม	สัมฤทธิ์ผล	-	สนใจปัญญา
Hogan	- เข้าสังคม - ไฝสูง	ใจดี	สุขุม	ปรับตัวเก่ง	มีปัญญา
Cattell	- ตามกลุ่ม - ใจดี - ความยินดี	- ใจอ่อน - เชื่อฟัง - อาย	- มโนธรรม - ควบคุม - มีสติ	- ตื่นเต้นง่าย - เครียด - แสดงท่ารู้สึก	เชาวน์ปัญญา
Guilford	- เข้าสังคม - แสดงอำนาจ - ฉับไว	- เป็นมิตร - มีมนุษย์สัมพันธ์	- อดกลั้น - มีจุดมุ่งหมาย	- อารมณ์มั่นคง - มีจุดหมาย	เชาวน์ปัญญา
Digman	การแสดงออก	ยอมเป็นมิตร	ใจมุ่งสำเร็จ	อารมณ์มั่นคง	เชาวน์ปัญญา
Lorr	ความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล	การเข้าสังคม	ควบคุมตน	อารมณ์มั่นคง	ความเป็นอิสระ
Comrey	การแสดงออก	- เชื่อใจ - ยอมเข้าสังคม	ความเป็นระเบียบ	อารมณ์มั่นคง	-
Costa & McCrae	การแสดงออก	ความเป็นมิตร	มโนธรรม	อาการประสาท	ความคิด

ในการศึกษา บุคลิกภาพของบุคคล แนวคิดที่เป็นที่ยอมรับกันมาก ได้แก่แนวความคิดที่เรียกว่า รูปแบบบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ (The Big Five) ซึ่งเกิดครั้งแรกจากความพยายามในการจัดกลุ่มคำซึ่งใช้เรียกแบบบุคลิกภาพ (Thoms, Moore;& Scott. 1996: 349 – 362 Citing Digman. 1990) ด้วยเหตุที่สามารถประยุกต์ได้กับวัฒนธรรมต่าง ๆและด้วยวิธีการประเมินด้วยผู้ประเมินต่าง ๆ (Judge;& Cable. 1997: 358 – 363; Costa;& McCrae. 1992) ก่อนหน้านี้แมคเคอร์

และคอสตาร์ได้ศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางและแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างองค์ประกอบซึ่งพัฒนาจากแนวคิดองค์ประกอบดั้งเดิม 5 ประการ สามารถใช้ทำนายผลการปฏิบัติงานได้ โดยเฉพาะในการใช้กับผู้สมัครงานรายใหม่ (McCrae;& Costa. 1987: 81 – 89; Costa;& McCrae. 1992: 13 - 18; Liebert;& Spiegler. 1995: 211 – 216) รูปแบบบุคลิกภาพดังกล่าว 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) แบบหวั่นไหว (neuroticism) 2) แบบแสดงตัว (extraversion) 3) แบบเปิดกว้าง (openness) 4) แบบอ่อนโยน (agreeableness) และ 5) แบบมีสติ (conscientiousness)

1. บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (neuroticism) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความกังวล (worrying) ความรู้สึกเป็นศัตรูอย่างโกรธเคือง (angry hostility) ความรู้สึกซึมเศร้า (repression) การคำนึงถึงแต่ตนเอง (self-conscionsness) การมีความอยาก (impulsiveness) และมีอารมณ์เปราะบาง (vulnerable)

1.1 มีความวิตกกังวล (anxiety) หมายถึง บุคคลที่มีความว้าวุ่นหวาดกลัว มีแนวโน้มที่จะวิตกตื่นกลัว ตึงเครียด กระสับกระส่าย

1.2 ความรู้สึกเป็นศัตรูโกรธเคือง (angry hostility) เป็นลักษณะที่บ่งชี้แนวโน้มของความโกรธ และภาวะที่เกี่ยวข้องเช่นความหงุดหงิดและความขุ่นเคือง

1.3 ความรู้สึกซึมเศร้า (depression) เป็นผู้ที่มีความรู้สึกผิด เศร้า สิ้นหวัง และว้าเหว่ เป็นผู้ที่มีความท้อแท้ง่าย

1.4 การคำนึงถึงแต่ตนเอง (self-consciousness) เป็นลักษณะผู้ที่มีอารมณ์ความรู้สึกเป็นไปด้วยความละอาย รู้สึกไม่สบายใจที่จะมีผู้อื่นอยู่แวดล้อม ไวต่อการแสดงออกที่ผู้อื่นมีต่อตนเอง และมีแนวโน้มที่จะรู้สึกต่ำต้อย เป็นลักษณะที่รู้สึกอายหรือรู้สึกกังวลกับการเข้าสมาคม

1.5 การมีความอยาก (impulsiveness) หมายถึง การไม่สามารถที่จะควบคุมความอยากและความต้องการของตนเอง

1.6 มีอารมณ์เปราะบาง (vulnerability) หมายถึง ความอ่อนแอต่อความเครียด ไม่สามารถเผชิญกับความเครียดได้ เป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นคนสิ้นหวังดื่นตระหนกเมื่อประสบกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. บุคลิกภาพแบบแสดงตัว (extraversion) หมายถึง การเป็นผู้มีความอบอุ่น (warmth) ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (gregariousness) การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา (assertiveness) การชอบมีกิจกรรม (activity) ชอบแสวงหาความตื่นเต้น (excitement-seeking) การอารมณ์ด้านบวก (positive-emotion)

2.1 การเป็นผู้มีความอบอุ่น (warmth) หมายถึง การเป็นผู้ที่มีความรักและเป็นมิตรต่อผู้อื่นเป็นผู้ที่มีความรักผู้อื่นอย่างแท้จริง

2.2 ความชอบอยู่ร่วมกับผู้อื่น (gregariousness) หมายถึง ความชอบที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นหมู่คณะ

2.3 การแสดงออกแบบตรงไปตรงมา (assertiveness) ผู้ที่กล้าที่จะแสดงความเป็นผู้นำหรือเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในสังคม

2.4 การชอบมีกิจกรรม (activity) หมายถึง ผู้ที่มีความว่องไวตื่นตัวมีความต้องการทำกิจกรรมอยู่เสมอ

2.5 ชอบแสวงหาความตื่นเต้น (excitement-seeking) หมายถึง ผู้ที่ชอบสิ่งแวดล้อมที่มีสีสันสดใส

2.6 การมีอารมณ์ด้านบวก (positive-emotion) หมายถึง ผู้ที่มีความสนุกสนาน มีความสุขมีความหวังและมองโลกในแง่ดี

3. บุคลิกภาพแบบเปิดตัว (openness) หมายถึง การเป็นคนช่างฝัน (fantacy) ความสุนทรีย์ (aestheties) การเปิดเผยความรู้สึก (feelings) การปฏิบัติ (actions) การมีความคิด (ideas) การยอมรับค่านิยม (values)

3.1 การเป็นคนช่างฝัน (fantacy) หมายถึง ผู้ที่มีชีวิตเต็มไปด้วยการจินตนาการและความฝันมีความคิดสร้างสรรค์ภายในตนเอง

3.2 ความสุนทรีย์ (aestheties) หมายถึง ผู้ที่หวั่นไหวกับงานความงดงามในงานศิลปะ บทกวี

3.3 การเปิดเผยความรู้สึก (feelings) หมายถึง การเป็นผู้ที่รับรู้อารมณ์ความรู้สึกภายในตนเอง

3.4 การปฏิบัติ (actions) หมายถึง ผู้ที่พร้อมที่จะลองทำกิจกรรมใหม่ๆ เช่น รับประทานอาหารใหม่ๆชอบความแปลกใหม่หลากหลายกว่าความเคยชินที่ปฏิบัติอยู่

3.5 การมีความคิด (ideas) หมายถึง การมีความคิดที่จะเปิดรับเหตุการณ์หรือเรื่องใหม่ๆ

3.6 การยอมรับค่านิยม (values) หมายถึง การมีความพร้อมที่จะตรวจสอบค่านิยมต่างๆ เช่น ทางสังคมการเมืองและศาสนา

4. บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน (agreeableness) หมายถึง การเป็นผู้ไว้วางใจผู้อื่น (trust) ความตรงไปตรงมา (straightforwardness) ความรู้สึกเอื้อเฟื้อ (altruism) การยอมตามผู้อื่น (compliance) การถ่อมตน (modesty) และความมีจิตใจอ่อนโยน (tender-mindedness)

4.1 การเป็นผู้ไว้วางใจผู้อื่น (trust) หมายถึง การที่เชื่อว่าผู้อื่นมีความซื่อสัตย์และมีเจตนาดี

4.2 ความตรงไปตรงมา (straightforwardness) หมายถึง การมีความจริงใจที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมา

4.3 ความรู้สึกเอื้อเฟื้อ (altruism) หมายถึง ผู้ที่มีความห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่นเป็นผู้ที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

4.4 การยอมตามผู้อื่น (compliance) หมายถึง ผู้ที่มีลักษณะอ่อนโยน ตอบสนองการกระทำของผู้อื่นอย่างสุขุม

4.5 การถ่อมตน (modesty) หมายถึง ผู้ที่ไม่ถ่อมตนไม่ข่มว่าตนเองเหนือผู้อื่น

4.6 ความมีจิตใจอ่อนโยน (tender-mindedness) หมายถึง ผู้ที่ให้ความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นมีความหวั่นไหวต่อความต้องการของผู้อื่น

5. บุคลิกภาพมีสติ (conscientiousness) หมายถึง การมีความสามารถ (competence) ความเป็นระเบียบ (order) การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ (dutifulness) การมีความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (achieve striving) ความมีวินัยต่อตนเอง (self-discipline) และความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (deliberation)

5.1 การมีความสามารถ (competence) หมายถึง ผู้ที่สามารถจัดการกับชีวิตตนเองได้มีความเป็นเหตุเป็นผลและมีประสิทธิภาพในตนเอง

5.2 ความเป็นระเบียบ (order) หมายถึง ผู้ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

5.3 การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ (dutifulness) หมายถึง ผู้ที่ยึดมั่นในหลักการทางจริยธรรมและปฏิบัติตามคำมั่นที่ให้ไว้

5.4 การมีความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement striving) หมายถึง การทำงานหนักเพื่อประสบความสำเร็จในงานตามเป้าหมาย

5.5 ความมีวินัยต่อตนเอง (self-discipline) หมายถึง ความสามารถที่จะเริ่มและปฏิบัติงานให้สำเร็จแม้ว่าเต็มไปด้วยความเบื่อหน่าย หรืออุปสรรคก็ตาม

5.6 ความคิดที่สามารถปฏิบัติได้ (deliberation) หมายถึง การมีความคิดที่สามารถปฏิบัติได้มีความระมัดระวังในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

จากแนวคิดและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าว จะเห็นว่าบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญเป็นโครงการพื้นฐานของบุคลิกภาพของมนุษย์จึงน่าจะนำมาศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญที่ พรศิริ กองนวล ได้พัฒนาแนวคิดของดิกแมนนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับสังคมไทย เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์กับรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียน

การวัดบุคลิกภาพ

การวัดบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก นักจิตวิทยาได้พยายามสร้างเครื่องมือขึ้นมาเพื่อวัดบุคลิกภาพซึ่งก็มีหลายวิธีด้วยกัน ทวี ท่อแก้ว และอบรม สินภิบาล (2517: 121 - 122) ได้สรุปวิธีการวัดบุคลิกภาพไว้ว่ามี 5 วิธี

1. วิธีการสังเกต การสังเกตเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ทุกแขนง ตั้งแต่ประสบการณ์อันซ้ำซ้อน อย่างเช่น พฤติกรรมของคนเป็นสิ่งที่จะต้องสังเกตพิจารณาให้ได้เรื่องราวละเอียดถี่ถ้วนได้ยาก เราต้องเลือกสังเกตเพียงปฏิกิริยาอันใดอันหนึ่งเป็นคราวๆไป ดังนั้นการสังเกตพฤติกรรมและลักษณะทั่วไปที่บุคคลแสดงออกมีอยู่ 2 แบบด้วยกัน คือ การสังเกตแบบควบคุมเป็นการสังเกตการณ์แสดงพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่งที่จัดไว้โดยเฉพาะ อีกแบบหนึ่ง คือ การ

สังเกตทั่วไปในชีวิตประจำวันที่บุคคลแสดงออกทั้งสองแบบนี้ต้องมี การบันทึกผลตรงตามที่เห็น โดยไม่นำความรู้สึกส่วนตนเข้าไปเกี่ยวข้องและผู้สังเกตจะต้องฝึกฝนเป็นพิเศษจึงจะได้ผล

2. วิธีการทดสอบ เป็นวิธีการที่นิยมกันมาก การทดสอบประกอบด้วยข้อความต่างๆ หลายสิบข้อโดยถือเอาปกติวิสัยของคนทั่วไปเป็นมาตรฐานและหัวข้อคำถามหรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมักจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่เกี่ยวกับผู้ถูกทดสอบหรือสิ่งแวดล้อม หรือพฤติกรรมที่ทำอยู่เสมอๆ เมื่อตกอยู่ในสภาพนั้นๆ เช่น คำถามเกี่ยวกับความกลัว ความวิตกกังวล ความนิยมในลัทธิการเมืองหรือเศรษฐกิจ ความสนใจในสิ่งต่างๆหรือปฏิกิริยาที่คนอยู่เสมอ เป็นต้น ผู้ถูกทดสอบต้องร่วมมือร่วมใจกับผู้ทดสอบในการตอบคำถามต่างๆเพื่อให้การสอบได้ผลตามวัตถุประสงค์

3. วิธีการรายงานตนเอง มี 2 แบบ คือ

3.1 การวิเคราะห์ตนเอง คือ การประเมินค่าตนเอง แบบวิเคราะห์ตนเองเป็นคำถามแบบปรนัยจะมีประโยชน์ในการเลือกให้เหมาะสมแก่บุคลิกภาพ

3.2 การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนาระหว่างบุคคลสองคนอย่างมีจุดหมายโดยผู้สัมภาษณ์เตรียมคำถามมา และจดบันทึกคำตอบ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่รู้ตัวว่าถูกทดสอบบุคลิกภาพ การสัมภาษณ์นี้มีหลักการคล้ายๆกับการวิเคราะห์ตนเอง ต่างกันที่ว่า ผู้สัมภาษณ์มาตั้งคำถามให้เราคิดตามเพื่อวิเคราะห์ตนเอง ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้จดบันทึกและประมาณค่าบุคลิกภาพ

4. วิธีการฉายภาพ (Projective Techniques) เป็นวิธีที่ผู้วัดได้จัดสิ่งเร้าขึ้นมาให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนอง เช่น เล่าเรื่องจากรูปที่นำมาให้ดู ตัวอย่างได้แก่ แบบทดสอบของโรชาร์ช มีลักษณะเป็นรูปภาพที่เกิดจากหยดหมึก ให้สร้างความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากคำที่กำหนดให้เติมข้อความที่ไม่สมบูรณ์ ให้แสดงออกโดยการวาดรูป เป็นต้น ในการทดสอบนี้ต้องใช้ผู้ทดสอบที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี

5. วิธีการศึกษาความคิดเห็นจากคนอื่น เป็นวิธีการที่ผู้วัดสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อถามบุคคลอื่นว่ามีความรู้สึกเกี่ยวกับบุคคลนั้นๆอย่างไร เช่น ครู เพื่อน ผู้ปกครอง เป็นต้น

ประเภทของแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ

สถิต วงศ์สวรรค์ (2523: 262) ได้กล่าวถึงประเภทของแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ ดังนี้

1. แบบทดสอบให้รายงานตัวเอง (Self Report Test or Questionnaires) หรือ เรียกว่าแบบทดสอบบุคลิกภาพประกอบด้วยชุดของข้อคำถามหรือมีข้อความให้ผู้รับการทดสอบต้องอ่านแล้วเขียนข้อความเพื่อแสดงบุคลิกภาพของตนออกมาเป็นการรายงานลักษณะของตนเอง จำแนกออกเป็นชนิดต่างๆตามรูปแบบของการถาม คือ แบบสำรวจรายการ (Checklists) แบบสำรวจ (Inventory) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า ดังต่อไปนี้

1.1 แบบสำรวจรายการ (Checklists) เป็นชุดของข้อความที่ทำเป็นบัญชีรายการเกี่ยวกับบุคลิกภาพหรือการกระทำเกี่ยวกับบุคคลเรียงเอาไว้ให้ผู้ตอบตรวจสอบตัวเองดูว่าลักษณะตรงกับข้อใดในรายการนั้นบ้าง ถ้ามีความรู้สึกว่าข้อความใดตรงกับบุคลิกภาพของตน ก็กา

เครื่องหมายลงที่ข้อความนั้น เช่น แบบตรวจสอบปัญหาของมูนนี่ (The Mooney Problem Checklists)

1.2 แบบสำรวจ (Inventory) เป็นชุดของข้อความที่มีคำตอบ ให้เลือกตอบในรูปของข้อบังคับให้ตอบ (Forced Choice) โดยจัดข้อความไว้เป็นคู่ๆ เพื่อให้ผู้ตอบพิจารณาข้อความแต่ละคู่ว่าข้อความใดตรงกับลักษณะของตนมากที่สุด ซึ่งผู้ตอบต้องเลือกเอาข้อความใดข้อความหนึ่ง ถึงแม้ว่าข้อความทั้งคู่ไม่ตรงกับลักษณะของเขาก็ต้องเลือกข้อความที่ไม่ตรงกับเขาน้อยที่สุด ตัวอย่างของแบบวัดบุคลิกภาพ เช่น แบบสำรวจบุคลิกภาพของมินเนโซดา (Minnesota Multiphasic Personality Inventory)

1.3 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นแบบที่ดัดแปลงมาจากแบบตรวจสอบรายการ โดยดัดแปลงรูปแบบคำตอบที่ให้ตอบเพียง ใช่ – ไม่ใช่ ชอบ – ไม่ชอบ จริง – ไม่จริง มาเป็นคำตอบที่มีน้ำหนักของการตอบ โดยมีการจำแนกความมากน้อยในการแสดงพฤติกรรมของตนได้ เช่น แบบสำรวจลักษณะนิสัยและเจตคติทางการเรียนของบราวน์และฮอล์แมน (Brown and Holtzman) หรือ SSHA (The Survey of study Habits and Attitude)

2. แบบทดสอบประเภทการฉายภาพ หรือกลวิธีให้บุคคลระบายความในใจ (Projective Technique) เป็นกลวิธีทดสอบเพื่อหารายละเอียด เกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคลโดยใช้เครื่องกระตุ้นหรือเร้า ทำให้บุคคลระบายความรู้สึกที่แท้จริงออกมาแล้วแปลความหมายจากคำตอบ จำแนกได้ 3 ประเภท คือ ประเภทที่ใช้รูปภาพ (Pictorial Technique) ประเภทที่ใช้ภาษา (Verbal Technique) ประเภทที่ใช้การแสดงออก (Expressive Technique)

2.1 ประเภทที่ใช้รูปภาพ (Pictorial Technique) สมมติสถานการณ์ขึ้นให้ ผู้ถูกทดสอบอธิบายออกมาตามที่ตนเห็นเป็นสิ่งเร้าที่ไม่ให้ความหมายแจ่มแจ้งอาจจะจินตนาการไปได้นานาประการ อาจจะแปลความหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง (Ambiguous) ดังนั้นเปิดโอกาสให้ผู้ถูกทดสอบแสดงออกซึ่งความรู้สึกและสิ่งต่างๆออกมานั้นเป็นการแสดงให้เห็นบุคลิกลักษณะของเขา เช่น แบบทดสอบหยดหมึกของโรชาร์ช (The Rorschach Ink Blot Test) และแบบทดสอบการเล่าเรื่องหรือการบรรยายภาพที่มองเห็นของเมอร์เร่ย์ (Merray) ที่เรียกย่อว่า TAT (Thematic Apperception Test)

2.2 ประเภทที่ใช้ภาษา (Verbal Technique) เป็นแบบทดสอบที่ใช้การเขียนตอบและตอบปากเปล่าที่ใช้ภาษาโดยตรงมี 2 ชนิด

2.2.1. ชนิดของคำสัมพันธ์ (Free Association) คือการให้คำมา 1 คำ และให้ผู้ตอบหาคำมาสัมพันธ์กับคำๆนั้น เช่น ต้นไม้ เพื่อน โต๊ะ เกลียด ฯลฯ

2.2.2. ชนิดเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Sentence Completion) เป็นการเขียนประโยคที่ยังไม่ครบข้อความให้ได้ใจความสมบูรณ์

2.2.3. ประเภทที่ใช้การแสดงออก (Expression Technique) คือการให้ผู้ถูกวัดแสดงออกในรูปของการวาดรูป การเล่นหรือการแสดงละคร

3. แบบทดสอบแบบประเภทให้พิจารณาจากสถานการณ์ต่าง ๆ (Situation Test) แบบทดสอบประเภทนี้นักจิตวิทยา หลายท่านจัดรวมไว้ในประเภทที่สอง คือ แบบการฉายภาพ (Projective Technique) แต่นักจิตวิทยาและนักวัดผลหลายท่าน ให้เหตุผลว่า แบบทดสอบประเภทฉายภาพเป็นกลวิธีที่ให้ผู้ถูกทดสอบบรรยายภาพ และข้อความที่คลุมเครือ ไม่มีความหมายชัดแจ้ง ผู้ตอบต้องจินตนาการและสามารถแปลความหมายได้มากกว่าหนึ่งอย่าง (Ambiguous) แต่แบบทดสอบวัดจากสถานการณ์ต่าง ๆเป็นการกำหนดสถานการณ์และตัวละครให้ผู้ถูกทดสอบอ่านแล้ววัดโดยให้เขาแสดงความรู้สึกออกมาว่า ภายใต้สถานการณ์นั้นเขามีความรู้สึกเช่นไร โดยให้เขาตอบในฐานะบุคคลที่ปรากฏในเรื่องมี 2 ชนิด ดังนี้

3.1 สถานการณ์แบบรูปภาพ เป็นการกำหนดตัวละครเป็นรูปภาพ อาจมีคำพูดหรือการบรรยายภาพประกอบบ้างเล็กน้อย แต่จะไม่เล่าเรื่องหรือบรรยายภาพทั้งหมด

3.2 สถานการณ์แบบข้อความ เป็นการกำหนดตัวละคร โดยการเขียนบรรยายหรือเขียนเล่าเรื่องอย่างสั้น ๆ เป็นการใช้ภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ

จากประเภทของแบบทดสอบวัดลักษณะนิสัยทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าว วิธีการฉายภาพ (Projective Technique) เป็นที่นิยมใช้ทางด้านจิตวิทยา ทางด้านการศึกษาจะใช้ประเภทให้รายงานตัว (Self Report Test of Questionnaires) และแบบทดสอบให้พิจารณาจากสถานการณ์ต่าง ๆ (Situation Test)

2.2 ความฉลาดทางอารมณ์กับการเผชิญปัญหา

ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์

"ความฉลาดทางอารมณ์" แปลจากภาษาอังกฤษว่า Emotional Intelligence หรือเรียกให้สอดคล้องกับ IQ หรือเชาวน์ปัญญาว่า EQ (Emotional Quotient) ซึ่งในภาษาอังกฤษมีคำเรียกที่ใกล้เคียงกับคำว่า EQ อีกอย่างน้อย 13 คำ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542: 23 - 28) ได้แก่

1. Social Intelligence ซึ่งธอร์นไดค์ (Thorndike) ใช้ในช่วงทศวรรษ 1920 และไอเซ็งค์ (Eysenck) นำมาอธิบายอีกในปี 1985 ซึ่งเรียกว่า ความฉลาดทางสังคม

2. Tacit Knowledge โดยโพลานยี (Polanyi) เสนอไว้ในปี 1976 และสเทิร์นเบิร์ก (Sternberg) นำมาใช้อย่างต่อเนื่องในงานวิจัยของเขาว่าเป็นการเรียนรู้เงียบ ๆไม่เป็นทางการ ไม่พูดออกมา รู้ได้โดยพฤตินัยที่เกิดจากการปฏิบัติจริงเป็นผลจากการคิดใคร่ครวญจากสิ่งที่ได้เรียนรู้

3. Personal Intelligence โดยการ์ดเนอร์ (Gardner) เสนอไว้เป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎี Multiple Intelligence ในปี 1983 มีความหมายในลักษณะของความเป็นผู้ที่ "เก่งคน" มีมนุษยสัมพันธ์ เข้าถึง และรู้จักภาวะอารมณ์ของตน ตลอดจนนำแสดงออกกับผู้คน รู้และเห็นความแตกต่างของตนและของคนอื่นได้ ซึ่งกลุ่มอาชีพที่พึงมีความสามารถระหว่างบุคคล ได้แก่ พนักงานตัวแทนขาย นักการเมือง อาจารย์ ผู้นำศาสนา ผู้ที่ทำงานในคลินิก และแพทย์ เป็นต้น

4. Implicit Learning โดยเซการ์ (Segar. 1994) เสนอไว้โดยมุ่งหมายถึงการเรียนรู้ซึมซับข้อมูลอันซับซ้อน โดยที่ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาให้ปรากฏโดยทางภาษา แต่รับรู้เห็นได้และจดจำได้ดี

5. Meta – mood Experience หรือ Meta – Experience โดยซาโลเวย์, เมเยอร์, โกลด์แมน , เทอร์เวย์ และ พัลฟาย (Salovey and others. 1995) เสนอว่า หมายถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของภาวะอารมณ์ (Moods) ของบุคคลที่แสดงออกผ่านทางอารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงการเรียนรู้เท่านั้นในความรู้สึก รวมถึงการรู้เท่านั้นในความรู้สึกนึกคิดและสภาวะอารมณ์ของตน กระบวนการติดตาม ควบคุมและประเมินภาวะอารมณ์ตนเองด้วย

6. Emotional Literacy ซึ่งคูเปอร์และซาวาฟ (Cooper & Sawaf. 1997) ใช้ โดยหมายถึงความฉลาดรู้ในอารมณ์ของตนเอง และซาโลเวย์เองก็เคยใช้คำนี้เป็นชื่อหนังสือที่เขียนขึ้น

7. Practical Intelligence โดยสเทิร์นเบิร์ก (Sternberg. 1999) บอกว่าถือเป็น 1 ใน 3 ด้านของไตรลักษณ์ของจิต (Triarchic Mind) ที่สะท้อนให้เห็นได้จากความสามารถในการปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆได้ดี เลือกรับและให้ได้ดี เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

8. Emotional Maturity โดยอับราฮัมซัน (Abrahamson. 1958) เน้นว่ามนุษย์แต่ละคนพึงสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์เพื่อนำไปสู่ความสุขสบายในอารมณ์ของตนจากการที่เข้าใจภาวะอารมณ์ของตนเอง เขาเชื่อว่าความสุขสบายทางอารมณ์เป็นดัชนีชี้ถึงสุขภาพจิตที่ดี

9. Emotional Learning โดยดามาซิโอ (Damasio) เห็นว่าเด็กบางคนไม่มีความสามารถในการเรียนรู้แต่มีความเสี่ยงที่จะเรียนไม่จบ และเป็นอาชญากรเพราะขาดการเรียนรู้และระงับอารมณ์ของตนเนื่องเพราะขาดสติอารมณ์ชั่ววูบเดียว แล้วมาเสียใจภายหลัง

10. Emotional Capital เกิดขึ้นกับกระแสด้านการบริหารจัดการในองค์การที่มองบุคคลในฐานะ Human Capital เป็นอาวุธขององค์กรดังจะเห็นได้จากการสัมมนาระดับชาติของ Institute of Personnel Development ของสหราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2541

11. Emotional Knowledge แหล่งรวมข้อมูลเกี่ยวกับอารมณ์และประสบการณ์ทางอารมณ์ของบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเอง และของผู้อื่นเพื่อใช้ในการทำความเข้าใจ และการตีความภาวะแวดล้อม

12. Emotional IQ ซาโลเวย์และเมเยอร์ (Salovey & Mayer) ใช้คำนี้ในการสะท้อนให้เห็นว่าสติปัญญาเป็นคุณภาพของสมอง ขณะที่อารมณ์เป็นคุณภาพของความรู้สึก อารมณ์ไม่สามารถแยกออกจากสติปัญญาได้ และเชื่อว่าความสามารถทางสมองเป็นผลทั้งในเรื่องของ Head และ Heart – Smart ที่จะทำให้เกิดภูมิปัญญา (Wisdom) รู้เห็นเท่าทันในควมเป็นจริงและได้ประโยชน์

13. Emotional Competence คือ ความสามารถทางอารมณ์โดยสคาร์น (Scarn. 1997) และโกลแมน (Goldman. 1998) เรียกว่า Emotional Intelligence Competancies ที่หมายรวมถึงคุณลักษณะ 6 ประการของ EQ ซึ่งได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ การปรับปรุงตนอยู่เสมอ การโน้มน้าวผู้อื่น และการสร้างทีมงาน

โกลแมนเห็นว่าการมี EQ ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าผู้คนจะมีความสามารถของอารมณ์ (Emotional Competence) เพราะว่าการมี EQ สูงแสดงว่าบุคคลนั้นมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และนำเอาพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความมี EQ ออกมาปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆได้ดี และเนื่องจากยังไม่มีคำจำกัดความของ Emotional Intelligence ที่แน่นอนในภาษาไทย ดังนั้นจึงมีผู้ใช้คำเรียกที่แตกต่างกันมากมาย เช่น สติอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ อัจฉริยะทางอารมณ์ ปัญญาอารมณ์ เป็นต้น ซึ่งทุกคำก็ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายและความหมายเดียวกัน ในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้คำว่า "ความฉลาดทางอารมณ์" สำหรับในการกล่าวถึง Emotional Intelligence ซึ่งมีผู้ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์เอาไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

เมเยอร์ และซาโลเวย์ (อัจฉรา สุขารมณ์. 2542: 1; อ้างอิงจาก Mayer and Salovey. 1997) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นทักษะเฉพาะตัวที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียน การงาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัว และคนที่มี EQ คือคนที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุมจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมสามารถที่จะตรวจสอบอารมณ์ และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ รู้เขารู้เราและใช้ข้อมูลเหล่านี้มาชี้นำความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์ของตน

โกลแมน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542: 31; อ้างอิงจาก Goleman. 1998.) ได้ให้ความหมายความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเอง และความรู้สึกของผู้อื่น จนสมารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

บาร์ออน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542: 30; อ้างอิงจาก Bar – on. 1997: 14) ได้นิยามของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ในคู่มือแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่เขาสร้างขึ้นว่าเป็นชุดของความสามารถ สมรรถนะและทักษะทางจิตพิสัย (Affective Domain) ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้ กับข้อเรียกร้องและแรงกดดันต่างๆ ที่มาจากภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีและการประสบความสำเร็จในชีวิต

คูเปอร์และซาวาฟ (Cooper & Sawaf. 1997: 324) ได้ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้เข้าใจ และมีไหวพริบในการประยุกต์ใช้พลังทางอารมณ์ซึ่งเป็นรากฐานของพลังงานของมนุษย์ เพื่อทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่นซึ่งอยู่แวดล้อมตนเองได้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542: 19) ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นสิ่งที่ชี้เห็นถึงความรู้เท่าทันในท่วงที และความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ของตนเองและคนอื่นที่สามารถประเมินเป็นช่วงค่าของตัวเลขได้ อารมณ์สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลให้การกระทำของมนุษย์มีเหตุผลมากขึ้น ผิดพลาดน้อยลง ในความเป็นจริงชีวิตจะเป็นสุขได้ สำเร็จได้นั้น ผู้คนจะต้องมีเชาวน์ปัญญาอารมณ์ (คือ เชาวน์ปัญญา + ความฉลาดทางอารมณ์)

ทศพร ประเสริฐสุข (2542: 21) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่า หมายถึงความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง

และของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียด ที่จะขัดขวางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันมีค่าของตนได้ สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จใน การเรียน (Study Success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life Success)

เทิดศักดิ์ เดชคง (2542: 15) ความฉลาดทางอารมณ์ คือความสามารถทางอารมณ์ในการรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจเห็นใจผู้อื่น มีความมุ่งมั่น อดทนรอคอยเพื่อไปยังเป้าหมาย มองโลกในด้านที่เป็นบวกและรู้จักจัดการกับปัญหาและความขัดแย้งของตนเองได้

กรมสุขภาพจิต (2543ข: 55) ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

สรุปความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก และอารมณ์ของตนเอง มีความสามารถในการบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมมีแรงจูงใจในตนเอง จนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งสามารถรับรู้ความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น และตอบสนองความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม มีทักษะทางสังคมในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต

แนวคิดที่เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์

แนวคิดที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของซาโลเวย์และเมเยอร์

ซาโลเวย์ และเมเยอร์ (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542: 60 – 62; อ้างอิงจาก Salovey;& Mayer. 1950: 189) ได้แสดงทัศนะว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นเรื่องของการปรับตน ใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การรู้จักภาวะอารมณ์ของตน (Apraisal and expression of emotion) คือ การประเมินภาวะอารมณ์ได้อย่างถูกต้องและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การที่บุคคลสมารถรับรู้ ระบุ และจำแนกภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นในตนได้ ซึ่งเป็นปัจจัยนำที่เอื้อต่อความสามารถในการปรับตัวที่แสดงออกทางอารมณ์ เช่น เด็กสามารถที่จะรับรู้ภาวะอารมณ์ที่แสดงออกทางสีหน้าได้อย่างถูกต้องแปรผันตามระดับอายุ คือ ยิ่งโตขึ้นก็ยิ่งรับรู้อารมณ์ได้ถูกต้องมากขึ้น

2. การควบคุมอารมณ์ (Regulation of emotion) คือ การกำกับดูแลภาวะอารมณ์ทั้งของตนเองและของผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งในแง่ของกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม

3. การใช้ความฉลาดทางอารมณ์ (Utilization of emotion) คือความสามารถในการใช้ประโยชน์จากภาวะอารมณ์ของตนในการแก้ไขปัญหา หรือช่วยในการปรับตัว

ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 ซาโลเวย์ และเมเยอร์ ได้ปรับปรุงแนวคิดและการให้นิยามของเขาเพิ่มขึ้น และเสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยทักษะในการปรับตน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ความสามารถในการรับรู้ การประเมินและการแสดงออกของภาวะอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม หมายถึง ความสามารถในการระบุว่าตนเองและผู้อื่นมีความรู้สึกอย่างไร

2. ความสามารถของอารมณ์ในการกระตุ้นความคิด หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และใช้อารมณ์ของตนรับรู้ที่จะช่วยในการเข้าใจว่าผู้อื่นคิดและมีความรู้สึกอย่างไร

3. การเข้าใจ วิเคราะห์ และการใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจว่าสิ่งใดที่เกิดขึ้นกับอารมณ์ของตนเอง โดยอาจจะมีระดับความเข้มข้นมากขึ้น เข้าใจว่าคนจะมีปฏิกิริยาต่อภาวะอารมณ์ที่แตกต่างกันอย่างไร เข้าใจว่าอารมณ์ที่ซับซ้อนของคนเป็นส่วนหนึ่งของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งอารมณ์ที่มีความซับซ้อนจะเกิดจากการรวมกันของอารมณ์ที่ซับซ้อนน้อยกว่าหลายอารมณ์ นอกจากนี้ยังเข้าใจลูกโซ่ของอารมณ์ว่ามีผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากภาวะอารมณ์หนึ่งไปยังภาวะอารมณ์อื่นๆ

4. การคิดใคร่ครวญ และการควบคุมอารมณ์ของตน เพื่อพัฒนาความเจริญงอกงามด้านเชาวน์ปัญญาและอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น โดยรู้สึกถึงภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ความรู้สึกนั้นประกอบการตัดสินใจได้ดีขึ้น การแสดงของอารมณ์บางอย่างเป็นประโยชน์ในระยะเวลาอันสั้น แต่หากมีการกำหนดและการควบคุมให้ดีแล้ว อารมณ์ดังกล่าว จะมีประโยชน์มากขึ้นในระยะยาวอีกด้วย

ซาโลเวย์ และเมเยอร์ เห็นว่ากระบวนการของความฉลาดทางอารมณ์ควรพัฒนาจากขั้นแรกๆซึ่งไม่ซับซ้อนไปสู่กระบวนการของจิตใจที่บูรณาการกันอย่างดีมากขึ้นในขั้นต่อๆไป จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นจะมีระดับขีดความสามารถของเชาวน์ 4 ระดับจากง่ายไปสู่ยาก

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของโกลแมน

โกลแมน (Goleman. 1998: 317 - 318) ได้นิยามบนพื้นฐานของซาโลเวย์และเมเยอร์ ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นความสามารถตระหนักรู้ในความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างแรงจูงใจในตนเอง และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองและอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ต่างๆได้ดี และโกลแมน (Goleman. 1998: 93 - 104) กล่าวว่าเขาได้ปรับโมเดลของซาโลเวย์และเมเยอร์ไปในแนวที่เขาเห็นว่ามีประโยชน์ที่สุด ในการทำความเข้าใจว่าความสามารถพิเศษ (Talents) เหล่านี้ว่ามีผลต่อชีวิตการทำงานอย่างไร โดยความฉลาดทางอารมณ์ของเขาประกอบด้วยความสามารถทางอารมณ์ส่วนบุคคล (Personal Competence) 3 มิติและในทางสังคม (Social competence) 2 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการตนเอง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ ความสามารถตระหนักรู้ในตนเอง ความสามารถจัดระเบียบอารมณ์ของตนเอง และความสามารถในการจูงใจตนเอง

มิติที่ 2 ความสามารถทางสังคม (Social competence) ซึ่งเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ การร่วมรู้สึกและทักษะการอยู่ในสังคม

ซึ่งในแต่ละด้านประกอบด้วยปัจจัยย่อยที่เป็นความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional competence) แยกย่อยออกไปอีก 25 ปัจจัย ดังแสดงในตาราง 3 และ 4

ตาราง 3 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของโกลแมนในมิติที่ 1

ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence)

องค์ประกอบของความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence)	**ปัจจัยย่อยที่เป็นความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional Competence)**
1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self - Awareness) หมายถึงการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความโน้มเอียงของตน และหยั่งรู้ความเป็นไปได้ของตนและความพร้อมด้านต่างๆ	1. การตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตน (Emotional Awareness) คือ รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ขึ้นมาและผลของอารมณ์ที่เกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นการรู้เท่ากันในอารมณ์ของตน 2. การประเมินตนเองได้ถูกต้องตามจริง (Accurate Self Assessment) คือ ความสามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้ถึงจุดเด่นและข้อจำกัดของตน 3. ความมั่นใจในตนเอง (Self - Confidence) คือความมั่นใจในความสามารถและคุณค่าของตน
2. การกำกับควบคุมตนเอง (Self - Regulation) หมายถึงความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในตนเองได้	1. การควบคุมตนเอง (Self - Control) คือ สามารถควบคุมและจัดการกับภาวะอารมณ์ด้านลบและสิ่งเร้าที่มากระตุ้นได้ 2. ความเป็นที่ไว้วางใจ (Trustworthiness) คือ การผดุงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์และคุณงามความดีของตน 3. การแสดงความรับผิดชอบในการกระทำของตน (Conscientiousness) คือ รับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้กระทำไป 4. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) คือ การยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป 5. ความริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Innovation) คือ การเปิดใจกว้างรับแนวความคิด รูปแบบวิธีการหรือข้อมูลใหม่
3. การสร้างแรงจูงใจ (Motivation) หมายถึงแนวโน้มของอารมณ์ที่นำไปสู่เป้าหมาย	1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Drive) คือ ความพยายามที่จะปรับปรุงเพื่อให้ได้และมุ่งสู่มาตรฐานที่เป็นเลิศ 2. พันธะสัญญา (Commitment) คือ การยึดมั่นและเชื่อมโยงเป้าหมายของตนเข้ากับเป้าหมายของกลุ่มหรือเป้าหมายขององค์กร

ตาราง 3 (ต่อ)

ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence)

องค์ประกอบของความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence)	ปัจจัยย่อยที่เป็นความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional Competence)
	3. ความริเริ่ม (Initiative) คือ การคิดริเริ่มและพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติเมื่อมีโอกาสอำนวย 4. การมองโลกในแง่ดี (Optimism) มีความเพียรพยายามที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย แม้มีอุปสรรค-ปัญหา ก็ไม่ท้อถอย

ตาราง 4 องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวความคิดของโกลแมน ในมิติที่ 2

ความสามารถทางสังคม (Social Competence)

องค์ประกอบของความสามารถทางสังคม (Social Competence)	ปัจจัยย่อยที่เป็นความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional Competence)
1. การร่วมรับความรู้สึก (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการและข้อห่วงใยของผู้อื่น	1. การเข้าใจผู้อื่น (Understanding Others) คือ การเข้าใจ การรับรู้ถึงความรู้สึก มุมมอง ความสนใจตลอดจนข้อวิตกกังวลของผู้อื่นได้ 2. การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) คือ การรับรู้และทราบถึงสิ่งที่ผู้อื่นควรปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ตลอดจนพัฒนาความสามารถได้ถูกทาง 3. การมีจิตใจใฝ่บริการ (Service Orientation) คือ การคาดคะเน รับรู้และตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ 4. การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล (Leveraging Diversity) คือ การสร้างโอกาสจากความหลากหลาย และความแตกต่างของบุคคล 5. การตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ภายในกลุ่ม (Political Awareness) คือ สามารถรู้และเข้าใจสถานการณ์ ความคิดเห็นของกลุ่มและความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มได้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ความสามารถทางสังคม (Social Competence)

องค์ประกอบของความสามารถทางสังคม (Social Competence)	ปัจจัยย่อยที่เป็นความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional Competence)
2. ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการด้วยความร่วมมือจากผู้อื่น	1. การมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น (Influence) คือ การมียุทธวิธีโน้มน้าวและชักชวนผู้อื่นอย่างมีประสิทธิผล 2. การสื่อสาร (Communication) คือ การเปิดกว้างรับข้อมูลและส่งสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ 3. การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management) คือ การเจรจาต่อรองและหาหนทางแก้ไขปัญหาตลอดจนความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน 4. การเป็นผู้นำ (Leadership) คือ การแนะนำ การผลักดันและเป็นตัวอย่างให้กับบุคคลและกลุ่มได้ 5. การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) คือการริเริ่มและจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดี 6. การเสริมสร้างสายสัมพันธ์ (Building Bonds) คือ การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้น 7. การร่วมมือร่วมใจ (Collaboration and Cooperation) คือการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่มีร่วมกัน 8. การสร้างเสริมความสามารถและทีมงาน (Team Capabilities) คือสร้างให้เกิดการประสานพลังของกลุ่มในการมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

ที่มา : Goleman. (1998) *Working with emotional intelligence*. 93-104

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของบาร์ออน

บาร์ออน (Bar – On. 1997: 34 - 37) ได้แบ่งองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 หมวด 16 คุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

หมวดที่ 1 ทักษะภายในบุคคล (Intrapersonal Skills) ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่

1.1 การนับถือตนเอง (Self - Regard)

1.2 การตระหนักรู้ตนเองทางอารมณ์ (Emotional Self Awareness)

1.3 การกล้าแสดงออก (Assertiveness)

1.4 ความเป็นอิสระ (Independence)

1.5 การบรรลุสัจจการแห่งตน (Self - Actualization)

หมวดที่ 2 ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่

2.1 ความเข้าใจผู้อื่น (Empathy)

2.2 ความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility)

2.3 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship)

หมวดที่ 3 ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability Scales) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่

3.1 การเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆและตีความได้ถูกต้องตามความเป็นจริง (Reality Testing)

3.2 การยืดหยุ่น (Flexibility)

3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving)

หมวดที่ 4 การจัดการกับความเครียด (Stress – Management Scales) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่

4.1 การอดทน อดกลั้น ยืนหยัดต่อความเครียด (Stress Tolerance) ที่เกิดขึ้นและหาแนวทางที่จะจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น

4.2 การจัดการกับความรู้สึกที่ยังเกิดขึ้นภายในจิตใจตนเอง (Impulse)

4.3 การควบคุม (Control) อารมณ์ตนเอง

หมวดที่ 5 สภาวะอารมณ์ทั่วไป (General Moods) ประกอบด้วย 2 คุณลักษณะ ได้แก่

5.1 การมองโลกในแง่ดี (Optimism)

5.2 ความสุข (Happiness)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตประเทศไทย

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543ก: 2 - 3) ได้สร้างแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ขึ้น ตามกรอบแนวคิดของบาร์ออน โกลแมน เมเยอร์และซาโลเวย์ จากนั้นยังได้พัฒนาเป็น "แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์" เพื่อให้เหมาะสมกับคนไทย ซึ่งกรมสุขภาพจิตแบ่งปัจจัยของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ได้แก่ รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

1.2 ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น ได้แก่ ใส่ใจผู้อื่น มีความเข้าใจและยอมรับผู้อื่น รวมถึงแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 ความสามารถในการรับผิดชอบได้แก่รู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัยและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง ได้แก่ การรู้ถึงศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ และมีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2.2 ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ได้แก่ การรับรู้และเข้าใจปัญหามีลำดับขั้นตอนในการแก้ปัญหา ได้อย่างเหมาะสม และมีความยืดหยุ่น

2.3 ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ได้แก่ รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ตลอดจนแสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3. ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความภูมิใจในตนเอง ได้แก่ เห็นคุณค่าในตนเอง และ มีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2 ความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ รู้จักมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 ความสงบทางใจ ได้แก่ การมีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข การรู้จักผ่อนคลายและมีความสงบทางจิตใจ

จากแนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีและแนวคิดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากเป็นแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่ประสมประสานแนวคิดของบาร์ออน โกลแมน เมเยอร์และซาโลเวย์ ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังเป็นแบบประเมินที่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยและให้ความสำคัญกับการมีความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิต และการทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัย

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านครอบครัว

ความหมายของสัมพันธภาพ

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2527: 115 - 116) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพว่า หมายถึง ความเกี่ยวข้อง ความผูกพันรักใคร่ ความสนิทสนมกลมเกลียวกัน ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันฉันท์มิตร สัมพันธภาพเกิดจากการติดต่อระหว่างบุคคลสองคนซึ่งมีความใจในบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน มีการสนทนาติดต่อใกล้ชิดกัน สัมพันธภาพนี้ อาจจะเป็นไปในทางที่ดี คือเป็นมิตร หรืออาจจะเป็นไปในทางที่ไม่ดีคือเป็นศัตรูก็ได้ ถ้าเป็นไปในทางที่เป็นมิตร ก็จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี แต่ในทาง

ตรงข้าม ถ้าการแสดงออกเป็นไปในทางที่เป็นศัตรูและผู้ตอบสนองมีความรู้สึกเป็นศัตรูย่อมก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดี

ปุ่ย โรจนบุรานนท์ (2515: 106) กล่าวว่าบิดามารดา ควรให้ความรักที่ถูกต้องโดยการช่วยลูกตามความสามารถ รู้จักชมเชย ให้กำลังใจ ยอมรับสภาพของตน ยกย่องในความสามารถและเห็นใจเมื่อผิดพลาด ไม่เยาะเย้ยถากถาง ถ้าเด็กได้รับความรักจะรู้จักสร้างความรักให้กับครอบครัวของคนต่อไป ถ้าบิดามารดาไม่สนใจปรับปรุงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปล่อยให้เด็กเจริญเติบโตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ผิดปกติ ย่อมนำไปสู่ความแปรปรวนในสภาพจิตใจของเด็กต่อไป

สัมพันธภาพในครอบครัวกับการเผชิญปัญหา

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเผชิญปัญหาบางงานวิจัยพบว่ามีความเกี่ยวข้องกันระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเผชิญปัญหา ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของ จรรยา เกษศรีสังข์ (2537: 101 - 103) ทำการศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจจำนวน 316 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนนายร้อยตำรวจที่มีบรรยากาศในครอบครัวต่างกันใช้วิธีการเผชิญปัญหาด้านการเรียนภาคทฤษฎี ด้านการเรียนภาคปฏิบัติ ด้านส่วนตัว และด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แต่การศึกษางานวิจัยบางฉบับไม่พบความเกี่ยวข้องระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเผชิญปัญหา ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาของอุษา เชาวลิต (2540: 180 - 181) ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผชิญปัญหาของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ศรีธัญญา ซึ่งทำการศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวน 172 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีบรรยากาศในครอบครัวดี ปานกลาง และไม่ดี มีการเผชิญปัญหาไม่แตกต่างกัน

การอบรมเลี้ยงดูที่ดีย่อมนำมาซึ่งสัมพันธภาพของครอบครัวที่ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการค้นคว้าต่อไปถึงการอบรมเลี้ยงดูกับวิธีการเผชิญปัญหา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงกับสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งมีการศึกษาดังนี้ เช่น การศึกษาของสมัญญา เสียงใส (2521: 35) ทำการศึกษาความวิตกกังวลและวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 375 คน โดยกำหนดวิธีลดความวิตกกังวลสามแบบ ได้แก่ แบบเหตุผล แบบก้าวร้าว และแบบถอยหนี ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความอบอุ่นเลือกใช้วิธีลดความวิตกกังวลด้านส่วนตัวและด้านการเรียนกับอาชีพแตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ให้ความอบอุ่น

สรุป สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องผูกพันกัน เป็นความใกล้ชิดสนิทสนมกัน สัมพันธภาพนี้เป็นเรื่องที่สามารถก่อให้เกิดผลดีหรืออาจก่อให้เกิดปัญหาได้ ซึ่งถ้าก่อให้เกิดผลดีก็จะก่อให้เกิดความสุขความราบรื่นในครอบครัวซึ่ง

มีบุคคลในครอบครัวเกิดปัญหาก็จะสามารถฟันฝ่าอุปสรรคไปได้และถ้าหากความสัมพันธ์นั้นเป็นความขัดแย้งก็อาจเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆได้ซึ่งอาจจะหาทางออกของปัญหาได้ยาก

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำแนกประเภท

การวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis) เป็นเทคนิคทางสถิติที่ช่วยให้นักวิจัยได้เรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรที่ต้องการจะศึกษา โดยเทคนิควิธีนี้จะใช้ได้กับจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มหรือมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยศึกษาตัวแปรอิสระหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มที่จะศึกษาเพื่อการจำแนกกลุ่มต่าง ๆออกจากกัน (Klecka. 1990: 7) ดังแสดงให้เห็นในภาพประกอบความสัมพันธ์ต่อไปนี้

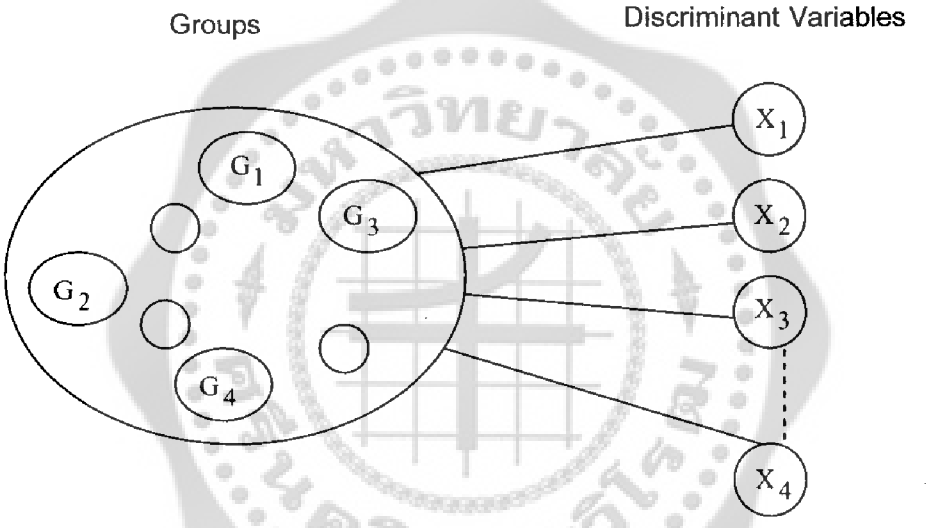

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและตัวแปรจำแนกประเภท (Klecka. 1990 :10)

4.1 วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์จำแนกประเภท

การวิเคราะห์จำแนกประเภทหรือการวิเคราะห์เพื่อจำแนกกลุ่ม มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ (ดุษฎี โยเหลา. 2541: 54) ประการแรก เพื่อตอบคำถามว่ากลุ่มแตกต่างกันที่ตัวแปรตามใดบ้างหรือในมิติใดบ้าง ประการที่สอง เพื่อคัดแยกสมาชิกของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเข้ากลุ่ม โดยพิจารณาจากตัวแปรหลาย ๆตัวพร้อมกัน จากจุดประสงค์ของการวิเคราะห์ดังกล่าว สามารถแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเภทให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ โดยใช้การวิเคราะห์ Descriptive Discriminant Analysis (DDA) กับจุดประสงค์ที่หนึ่ง และใช้การวิเคราะห์ Predictive Discriminant Analysis (PDA) ตามจุดประสงค์ที่ 2

ดังนั้นผู้ที่จะศึกษาด้วยเทคนิควิเคราะห์จำแนกประเภท ควรที่จะทราบหลักในการเลือกใช้โดยคำนึงถึงข้อตกลงเบื้องต้นดังต่อไปนี้ (Klecka. 1987: 11)

1. มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มหรือมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

2. จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มต้องไม่น้อยกว่า 2 ตัวอย่าง

3. จำนวนตัวแปรจำแนกประเภท (p) ให้มีอย่างน้อยเท่ากับจำนวนตัวอย่าง (n) ลบด้วย 2 $(0 < p < (n-2))$

4. ตัวแปรจำแนกประเภทที่ศึกษาต้องอยู่ในระดับอันตรภาคขึ้นไป

5. ตัวแปรจำแนกประเภทอาจจะมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับตัวแปรจำแนกประเภทอื่นๆ

6. เมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมของแต่ละกลุ่มต้องเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน

7. กลุ่มตัวอย่างได้มาจากประชากรที่มีการแจกแจงแบบปกติ

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดมณี. (2527: 91 - 92) ได้กล่าวว่าลักษณะของข้อมูลในการวิเคราะห์จำแนกประเภท ตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรจำแนก อาจเป็นได้ทั้งข้อมูลระดับอันตรภาคชั้น (Interval scale) หรือข้อมูลกลุ่ม (Categorical scale) โดยต้องถูกแปรสภาพให้เป็นตัวแปรหุ่น คือ การลงรหัส 1 , 0 แทนข้อมูล สำหรับตัวแปรตามหรือตัวแปรถูกจำแนก เป็นตัวแปรประเภทกลุ่ม ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่ 2 กลุ่มหรือหบายกลุ่มก็ได้

จะเห็นว่าเทคนิคการวิเคราะห์จำแนกเป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดสมาชิกแต่ละคนให้อยู่ในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเทคนิคนี้เป็นเทคนิคเพื่อจำแนก (Classify) บุคคลได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง โดยการสร้างสมการเพื่อให้แจกแจงสมาชิกว่าควรจัดเข้าอยู่ในกลุ่มใด (สำเริง บุญเรืองรัตน์. 2526: 121)

ในการวิเคราะห์จำแนกประเภท จะได้สมการที่ให้น้ำหนักของตัวแปรที่จะใช้ในการศึกษา คือ (ดุษฎี โยเหลา. 2541: 54)

1. Classification equation เรียกว่า สมการจัดกลุ่ม หมายถึง สมการเชิงคณิตศาสตร์ที่ใช้เพื่อการจัดหน่วยตัวอย่าง เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งจำนวนสมการที่ได้จะมีเท่ากับจำนวนกลุ่ม ดังนี้ $C = a + b_1x_1 + b_2x_2 + ... + b_px_p$

b เรียกว่า สัมประสิทธิ์จำแนก

x คือ ตัวแปรตาม มี P ตัว

2. Discriminant equation เรียกว่า สมการจำแนกกลุ่ม หมายถึง สมการเชิงคณิตศาสตร์ที่ใช้แสดงว่ากลุ่มแตกต่างกันที่ตัวแปรใด หรือตัวแปรใดส่งผลให้สามารถจำแนกกลุ่มออกจากกัน ซึ่งจำนวนสมการที่ได้น้อยกว่าจำนวนกลุ่มของประชากรที่ต้องการจำแนก 1 กลุ่มเสมอ (g - 1) หรือกรณีที่มีจำนวนกลุ่มมากกว่าตัวแปร จำนวนสมการที่ได้จะเท่ากับจำนวนตัวแปรที่จะใช้จำแนกประเภท (Discriminant variable) สมการเป็นดังนี้ $D = a + b_1x_1 + b_2x_2 + ... + b_px_p$ โดยที่สมการแต่ละสมการที่ได้จะพยายามแบ่งแยกกลุ่มต่างๆที่ต่างกันให้มากที่สุด

4.2 ประโยชน์ของสมการจำแนกประเภท

สมการจำแนกประเภทที่ได้มีประโยชน์ 2 ประการ คือ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ ลัดดาวัลย์ รอดมณี. 2527: 88)

1. ช่วยให้ผู้ที่ศึกษาสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (การเป็นสมาชิกของกลุ่ม) และตัวแปรอิสระ

2. ช่วยในการจำแนกประเภท เมื่อได้สมการมาแล้วก็สามารถที่จะระบุได้ว่ากรณีใดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มใดโดยอาศัยค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่ปรากฏอยู่ในสมการจำแนกคูณกับค่าของตัวแปรแต่ละตัว จะได้ค่าของตัวแปรตรงกับค่าหรือรหัสที่แบ่งจำแนกกลุ่ม

ทั้งนี้ความสามารถของสมการในการจำแนกประเภท อาจทดสอบได้จากผลการจำแนกประเภทของกรณีที่ทราบว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มใด ตรงกับที่เป็นจริงหรือไม่ โดยสมการที่ดีควรให้ผลที่ถูกต้องถึงร้อยละ 85

4.3 วิธีการสร้างสมการการวิเคราะห์จำแนกประเภท

การสร้างสมการการวิเคราะห์จำแนกประเภท มี 2 วิธี คือ วิธีตรง (Direct method) และวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise method) (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ ลัดดาวัลย์ รอดมณี. 2527: 88 - 89)

วิธีตรง (Direct method) เป็นวิธีการที่ประหยัดเวลา เพราะผู้วิจัยจะไม่ดูผลของแต่ละขั้นตอน แต่ต้องการวิเคราะห์ตัวแปรทุกตัวที่สนใจศึกษา โดยศึกษาจากทางทฤษฎีว่าสามารถแบ่งแยกได้กี่สมการ และมีลักษณะของสมการอย่างไร วิธีนี้จึงทำให้สะดวกในการประมวลผลข้อมูล

วิธีแบบขั้นตอน (Stepwise method) เป็นวิธีการที่เลือกตัวแปรทีละตัวมาเข้าสมการ โดยตัวแปรที่ดีที่สุดในการจำแนกจะถูกนำมาเข้าสมการเป็นตัวแรก จากนั้นก็จะหาตัวแปรที่ดีที่สุดรองลงมาเป็นตัวแปรตัวที่สองมาเข้าสมการเพื่อปรับปรุงแก้ไขทำให้สมการจำแนกดีขึ้น และในขั้นตอนต่อๆไป ก็จะเป็นการนำตัวแปรที่ดีที่สุดแต่ละตัวที่เหลือมาเข้าสมการ ในแต่ละขั้นตอน ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกมาก่อนอาจถูกตัดทิ้งออกไป หากพบว่าเมื่อนำมารวมกับตัวแปรอื่นๆ แล้วไม่ช่วยให้สมการจำแนกประเภทดีขึ้น วิธีการคัดเลือกตัวแปรทีละขั้นตอนเช่นนี้มีความคล้ายคลึงกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ซึ่งการวิเคราะห์จำแนกประเภทแบบขั้นตอนมีเทคนิคที่ใช้ที่สำคัญ คือ

1. วิธีการของวิลค์ (Wilk) เป็นวิธีการที่พิจารณาอัตราส่วน F ของตัวแปรหลายตัวทั้งหมด (Overall multivariate F ratio) โดยพิจารณาว่าตัวแปรซึ่งให้ค่า F สูงสุดจะลดค่าของ Wilk's Lambda ซึ่งเป็นมาตรวัดความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ให้ต่ำลง ค่าของ Wilk's Lambda ต่ำหมายความว่าสมการที่ได้สามารถจำแนกกลุ่มได้ดี

2. วิธีการของมาฮาล (Mahal) เป็นวิธีการที่ทำให้ระยะทางความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่ใกล้กันที่สุดให้มากที่สุด

3. วิธีการของแม็กมิน เอฟ (Maxmin F) เป็นวิธีการที่เลือกตัวแปรทำให้ค่าเล็กที่สุดของอัตราส่วน F ระหว่างกลุ่มมีความแตกต่างมากที่สุด แม้ว่าค่าของอัตราส่วน F ที่ได้คือค่าที่ใช้ทดสอบระยะทางความห่างของสมการที่ได้คำนวณโดยวิธีเดียวกับมาฮาล

4. วิธีการของมินรีซิด (Minresid) เป็นวิธีการที่พยายามแยกกลุ่มที่ใกล้ชิดให้ห่างกัน วัตถุประสงค์ของวิธีการ คือ พยายามทำให้ค่าผันแปรที่เหลือ (R) ให้น้อยที่สุด

5. วิธีการของราว (Rao) เป็นวิธีการวัดความห่างของสมการโดยทั่วไป ค่าที่ชี้ความห่างนี้เรียกว่า Rao's v โดยตัวแปรที่มีค่า v มากที่สุดจะได้รับการคัดเลือก

ไม่ว่าจะเลือกใช้วิธีการเลือกตัวแปรเข้าสมการโดยวิธีใดก็ตาม ตัวแปรจะได้รับการคัดเลือกก็ต่อเมื่อค่าของอัตราส่วน F เชิงส่วน (partial multivariate F ratio) มีค่ามากกว่าที่กำหนดไว้ โดยการทดสอบด้วยค่าของ F เชิงส่วนจะกระทำก่อนที่จะนำตัวแปรเข้าสู่ขั้นตอนของสมการวิเคราะห์จำแนก

4.4 สถิติที่สำคัญของการวิเคราะห์จำแนกประเภท

สถิติที่ใช้ในการตัดสินความสำคัญของสมการวิเคราะห์จำแนกประเภท ที่สำคัญมีด้วยกัน 3 ค่า ดังนี้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ ลัดดาวัลย์ รอดมณี. 2527: 90 - 91)

1. ค่าไอเกน (Eigenvalue) เป็นค่าที่ได้จากกระบวนการหาสมการวิเคราะห์จำแนกประเภทซึ่งใช้วัดความสำคัญเชิงเปรียบเทียบของสมการค่ารวมของไอเกน วัดความแปรผัน (total variance) ทั้งหมดของตัวแปรจำแนกประเภท (ตัวแปรอิสระ) เมื่อค่าไอเกนแต่ละค่าคิดเป็นอัตราส่วนร้อยของค่ารวมของไอเกนทั้งหมด ค่าที่ได้สามารถนำไปใช้อ้างอิงความสำคัญเชิงเปรียบเทียบของสมการที่เกี่ยวข้องได้ ดังนั้นจึงสามารถกำหนดจำนวนสมการที่ต้องหา โดยกำหนดค่าขั้นต่ำของไอเกนเพราะสมการวิเคราะห์จำแนกประเภทที่ได้ จะได้ตามลำดับของความสำคัญ

2. ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล (Canonical correlation) เป็นสถิติที่สามารถตัดสินความสำคัญของสมการ โดยใช้หลักวัดความสัมพันธ์ของสมการกับกลุ่มของตัวแปร ซึ่งระบุการเป็นสมาชิกในกลุ่มนั้นๆของตัวแปรตาม ที่ชี้ให้เห็นว่า การเป็นสมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์กับสมการที่หามา ได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล หากมีค่าต่ำสมการนั้นจะไม่สามารถใช้ในการวิเคราะห์จำแนกได้อย่างแม่นยำต่อการเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นๆ

3. ค่าวิลค์ แลมบ์ดา (Wilk's lambda) เป็นมาตรวัดอำนาจจำแนกของตัวแปรเดิมโดยที่ยังไม่ได้หักออกจากสมการจำแนก กล่าวคือถ้าค่าของวิลค์ แลมบ์ดา มากเท่าใดตัวแปรหรือข้อมูลที่เหลือจะอธิบายการเป็นสมาชิกของกลุ่มโดยสมการใหม่จะน้อยลงไปเท่านั้น ค่าของวิลค์ แลมบ์ดา สามารถแปลงเป็นค่าไคสแควร์ (Chi-square) การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติพิจารณาจากค่าของไคสแควร์ หากมีค่าต่ำ แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ก็หมายถึงค่าวิลค์ แลมบ์ดา ไม่มีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน

4.5 สถิติที่ได้จากการวิเคราะห์จำแนก

สถิติที่ได้จากการวิเคราะห์จำแนกประเภท มีดังต่อไปนี้ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดมณี. 2527: 91)

1. จำนวนสมาชิกของแต่ละกลุ่มว่ามีเท่าใด
2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวแปรแต่ละตัวในแต่ละกลุ่ม
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัวในแต่ละกลุ่ม
4. เมตริกซ์ของค่าความผันแปรร่วมภายในกลุ่ม (Within Groups Variance Matrix)
5. ค่าสถิติต่าง ๆของสมการจำแนกประเภท ได้แก่ ค่าไอเกน, ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล, ค่าวิลค์ แลมบ์ดา, ค่าไคสแควร์, ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
6. ค่าสัมประสิทธิ์สมการจำแนกประเภทมาตรฐาน (Standardized Discriminant Function Coefficients)
7. ค่าสัมประสิทธิ์สมการจำแนกยังไม่ปรับมาตรฐานหรือจากคะแนนดิบ (Unstandardized Discriminant Function Coefficients)
8. ค่าศูนย์กลางของกลุ่ม (Centroids of Groups Within Reduced Space)
9. ผลของการนำสมการไปคาดประมาณความเป็นสมาชิกของกลุ่ม (คิดเป็นร้อยละของความถูกต้อง)

4.6 วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภท

ในการวิเคราะห์จำแนกประเภท ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด 2538: 30-31)

1. คำนวณหาค่าไอเกน (Eigenvalue) จากสมการ

$$\left|W^{-1}B-\lambda I\right|=0$$

เมื่อ W^{-1} แทน อินเวอร์สเมตริกซ์ของผลรวมของกำลังสองและผลคูณ (SSCP)ภายในกลุ่ม (Within group)

B แทน เมตริกซ์ของผลรวมของกำลังสองและผลคูณ (SSCP) ระหว่างกลุ่ม (Between group)

λ แทน eigenvalue

I แทน ไอเด็นติทีเมตริกซ์ (Identity Matrix)

ค่า λ อาจมีได้หลายค่า จำนวนของค่า λ เท่ากับจำนวนกลุ่มลบด้วย 1 (เท่ากับ K-1) หรือเท่ากับจำนวนตัวแปร (p) แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะน้อยกว่ากัน เช่น ถ้ามีกลุ่ม 4 กลุ่ม มีตัวแปร 5 ตัว ก็จะมี λ ได้ 3 ตัว เป็นต้น

2. คำนวณหาค่า V

หลังจากที่คำนวณหาค่า λ แล้วนำ λ ที่ได้ไปคำนวณหาค่า V จากสูตร

$$\left|W^{-1}{}_{B}-\lambda I\right|V=0$$

โดย ขั้นที่ 1 นำเอา λ_i ไปแทนค่าใน $\left|W^{-1}{}_{B}-\lambda_i I\right|$ และคำนวณออกมา

ขั้นที่ 2 คำนวณ $adj\left|W^{-1}{}_{B}-\lambda_i I\right|$

ขั้นที่ 3 นำเอาค่าในคอลัมน์ใดคอลัมน์หนึ่งของ $adj\left|W^{-1}{}_{B}-\lambda_i I\right|$ มายกกำลังสองรวมกันแล้วถอดรากที่สอง นำไปหาค่าเดิมแต่ละค่าผลที่ได้เป็น V ที่สอดคล้องกับ λ_i นั้น

3. เขียนสมการจำแนกประเภท โดยนำเอาค่า V ที่คำนวณได้มาเขียนสมการ

$$Y=V_{11}X_1+V_{12}X_2+\ldots+V_{1P}X_P$$

เมื่อ Y แทน คะแนนแปลงรูปที่เกิดจากการรวมผลคูณระหว่างน้ำหนักกับน้ำหนักตัวแปรแต่ละตัว

V_{1i} แทน น้ำหนักที่จะไปคูณกับ X_i แต่ละตัว

X_i แทน คะแนนของตัวแปรที่ i

P แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

ในแต่ละสมการค่า V แต่ละค่าจะชี้ถึงประสิทธิภาพในการจำแนก ดังนั้นถ้า V มีค่ามาก แสดงว่าตัวแปรนั้นมีประสิทธิภาพในการจำแนกสูง เพราะตัวแปรดังกล่าวส่งผลต่อสมการจำแนกกลุ่มนั้นมาก การที่จะทราบว่าตัวแปรแต่ละตัวส่งผลต่อสมการได้มากน้อยเพียงใดอาจพิจารณาจากค่า V แต่ละค่าในสมการนั้น แต่ค่า V เป็นน้ำหนักที่ใช้กับตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ซึ่งจะได้รับอิทธิพลจากหน่วยวัดที่ใช้ในตัวแปรนั้นๆ การเปรียบเทียบในลักษณะดังกล่าวจะให้ภาพที่ไม่ชัดเจน จึงควรเปรียบเทียบจากน้ำหนักที่ใช้ในรูปของคะแนนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรโดยแปลง V_i แต่ละตัวในเมตริกซ์ V ให้เป็นรูปมาตรฐาน คือ $V^*{}_{ml}$ โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด 2538: 29 - 30; อ้างอิงมาจาก Tatsuoka. 1971: 163)

$$V^*{}_{ml}=\sqrt{W_{ii}}V_{mi}$$

เมื่อ i = 1 , 2 , ... ,P

$V^*{}_{ml}$ แทน น้ำหนักของการจำแนกที่เป็นมาตรฐานของสมการจำแนกประเภท

W_{ii} แทน สมาชิกในแนวทแยงของเมตริกซ์ W

V_{ml} แทน น้ำหนักของการจำแนกในรูปคะแนนดิบของสมการจำแนกประเภท

4. ทดสอบนัยสำคัญของสมการจำแนกประเภท โดยวิธีของ Bartlett's V จากสูตร

$$V_m = [N - 1 - .5(P + K)]\ln(1 + \lambda_m)$$

เมื่อ V_m แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญของสมการที่ m ค่าวิกฤตหาได้จากการเปิดตารางค่าวิกฤตของไคสแควร์ โดยใช้ df = p + k -2m

N แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

P แทน จำนวนตัวแปร

K แทน จำนวนกลุ่ม

λ_m แทน ค่าไอเกน ของสมการที่จะทดสอบนั้น (สมการที่ m)

สมการจำแนกประเภทจะมีนัยสำคัญ เมื่อค่า V_m ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับค่าวิกฤต

หากต้องการทราบว่าสมการจำแนกกลุ่มรวมกันสามารถจำแนกกลุ่มได้อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ก็ทดสอบโดยใช้สูตร

$$V = [N - 1 - .5(p + K)] \sum_{m=1}^{r} \ln(1 + \lambda_m)$$

สัญลักษณ์ต่างๆ มีความหมายเช่นเดียวกับสูตรข้างต้น

r แทน จำนวนสมการหรือสมการตัวสุดท้ายที่นำมารวมกัน

df ในกรณีนี้เท่ากับ p(K-1)

4.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จำแนก

พรนภา บรรจงกาลกุล (2539: 90 - 91) ได้ศึกษาการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียนของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ ในสถาบันผลิตครู สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มี 7 ตัวแปร ได้แก่ คะแนนเฉลี่ยสะสมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัญหาด้านอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน อันดับการเลือก ภูมิลำเนา วิธีการเรียน และสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ โดยได้สมการจำแนกประเภทเป็นสมาชิกกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 89.49 ได้สมการจำแนก ดังนี้ Z = +0.7498 คะแนนเฉลี่ยสะสมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย + 0.3283 อันดับการเลือก – 0.2533 ภูมิลำเนา + 0.1941 วิธีการเรียน – 0.3874 ปัญหาด้านอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ – 0.2217 สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ + 0.3516 สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาแนวโน้มของตัวแปรในสมการจำแนกพบว่า ตัวแปรคะแนนเฉลี่ยสะสมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน อันดับการเลือก และวิธีการเรียนเป็นตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ส่วนปัญหาด้านอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพ ภูมิลำเนา และสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่เป็นตัวแปรที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

มนฤดี ม่วงรุ่ง และ สุริยง วงษ์ศาพาน (2545: 41 - 45) ได้ศึกษาการวิเคราะห์จำแนกประเภทปัจจัยที่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ จำนวน 800 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่ม คือ เป็นบัณฑิตหลักสูตรปริญญาต่อเนื่อง 2 ปี และ 4 ปี ผลการวิจัยพบว่าบัณฑิตหลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี ใช้เวลาศึกษาสำเร็จตามแผนแนะนำการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 39.3 ส่วนอีก ร้อยละ 60.7 ใช้เวลาการศึกษามากกว่าแผนแนะนำการศึกษา สำหรับบัณฑิตหลักสูตรปริญญาต่อเนื่อง 4 ปี ใช้เวลาศึกษาสำเร็จตามแผนแนะนำการศึกษาถึงร้อยละ 60.0 ส่วนอีก 40.0 ใช้เวลาการศึกษามากกว่าแผน

สำหรับการวิเคราะห์จำแนกประเภทปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาภายในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในแผนแนะนำการศึกษา

1. หลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี พบว่า ปัจจัยที่มีผลในการจำแนกกลุ่มนักศึกษาที่ใช้เวลาศึกษาสำเร็จตามแผนแนะนำการศึกษา หรือกลุ่มที่ใช้เวลาศึกษามากกว่าแผนแนะนำการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร มี 8 ปัจจัยได้แก่ การวางแผนการเรียนตามที่ระบุในคู่มือหลักสูตร การทำกิจกรรมของภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัยมากจนเกินไป ขณะที่ศึกษาทำงานพิเศษ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย มีผลการเรียนต่ำจึงต้องลงทะเบียนเรียนซ้ำในรายวิชานั้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยหาแนวทางหรือให้คำแนะนำแก้ปัญหาเมื่อนักศึกษาเข้าพบ การเอาใจใส่ในการเรียน การทบทวนเนื้อหาวิชาหลังการเรียนสำหรับสมการจำแนกประเภทที่วิเคราะห์ได้สามารถใช้จำแนกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และเมื่อนำสมการดังกล่าวไปทำนายความเป็นสมาชิกของกลุ่ม พบว่าสามารถทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 95.7

2. หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี พบว่า ปัจจัยที่มีผลในการจำแนกกลุ่มนักศึกษาที่ใช้เวลาศึกษาสำเร็จตามแผนแนะนำการศึกษา หรือกลุ่มที่ใช้เวลาศึกษามากกว่าแผนแนะนำการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตร มี 5 ปัจจัย ได้แก่ การวางแผนการเรียนตามที่ระบุในคู่มือหลักสูตร การทำกิจกรรมของภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัยมากจนเกินไป การติด F รายวิชาบังคับก่อนจึงไม่สามารถลงทะเบียนรายวิชาที่ต่อเนื่องได้ ปัญหาการโอนย้ายสาขาวิชา มีผลการเรียนต่ำจึงต้องลงทะเบียนเรียนซ้ำในรายวิชานั้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษาช่วยหาแนวทางหรือให้คำแนะนำแก้ปัญหาเมื่อนักศึกษาเข้าพบ สำหรับสมการจำแนกประเภทที่วิเคราะห์ได้สามารถใช้จำแนกกลุ่มได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และเมื่อนำสมการดังกล่าวไปทำนายความเป็นสมาชิกของกลุ่ม พบว่าสามารถทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 90.5

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2539: 142 - 144) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับไม่สำเร็จการศึกษาตามเวลาของหลักสูตรระดับปริญญาตรีในระบบการศึกษาทางไกล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จำนวน 1,583 คน แบ่ง

วิเคราะห์จำแนกตามกลุ่มศาสตร์และหลักสูตร พบว่า ตัวแปรที่ปรากฏน้ำหนักในสมการจำแนก โดยมีค่าน้ำหนักสูงสุดถึงค่าประมาณครึ่งหนึ่งของน้ำหนักสูงสุด จำนวนตามกลุ่มศาสตร์และหลักสูตรได้ดังนี้ คือ

1. ในกลุ่มสังคมศาสตร์หลักสูตร 2 ปี มี 4 ตัวแปร คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความมีวินัยในตนเอง การจดบันทึก และการเตรียมตัวและการสอบ

2. ในกลุ่มสังคมศาสตร์หลักสูตร 3 ปี มี 5 ตัวแปร คือ อายุ ความมีวินัยในตนเอง การจดบันทึก ลักษณะและวิธีการอ่าน และความสัมพันธ์ของงานกับสาขาวิชาที่เรียน

3. ในกลุ่มสังคมศาสตร์หลักสูตร 4 ปี มี 2 ตัวแปร คือ ความมีวินัยในตนเอง และการวางแผนการเรียน

4. ในกลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตร 2 ปี มี 4 ตัวแปร คือ การศึกษาพื้นฐาน การจดบันทึก การวางแผนการเรียน และสภาพทางเศรษฐกิจ

5. ในกลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตร 2 ปี มี 2 ตัวแปร คือ อายุและการวางแผนการเรียน

6. ในกลุ่มมนุษย์ศาสตร์หลักสูตร 2 ปี มี 3 ตัวแปร ที่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาและไม่สำเร็จการศึกษาตามเวลาของหลักสูตร คือ ความมีวินัยในตนเอง ภาระการทำงานและความสัมพันธ์ของงานกับสาขาวิชาที่เรียน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีเผชิญปัญหา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

โฮล์ม และฮูลตัน (Holmes;& Houston. 1984: 212 - 218) ศึกษาวิธีเผชิญปัญหาของนักเรียนระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 24 คน เพื่อพิสูจน์ว่า วิธีเผชิญปัญหา 2 วิธี คือ วิธีที่ 1 "การปรับเปลี่ยนความคิดว่าสิ่งคุกคามนั้นก่อให้เกิดความรู้สึกใหม่ๆที่น่าสนใจ (Threat Redefinition)" และวิธีที่สอง "การหนีความสนใจออกจากภาวะคุกคาม (Threat Isolation)" จะช่วยลดภาวะเครียดได้หรือไม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองแบบกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้รับการช็อคด้วยไฟฟ้าเพียงอย่างเดียว กลุ่มที่ 2 ได้รับการช็อคด้วยไฟฟ้าร่วมกับการแนะนำให้ใช้วิธีการเผชิญปัญหาวิธีหนึ่ง กลุ่มที่ 3 ได้รับการช็อคด้วยไฟฟ้าร่วมกับการแนะนำให้ใช้วิธีเผชิญปัญหาวิธีที่สอง กลุ่มที่ 4 ไม่ได้รับการช็อคด้วยไฟฟ้า เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดความสำเร็จในการเผชิญปัญหา คือ การตอบสนองทางร่างกาย (ชีพจรและอาการทางผิวหนัง) และภาวะอารมณ์ ผลการศึกษาพบว่า วิธีเผชิญปัญหาทั้ง 2 วิธี ช่วยลดภาวะเครียดจากการช็อคด้วยไฟฟ้าได้

โฟล์คแมน และลาซารัส (Folkman;& Lazarus. 1980: 219 - 239) ได้ศึกษาคนปกติวัย 45 – 64 ปี จำนวน 100 คน เพื่อค้นหาวิธีเผชิญกับภาวะเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยศึกษาเป็นเวลานาน 1 ปี และใช้วิธีการสัมภาษณ์ถึงภาวะเครียดสัมภาษณ์ทุกๆ 4 สัปดาห์ และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีเผชิญปัญหาโดยใช้แบบวัดวิธีเผชิญปัญหา มีคำถาม 68 ข้อ วิธีการเผชิญปัญหา

ต่าง ๆเหล่านี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ 1 เป็นวิธีที่มุ่งแก้ปัญหา และกลุ่มที่ 2 เป็นวิธีที่มุ่งลดอารมณ์ตึงเครียด ผลการศึกษาพบว่า บุคคลใช้วิธีเผชิญปัญหาทั้ง 2 กลุ่ม ร่วมกันในการเผชิญกับภาวะเครียด โดยในการใช้วิธีเผชิญปัญหาวิธีเดิมค่อนข้างมีน้อยเนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน และการที่บุคคลจะใช้วิธีเผชิญปัญหาวิธีเดิมนั้น เป็นผลมาจากปัจจัยด้านบุคลิกภาพ บุคคลนิยมใช้วิธีเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดจากเรื่องงาน หรือเมื่อประเมินว่าสามารถจัดการกับปัญหานั้นได้ และต้องการข้อมูลเพิ่มเติม แต่จะนิยมใช้วิธีเผชิญปัญหาที่มุ่งลดอารมณ์ตึงเครียด เมื่อเผชิญปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพ หรือเมื่อประเมินว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ยอมรับและมีความท้อถอยเกิดขึ้น นอกจากนี้พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้วิธีเผชิญปัญหาชนิดต่าง ๆแต่อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายของอายุน้อยเกินไป

แกส (Gass. 1987: 29 - 33) ได้ศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาที่ช่วยในการปรับตัว และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะสุขภาพกับวิธีเผชิญปัญหาของหญิงหม้าย อายุระหว่าง 65 – 85 ปี ที่สามีเสียชีวิตได้ 1 – 2 เดือน จำนวน 100 คน โดยใช้แบบวัดวิธีเผชิญปัญหาของลาซารัส ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีเผชิญปัญหา จากการศึกษาพบว่าวิธีเผชิญปัญหาที่มีประโยชน์กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การหางานอื่นทำ การมีส่วนร่วมในกลุ่มสังคม การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การทบทวน เกี่ยวกับความตาย การใช้วิธีการทางศาสนา การคุยกับสามีที่เสียชีวิตแล้ว การรู้สึกว่าสามียังมีชีวิตอยู่ และการรำลึกถึงความสุขที่ผ่านมาวิธีเผชิญปัญหาที่ไม่มีประโยชน์กับตนเอง ได้แก่ การใช้ยา การดื่มสุรา การตำหนิตนเอง การบนบานหรือยอมจำนน การหลับให้มากขึ้น การหลีกหนีหรือโวยวายกับผู้อื่น การให้สัญญากับผู้อื่น และการฝันกลางวันวิธีการเผชิญปัญหาที่สัมพันธ์เชิงบวกกับความผิดปกติทางจิตสังคม ได้แก่ การคิดตามความปรารถนาวิธีผสมระหว่างการแสวงหาความช่วยเหลือ และหลีกหนี การมุ่งลดความรุนแรงของปัญหา การตำหนิตนเอง วิธีการเผชิญปัญหาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผิดปกติด้านร่างกาย ได้แก่ การคิดตามความปรารถนา

บอยด์ และจอห์นสัน (Boyd;& Johnson. 1981: 27) ได้ศึกษากับนักเรียนเกรด 2 – 12 จำนวน 598 คน โดยใช้แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหา 6 ลักษณะ พบว่าข้อมูลมีความโน้มเอียงที่แสดงว่านักเรียนหญิงมีการกระทำที่เป็นการหันเข้าสู่ภายในตนเองมากกว่าเด็กชาย และลักษณะการเผชิญปัญหาจะเปลี่ยนไปตามอายุ ส่วนเด็กที่มีปัญหานั้นมีความโน้มเอียงที่จะแสดงการกระทำที่เป็นการแสดงออกจากตนเองหันเข้าสู่ภายนอกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในประเทศ

สมัญญา เสียงใส (2521: 45 - 50) ได้ศึกษาความวิตกกังวล และวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้น ม.ศ. 4 และ ม.ศ. 5 จำนวน 375 คน ความวิตกกังวลเกี่ยวกับด้านส่วนตัว ความวิตกกังวลเกี่ยวกับด้านการเรียนและอาชีพ วิธีลดความวิตกกังวลที่ศึกษามี 3 วิธีคือ การลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับด้านการเรียนและอาชีพ วิธีลดความวิตกกังวลที่ศึกษามี 3 วิธี คือ

การลดความวิตกกังวลโดยวิธีก้าวร้าว การลดความวิตกกังวลโดยวิธีถอยหนี และการลดความวิตกกังวลโดยใช้เหตุผล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความวิตกกังวล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความวิตกกังวลด้านอาชีพมากที่สุด ส่วนวิธีการใช้วิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนพบว่า นักเรียนเลือกใช้วิธีการลดความวิตกกังวลแบบใช้เหตุผลมากที่สุด รองลงมา คือ วิธีถอยหนี และเลือกใช้วิธีลดความวิตกกังวลแบบก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การมีความวิตกกังวลกับการใช้วิธีถอยหนี ในการลดความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จรรยา เกษตรีสังข์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจจำนวน 316 คน พบว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อวิธีการเผชิญปัญหา ได้แก่ ระดับชั้นปีบุคลิกภาพและบรรยากาศในครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลิกภาพแตกต่าง บรรยากาศในครอบครัวต่างกัน มีวิธีการเผชิญปัญหาแตกต่างกัน ซึ่ง จริยา วัฒนโสภณ และคณะ (2536: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยวิธีการปรับตัว (Coping Style) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 596 คน โดยใช้แบบประเมินลักษณะการเผชิญปัญหา 6 รูปแบบของบอยด์และจอห์นสัน (Boyd;& Johnson. 1981) พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพศชายใช้วิธีการทำร้ายตนเองมากกว่าเพศหญิง นักเรียนที่มีระดับเศรษฐฐานะทางสังคมต่ำใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาโดยการลงโทษตนเองมากกว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะทางสังคมสูง ส่วนนักเรียนที่มีเศรษฐฐานะทางสังคมสูงใช้ลักษณะการเผชิญปัญหาแบบปฏิเสธโดยสิ้นเชิงมากกว่านักเรียนที่มีเศรษฐฐานะต่ำ ส่วนนักเรียนที่มีพี่น้องตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการแสดงออกจากตนเองให้เห็นได้ชัดเจนมากกว่านักเรียนที่เป็นลูกคนเดียว แล้วยังพบว่าในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิธีการปรับตัวอย่างปกติมีวิธีการปรับตัวแบบหลีกเลี่ยงโดยโทษตัวเอง (I. Av.) มากที่สุด ร้อยละ 41.44 ส่วนที่ใช้วิธีการปรับตัวระดับที่เป็นปัญหาใช้วิธีการปรับตัวแบบปฏิเสธโดยสิ้นเชิง (I.D.)ร้อยละ 38.02

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาจสรุปได้ว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเผชิญปัญหานั้น ตัวแปร ความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบและสัมพันธภาพในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่ส่งผลทั้งสิ้น สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปร ความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบและสัมพันธภาพในครอบครัว ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะเป็นตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มผู้เผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามทั้ง 3 รูปแบบได้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนของโรงเรียนสตรีชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 4 ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2552 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 โรงเรียน จำนวน 231 ห้องเรียน และมีจำนวนนักเรียน 9,547 คน จัดแบ่งตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้เกณฑ์แบ่งขนาดของโรงเรียนของสำนักนโยบายและแผนกระทรวงศึกษาธิการ 2548 แบ่งได้ 2 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 3 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนสตรี สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนนักเรียน 360 คน ซึ่งประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ที่เลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นของการสุ่ม (strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (sampling unit) โดยมีรายละเอียดการสุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 ขนาด โดยยึดเกณฑ์การแบ่งตามเกณฑ์การแบ่งขนาดของสังกัดกรมสามัญศึกษา คือ ขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่ ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีจำนวน 3 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 4,067 คน โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 5 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 5,480 คน ดำเนินการสุ่มโรงเรียนเพื่อแจกแบบทดสอบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายซึ่งได้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ประเมินตามแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาจำนวน 1,000 ฉบับ เพื่อคัดแยกนักเรียนตามรูปแบบการเผชิญปัญหาโดยคัดนักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งได้นักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนตามเกณฑ์การประเมินที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 324 คน และนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 286 คน

ขั้นที่ 3 สุ่มนักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนตามเกณฑ์การประเมินมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน โดยแบ่งแยกเป็นรูปแบบการเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา จำนวน 120 คน รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบรอมชอม จำนวน 120 คน รูปแบบการเผชิญปัญหาแบบถอยหนี จำนวน 120 คน ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามขนาดโรงเรียนและรูปแบบการเผชิญปัญหา

ขนาดโรงเรียน	ประชากร		จำนวนนักเรียนที่มีวิธีการเผชิญปัญหาชัดเจนตามเกณฑ์การประเมิน									กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการเผชิญปัญหา									รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
			สู้ปัญหา			รอมชอม			ถอยหนี			สู้ปัญหา			รอมชอม			ถอยหนี			
	จำนวนโรงเรียน	จำนวนนักเรียน	ม.4	ม.5	ม.6	ม.4	ม.5	ม.6	ม.4	ม.5	ม.6	ม.4	ม.5	ม.6	ม.4	ม.5	ม.6	ม.4	ม.5	ม.6	
ใหญ่	5	5,480	46	31	32	45	35	34	37	34	30	23	23	23	23	23	23	23	23	23	207
ใหญ่พิเศษ	3	4,067	36	34	31	30	32	29	35	31	28	17	17	17	17	17	17	17	17	17	153
รวม	8	9,547	82	65	63	75	67	63	72	65	58	120			120			120			360
			210			205			195												

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ แบบวัดบุคลิกภาพ แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว แบบวัดการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

ลักษณะเครื่องมือ เป็นแบบประเมินที่มีคำถามเป็นประโยคที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่างๆ แบบประเมินนี้มีลักษณะให้เลือกตอบ ประกอบด้วยข้อความและมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียว จาก "ไม่จริง" ถึง "จริงมาก" จำนวน 52 ข้อ

แบบประเมินนี้ผู้วิจัยนำมาจากแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543ก.)

ตัวอย่างแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง พิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก
0	เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ข้าพเจ้ารับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับข้าพเจ้า	.....	.....	.....	.....
00	ข้าพเจ้าบอกไม่ได้ว่าอะไรที่ทำให้รู้สึกโกรธ	.....	.....	.....	.....
000	ข้าพเจ้าสามารถรอคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ	.....	.....	.....	.....
0000	ข้าพเจ้ามักมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย	.....	.....	.....	.....

เกณฑ์การให้คะแนน แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

		ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ	
ตอบไม่จริง	ให้คะแนน	1	4	คะแนน
ตอบจริงบางครั้ง	ให้คะแนน	2	3	คะแนน
ตอบค่อนข้างจริง	ให้คะแนน	3	2	คะแนน
ตอบจริงมาก	ให้คะแนน	4	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

เกณฑ์การจัดระดับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิตสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 12 – 17 ปี ดังนี้ (กรมสุขภาพจิต. 2543)

คะแนนรวมต่ำกว่า	140.00	หมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติ
คะแนนรวมตั้งแต่	140 – 169.99	หมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์ปกติ
คะแนนรวมสูงกว่า	170.00	หมายถึงมีความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่าปกติ

การหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขฉบับนี้ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .23 - .63 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9343

ฉบับที่ 2 แบบวัดบุคลิกภาพ

ลักษณะเครื่องมือ เป็นแบบวัดบุคลิกภาพ 5 ลักษณะ คือ บุคลิกภาพหวั่นไหว บุคลิกภาพแสดงตัว บุคลิกภาพเปิดกว้าง บุคลิกภาพอ่อนโยน และบุคลิกภาพมีสติ แบบวัดนี้มีลักษณะให้เลือกตอบ ประกอบด้วยข้อความและมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียว จาก “ไม่จริงเลย” ถึง “จริงมากที่สุด” โดยครอบคลุม 5 ตัวแปร แต่ละตัวแปรประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ รวมทั้งสิ้นจำนวน 60 ข้อ

แบบวัดนี้ผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบของวัลภา สบายยิ่ง (2542.) ซึ่งพัฒนาจากแบบวัด NEO PIR ของคอสตา และแมคเคร (Costa;& McCrae. 1992.)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว					
0. บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้ารู้สึกตึงเครียดและตื่นเต้น	.....	.....	.....	.....	.....
บุคลิกภาพแบบแสดงตัว					
00. ข้าพเจ้าชอบที่จะพูดคุยกับคนทั่วไป	.....	.....	.....	.....	.....
บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง					
000. บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าสนุกกับทฤษฎีหรือความคิดที่เป็นนามธรรม	.....	.....	.....	.....	.....
บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน					
0000. ข้าพเจ้ามักจะคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น	.....	.....	.....	.....	.....
บุคลิกภาพแบบมีสติ					
00000. ข้าพเจ้ามีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีการปฏิบัติสู่เป้าหมายอย่างเป็นขั้นเป็นตอน	.....	.....	.....	.....	.....

เกณฑ์การให้คะแนน แบ่งออกเป็นสองลักษณะคือข้อความเชิงบวกและข้อความเชิงลบ แบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

		ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ	
ตอบไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1	5	คะแนน
ตอบไม่จริง	ให้คะแนน	2	4	คะแนน
ตอบจริงปานกลาง	ให้คะแนน	3	3	คะแนน
ตอบจริงมาก	ให้คะแนน	4	2	คะแนน
ตอบจริงมากที่สุด	ให้คะแนน	5	1	คะแนน

การรวมคะแนน ผู้วิจัยรวมคะแนนเป็นรายด้าน โดยแต่ละด้านจะมีคะแนน ระหว่าง 12 – 60 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยรายข้อ	คะแนนเฉลี่ยทั้งฉบับ	ความหมาย
1.00 – 1.49	12.00 – 17.99	มีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับไม่เด่นชัดเลย
1.50 – 2.49	18.00 – 29.99	มีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับไม่ค่อยเด่นชัด
2.50 – 3.49	30.00 – 41.99	มีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับปานกลาง
.3.50 – 4.49	42.00 – 53.99	มีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างเด่นชัด
4.50 – 5.00	54.00 – 60.00	มีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับเด่นชัดที่สุด

การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดบุคลิกภาพ

ผู้วิจัยนำแบบวัดบุคลิกภาพฉบับนี้ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่า บุคลิกภาพหวั่นไหวมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 บุคลิกภาพแสดงตัวมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 บุคลิกภาพเปิดกว้างมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.63 บุคลิกภาพอ่อนโยนมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 และบุคลิกภาพมีสติมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ลักษณะเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามที่มีคำถามเป็นประโยคที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัวในด้านต่างๆ แบบสอบถามนี้มีลักษณะให้เลือกตอบ ประกอบด้วยข้อความและมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงระดับเดียว จาก "น้อยที่สุด" ถึง "มากที่สุด" จำนวน 30 ข้อ

ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนามาจากแบบสอบถามของอนันต์ นวลใหม่ (2549.) ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตัวอย่างแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง พิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

ข้อความ	การปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0. **พฤติกรรมที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อข้าพเจ้า** ในครอบครัวของข้าพเจ้าทุกคนเอาใจใส่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	.....	.....	.....	.....	.....
00. **พฤติกรรมที่ข้าพเจ้าปฏิบัติต่อบิดามารดาหรือผู้ปกครอง** ข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อเมื่อต้องอยู่บ้านร่วมกับสมาชิกในครอบครัว	.....	.....	.....	.....	.....

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

		ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ	
ตอบน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	5	คะแนน
ตอบน้อย	ให้คะแนน	2	4	คะแนน
ตอบปานกลาง	ให้คะแนน	3	3	คะแนน
ตอบมาก	ให้คะแนน	4	2	คะแนน
ตอบมากที่สุด	ให้คะแนน	5	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนน

เกณฑ์การจัดระดับคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพในครอบครัว มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 143)

คะแนนเฉลี่ย 30.00 -44.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 45.00- 74.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 75.00-104.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 105.00-134.99 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างดี

คะแนนเฉลี่ย 135.00-150.00 หมายถึง สัมพันธภาพในครอบครัวอยู่ในระดับดี

การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัวฉบับนี้ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่าแบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

ฉบับที่ 4 แบบวัดวิธีการเผชิญปัญหา

แบบวัดวิธีการเผชิญปัญหา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามโครงสร้างรูปแบบการเผชิญปัญหาตามทฤษฎีของลาซาลัส (Lazarus) โดยผู้วิจัยสร้างข้อความหรือสถานการณ์ แล้วให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวตามความคิดเห็นจากคำตอบที่กำหนดให้ 3 คำตอบ ซึ่งแต่ละคำตอบจะเป็นรูปแบบที่ใช้ในการเผชิญปัญหา คือ แบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี มีจำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัด เพื่อสร้างแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา คือ แบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี

2. ศึกษาแนวคิด นิยาม โครงสร้าง ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัด ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างตามทฤษฎีของ ลาซาลัส (Lazarus)

3. เขียนนิยามปฏิบัติการของรูปแบบการเผชิญปัญหา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ซึ่งตัวเลือกเป็นข้อความที่เป็นตัวแทนของรูปแบบการเผชิญปัญหา

4. สร้างแบบวัดตามนิยามปฏิบัติการที่กำหนด สร้างข้อความ หรือสถานการณ์แล้วให้กลุ่มตัวอย่างเลือกคำตอบตามความคิดเห็น จากคำตอบที่กำหนดให้ 3 คำตอบ ซึ่งแต่ละคำตอบ จะเป็นรูปแบบที่ใช้ในการเผชิญปัญหา คือ แบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี มีจำนวน 31 ข้อ

5. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมทางภาษา โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ได้แบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาที่มีค่า IOC ที่มีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00 ทั้งหมด 26 ข้อ

6. นำแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองครั้งที่ 1 (Try out) ซึ่งเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 (ม.4 - ม.6) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ จำนวน 60 คน ในขณะทดลองเครื่องมือได้ทำการจับเวลาเพื่อกำหนดเวลาที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนส่วนใหญ่ที่ทำแบบวัด

เสร็จ เพื่อนำมากำหนดเวลาในการวัดครั้งต่อไป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายข้อ เพื่อตรวจสอบดูว่ามีการกระจายในการตอบในแต่ละรูปแบบการเผชิญปัญหามากน้อยเพียงใด นำผลการสอบมาหาค่าความแปรปรวนรายข้อ โดยคิดจากจำนวนผู้เลือกตัวเลือกของแต่ละข้อ จากนั้นพิจารณาค่าความแปรปรวนรายข้อ โดยคัดข้อที่มีความแปรปรวนมากที่สุดและรองลงมาไว้ใช้จำนวน 15 ข้อ

7. นำแบบทดสอบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาที่คัดเลือกไว้ไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538: 200) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83

8. จัดพิมพ์เป็นต้นฉบับเพื่อนำไปใช้ในการวิจัย

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดวิธีการเผชิญปัญหา

<u>คำชี้แจง</u> แบบทดสอบฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียน ถ้าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ใช้เวลาทำ 20 นาที คำตอบที่เลือกในแต่ละข้อนั้นไม่มีข้อถูกหรือข้อผิดอย่างแท้จริงและไม่มีผลกระทบต่อผลการเรียน ให้นักเรียนเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียวจากทั้งหมด 3 ตัวเลือก โดยใส่เครื่องหมาย ✓ หน้าช่องว่างคำตอบที่นักเรียนคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ดังนี้

<u>ตัวอย่างคำถาม</u>

(0) หากเพื่อนเพศตรงข้ามพูดจาขอความรักจากนักเรียนทั้งๆที่นักเรียนไม่ต้องการ นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ ก. อย่าเสียเวลากับเราเลยเพราะยังไงเราก็ไม่มีวันชอบเธอ

_____ ข. อย่าเลยดีกว่าเราไม่ได้ชอบเธอ

_____ ค. พยายามเดินเลี่ยงหรือไม่พูดคุยด้วย

เกณฑ์การให้คะแนน

เนื่องจากข้อคำถามทั้ง 15 ข้อ จะมี 3 ตัวเลือกซึ่งในแต่ละตัวเลือกจะเป็นการเผชิญปัญหาแต่ละรูปแบบสลับกันอยู่ ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนแต่ละรูปแบบการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศตามที่นักเรียนกรอกลงในกระดาษคำตอบ โดยการตรวจนับคะแนนจะพิจารณาคะแนนของรูปแบบการเผชิญปัญหาที่มีคะแนนสูงที่สุดและต้องมีความแตกต่างกันของคะแนนมากกว่าคะแนนของรูปแบบการเผชิญปัญหาที่มีคะแนนรองลงมา 2 คะแนนขึ้นไป จึงจะสรุปว่านักเรียนมีรูปแบบการเผชิญปัญหารูปแบบนั้นๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ปีการศึกษา 2552 โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนและนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวางแผนจะเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ปีการศึกษา 2552

3. จัดเตรียมแบบวัดให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ ซึ่งผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 360 คน แต่เนื่องจากตัวแปรตามของงานวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศซึ่งเป็นตัวแปรที่ต้องทำการวัดก่อนเพื่อวิเคราะห์ว่านักเรียนแต่ละคนมีรูปแบบการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศรูปแบบใด และผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบวัดทั้งสี่ฉบับได้แก่ แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ แบบวัดบุคลิกภาพ 5 องค์ประกอบ แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว และแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบวัดทั้งหมด 1,000 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องทำการคัดแบบวัดรูปแบบเผชิญปัญหาบางฉบับทิ้งหากทำการตรวจแล้วพบว่านักเรียนคนใดมีรูปแบบการเผชิญปัญหาไม่ชัดเจน

4. ชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่ได้รับ โดยขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ผลตรงตามความเป็นจริง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2553

5. นำแบบวัดที่ได้รับคืนมาทั้งหมดทำการคัดเลือกเฉพาะแบบวัดที่กรอกข้อมูลสมบูรณ์ทั้ง 4 ฉบับ และทำการตรวจสอบแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาเป็นลำดับแรกเพื่อคัดเฉพาะนักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนโดยนักเรียนที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ เท่ากับ 109 คน และ 101 คนตามลำดับ นักเรียนที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบรอมชอมของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ เท่ากับ 114 คน และ 91 คนตามลำดับ นักเรียนที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบถอยหนีของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ เท่ากับ 101 คน และ 94 คนตามลำดับ แล้วคัดเลือกแบบวัดที่สมบูรณ์เหมาะที่จะนำมาวิเคราะห์แยกตามรูปแบบการเผชิญปัญหาได้กลุ่มละ 120 คน ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 5)

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับคืนมาตรวจความสมบูรณ์
2. กำหนดรหัสสำหรับข้อมูลและตรวจคะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. นำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติขั้นพื้นฐาน

1. ค่าเฉลี่ย (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2546: 35)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2546: 65)

$$S = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - \left(\sum X\right)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยใช้สูตรของโรวิเนลลีและแฮมเบลตัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 248 – 249; อ้างอิงจาก Rovinelli; Hambleton. 1977: unpaged)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. ค่าความแปรปรวนเพื่อตรวจสอบการกระจายในการตอบของแบบวัดวิธีการเผชิญปัญหา จากสูตร (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2546: 65)

$$S^2 = \frac{n\sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ค่าความแปรปรวนของข้อมูล

x แทน คะแนนรวมที่เกิดจากการเลือกตอบแต่ละตัวเลือกในแบบวัดแต่ละข้อคำถาม

$\sum x^2$ แทน ผลรวมกำลังสองของคะแนนรวมแต่ละตัวเลือกในแบบวัดแต่ละข้อคำถาม

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนรวมที่เกิดจากการเลือกตอบแต่ละตัวเลือกในแบบวัดแต่ละข้อคำถามยกกำลังสอง

n แทน จำนวนตัวเลือกในแบบวัดแต่ละข้อคำถาม

3. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) หาโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Coefficient alpha) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538: 200)

$$\alpha = \frac{n}{n-1}\left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบวัด

$\sum s_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนของแบบวัดทั้งฉบับ

สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1. การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (บุญชม ศรีสะอาด. 2538: 27 - 31)

(1) คำนวณหาค่าไอเกนจากสมการ

$$\left|W^{-1}B - \lambda I\right| = 0$$

เมื่อ W^{-1} แทน อินเวอร์สเมตริกซ์ของผลรวมของกำลังสองและผลคูณ (SSCP)ภายในกลุ่ม (Within group)

B แทน เมตริกซ์ของผลรวมของกำลังสองและผลคูณ (SSCP) ระหว่างกลุ่ม (Between group)

λ แทน eigenvalue

I แทน ไอเด็นติทีเมตริกซ์ (Identity Matrix)

(2) คำนวณหาค่า V

หลังจากที่คำนวณหาค่า λ แต่ละค่าแล้ว นำค่าเหล่านี้ไปคำนวณหาค่า V มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเอา λ_i ไปแทนค่าใน $\left|W^{-1}B-\lambda_i I\right|$ และคำนวณออกมา

ขั้นที่ 2 คำนวณ $adj\left|W^{-1}B-\lambda_i I\right|$

ขั้นที่ 3 นำเอาค่าในคอลัมน์ใดคอลัมน์หนึ่งของ $adj\left|W^{-1}B-\lambda_i I\right|$ มายกกำลังสองรวมกันแล้วถอดรากที่สอง นำไปหาค่าเดิมแต่ละค่าผลที่ได้เป็น V ที่สอดคล้องกับ λ_i นั้น

(3) เขียนสมการจำแนกประเภท โดยนำเอาค่า V ที่คำนวณได้มาเขียนสมการ

$$Y = V_{11}X_1 + V_{12}X_2 + \ldots + V_{1P}X_P$$

เมื่อ Y แทน คะแนนแปลงรูปที่เกิดจากการรวมผลคูณระหว่างน้ำหนักกับน้ำหนักตัวแปรแต่ละตัว

V_{1i} แทน น้ำหนักที่จะไปคูณกับ X_i แต่ละตัว

X_i แทน คะแนนของตัวแปรที่ i

P แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

(4) ทดสอบนัยสำคัญของสมการจำแนกประเภท โดยวิธีการของ Bartlett จากสูตร

$$V_m = \left[N-1-.5(p+k)\right]In(1+\lambda_m)$$

เมื่อ V_m แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตเพื่อทราบความมีนัยสำคัญของสมการที่ m ค่าวิกฤตหาได้จากการเปิดตารางค่าวิกฤตของไคสแควร์ โดยใช้ df = p+k-2m

N แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

p แทน จำนวนตัวแปร

k แทน จำนวนกลุ่ม

λ_m แทน eigenvalue ของสมการที่จะทดสอบ

สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ซึ่งมีสูตร ดังนี้ (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^{k} \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z^2} + \sum_{g=1}^{k} N_g \sigma_g^2}$$

เมื่อ N แทน ขนาดประชากร

N_g แทน จำนวนประชากรในแต่ละชั้นที่ g

W_g แทน อัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของชั้นที่ g $W_g = \frac{N_g}{N}$

σ_g^2 แทน ความแปรปรวนของประชากรแต่ละชั้นที่ g

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e แทน ขนาดของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

Z แทน ค่าสถิติซี ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ $1-\alpha$

ในการคำนวณค่าสถิติทั้งหมดของการวิจัยครั้งนี้ คำนวณโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสื่อความหมายในการเสนอผลงานวิจัยให้เข้าใจตรงกัน ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของคะแนน (Mean)
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard deviation)
V_m	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร
Y	แทน	ค่าฟังก์ชันของตัวแปรในสมการจำแนก
λ	แทน	ค่าไอเกน (eigenvalue)
Λ	แทน	ค่าวิลค์ แลมบ์ดา (Wilks's Lambda)
R_c	แทน	ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล (Canonical Correlation)
χ^2	แทน	ค่าไค-สแควร์ (chi-square)
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (degrees of freedom)
X_1	แทน	ความฉลาดทางอารมณ์
X_2	แทน	บุคลิกภาพหวั่นไหว
X_3	แทน	บุคลิกภาพแสดงตัว
X_4	แทน	บุคลิกภาพเปิดกว้าง
X_5	แทน	บุคลิกภาพอ่อนโยน
X_6	แทน	บุคลิกภาพมีสติ
X_7	แทน	สัมพันธภาพในครอบครัว

การนำเสนอข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานตัวแปรต่าง ๆของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปรด้านต่าง ๆของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี โดยสถิติทดสอบ F-test

3. ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆที่ศึกษา

4. ผลการวิเคราะห์จำแนกตัวแปรที่ส่งผลต่อกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี โดยใช้วิธีวิเคราะห์จำแนกกลุ่มแบบทางตรง (Direct Method)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรต่างๆ จำแนกตามกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนี

ตัวแปร	ช่วงคะแนน	กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา (n = 120)			กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม (n = 120)			กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี (n = 120)		
		$\bar{X}$	S	การแปลความหมาย	$\bar{X}$	S	การแปลความหมาย	$\bar{X}$	S	การแปลความหมาย
ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1)	170≤ x≤ 140	155.93	15.20	ปกติ	180.16	19.26	สูงกว่าปกติ	150.67	12.35	ปกติ
บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2)	12 – 60	36.77	5.49	ปานกลาง	36.81	7.43	ปานกลาง	36.53	6.03	ปานกลาง
บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3)	12 – 60	40.96	4.87	ปานกลาง	45.58	4.93	มาก	40.29	5.58	ปานกลาง
บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)	12 – 60	37.61	4.64	ปานกลาง	38.84	4.63	ปานกลาง	35.49	3.36	ปานกลาง
บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5)	12 – 60	39.91	5.47	ปานกลาง	41.62	6.01	ปานกลาง	38.48	5.34	ปานกลาง
บุคลิกภาพมีสติ (X_6)	12 – 60	39.28	5.43	ปานกลาง	38.68	3.36	ปานกลาง	37.29	5.56	ปานกลาง
สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)	30 - 150	113.35	13.94	ดี	101.67	15.50	ปานกลาง	113.73	12.71	ดี

จากตาราง 6 จะพบว่ากลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหามีความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) อยู่ในระดับปกติ บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) อยู่ในระดับปานกลาง และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) อยู่ในระดับดี

กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมมี ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) อยู่ในระดับสูงกว่าปกติ บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) อยู่ในระดับมาก บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) อยู่ในระดับปานกลาง และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) อยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนีมีความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) อยู่ในระดับปกติ บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) อยู่ในระดับปานกลาง และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) อยู่ในระดับดี

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี โดยการทดสอบค่า F-test ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบค่าความแตกต่างของตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี

ตัวแปร	กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา (n =120)		กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม (n = 120)		กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี (n = 120)		F	p-value
	$\overline{X}$	S	$\overline{X}$	S	$\overline{X}$	S		
ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1)	155.93	15.20	180.16	19.26	150.67	12.35	118.04*	0.00
บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2)	36.77	5.49	36.81	7.43	36.53	6.03	0.07	0.93
บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3)	40.96	4.87	45.58	4.93	40.29	5.58	37.64*	0.00
บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)	37.61	4.64	38.84	4.63	35.49	3.36	19.05*	0.00
บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5)	39.91	5.47	41.62	6.01	38.48	5.34	9.38*	0.00
บุคลิกภาพมีสติ (X_6)	39.28	5.43	38.68	3.36	37.29	5.56	5.22*	0.00
สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)	113.35	13.94	101.67	15.50	113.73	12.71	28.39*	0.00

* $p < .05$

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีมีความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) และบุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ตัวแปรที่นำมาศึกษาครั้งนี้มีความแตกต่างกันในกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีซึ่งมีผลต่อการจำแนกกลุ่มแต่ยังไม่สามารถระบุได้ว่าตัวแปรใดมีน้ำหนักในการจำแนกกลุ่มได้มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรทั้ง 6 ตัว คือความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) มาวิเคราะห์โดย

ใช้การวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant analysis) โดยวิธีแบบทางตรง (Direct Method) เพื่อจะได้ทราบว่าตัวแปรใดบ้างที่มีความสำคัญและให้ค่าน้ำหนักสูงสุดในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี สำหรับ บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2) ไม่มีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มผู้เผชิญปัญหา

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆที่ศึกษา

ก่อนจะนำตัวแปรทั้ง 7 ตัวแปร มาวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ผู้วิจัยได้นำตัวแปรไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation analysis) และพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ควรจะมีค่าต่ำ หากพบว่าตัวแปรคู่ใดมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงเกิน 0.5 (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544: 185) อาจจะต้องทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ (Multicollinearity) ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7
X_1	1.000						
X_2	-.072	1.000					
X_3	.208*	-.045	1.000				
X_4	.173*	-.043	.051*	1.000			
X_5	.178*	-.136*	.170*	.096*	1.000		
X_6	.198*	-.134*	.141*	.155*	.162*	1.000	
X_7	.225	-.114*	.106	-.014*	.176	.225*	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมด มีค่าตั้งแต่ -.136 ถึง .225 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.5 กล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดไม่เกิดปัญหาพหุสัมพันธ์ (Multicollinearity) สามารถนำไปใช้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีได้

4. ผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มตัวแปรกลุ่มที่เกี่ยวกับกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี รอมชอมและสู้ปัญหา โดยการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม (Discriminant analysis) โดยวิธีแบบทางตรง (Direct Method) ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ทดสอบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี

ตัวแปร	Λ	Sig
ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1)	.602	.000
บุคลิกภาพหวั่นไหว (X_2)	1.000	.933
บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3)	.826	.000
บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)	.904	.000
บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5)	.950	.000
บุคลิกภาพมีสติ (X_6)	.972	.006
สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)	.863	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า การทดสอบตัวแปรอิสระที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ตัวแปร กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยของตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยืนยันว่าสามารถนำตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปรดังกล่าวมาใช้ในการแบ่งกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีได้

5. เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร ที่ร่วมกันจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา รอมชอมและถอยหนี สามารถเปรียบเทียบลำดับความสำคัญตามน้ำหนักในการจำแนกกลุ่มของแต่ละตัวแปร ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนี

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร
	V_m
ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1)	.811
บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3)	.319
บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)	.100
สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)	-.586
ค่าเฉลี่ยของสมการจำแนกกลุ่ม (Group Centriod)	
กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา	-.555
กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม	1.486
กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี	-.931

จากตาราง 10 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนีออกจากกันได้ โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรในการจำแนกจากมากไปน้อย (โดยไม่คิดเครื่องหมาย) คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)ซึ่งสามารถเขียนสมการจำแนกกลุ่ม (Discriminant Function) ของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาได้ 1 มิติ ดังนี้

$$Y = .811X_1 - .586X_7 + .319X_3 + .100X_4$$

สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร Pedhazur (1997: 910) ได้แนะนำไว้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.3 จะเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักเด่น และจากผลการวิเคราะห์จะพบว่า ตัวแปรที่ให้ค่าน้ำหนักเด่นในการจำแนก คือ ความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งให้ค่าอำนาจในการจำแนกแก่สมการมากที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .811 และตัวแปรที่มีน้ำหนักรองลงมาที่จะนำมาพิจารณาในการจำแนกกลุ่ม คือ สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดง

ตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) ซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกกลุ่มเป็น -.586, .319 และ .100 ตามลำดับ

เมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรไปเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่ได้จากสมการจำแนกกลุ่มของแต่ละกลุ่ม (Group Centriod) คือ กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนี เท่ากับ -.555, 1.486 และ -.931 ตามลำดับ พบว่า ตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม คือ ความฉลาดทางอารมณ์ ส่วนตัวแปรที่มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา คือ สัมพันธภาพในครอบครัว(X_7) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) ส่วนกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนีไม่พบว่าตัวแปรที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี

6. เมื่อได้สมการจำแนกกลุ่มผู้เผชิญปัญหาซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงพิจารณาค่าสถิติที่ได้ทำให้สมการมีอำนาจจำแนกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 ค่าสถิติที่ใช้ในการตัดสินสมการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี

Fuction	λ	R_c	Λ	χ^2	df	Sig
1	1.136	.729	.454	280.610	7	.000

จากตาราง 11 พบว่า ค่าสถิติที่ได้ทำให้สมการมีอำนาจจำแนกกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่า chi-square เท่ากับ 280.610) มีค่า eigenvalue (1.136) และค่า Canonical Correlation (.729) อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าสมการดังกล่าวมีอำนาจจำแนกกลุ่มได้ไม่สูงนัก ซึ่งสอดคล้องกับค่าของ Wilks's Lambda ซึ่งมีค่าเท่ากับ .454 ดังนั้นสมการนี้สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ได้แต่มีอำนาจในการจำแนกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง

7. เพื่อทราบว่าสมการจำแนกกลุ่มที่สร้างขึ้นจากตัวแปรต่าง ๆนั้น สามารถนำไปใช้ในการพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนีจากการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแตกต่างกันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละเท่าใด จำแนกได้ดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 ผลพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอมและแบบถอยหนีโดยสมการจำแนกกลุ่ม

กลุ่ม	จำนวน	การพยากรณ์กลุ่ม		
		ผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา	ผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม	ผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี
ผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา	120	62 (51.7)	9 (7.5)	49 (40.8)
ผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม	120	25 (20.8)	89 (74.2)	6 (5.0)
ผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี	120	41 (34.2)	8 (6.6)	71 (59.2)
สมการพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ	61.7			

จากตาราง 12 พบว่า สมการจำแนกกลุ่มสามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกของทั้งสามกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 61.7 เมื่อพิจารณากลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 51.7 กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 74.2 และกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนีสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 59.2 แสดงว่า สมการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม มีความถูกต้องในการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา คือ สมการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญแบบถอยหนีและสู้ปัญหา ตามลำดับ

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีการวิจัย

ความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบตัวแปรที่จำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร และเพื่อวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ ตัวแปรที่จำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีมีความแตกต่างกัน และตัวแปรที่จำแนกกลุ่มผู้ที่ใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนีอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มผู้เผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบสู้ปัญหา แบบรอมชอม และแบบถอยหนี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 360 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนและระดับชั้นเรียนเป็นชั้นของการสุ่ม (strata) และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (sampling unit)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดจำนวน 4 ฉบับ โดยเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ฉบับ คือ ฉบับที่ 4 แบบวัดการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .83 และแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 4 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่น .93 ฉบับที่ 2 แบบวัดบุคลิกภาพ มีค่าความเชื่อมั่นแบ่งตามบุคลิกภาพแต่ละด้าน คือ บุคลิกภาพหวั่นไหวมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 บุคลิกภาพแสดงตัวมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 บุคลิกภาพเปิดกว้างมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.63 บุคลิกภาพอ่อนโยนมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 และบุคลิกภาพมีสติมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 และฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว มีค่าความเชื่อมั่น .83 การดำเนินการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้นำแบบวัดไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสตรีสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบวัดทั้งหมด 1,000 ชุด ซึ่งมากกว่าจำนวนนักเรียนที่เป็น

กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องทำการคัดแบบวัดรูปแบบเผชิญปัญหาบางฉบับทิ้งหากทำการตรวจแล้วพบว่านักเรียนคนใดมีรูปแบบการเผชิญปัญหาไม่ชัดเจน หลังจากทำการตรวจแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาแล้วทำการคัดเฉพาะนักเรียนที่มีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่ชัดเจนโดยนักเรียนที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษเท่ากับ 109 คน และ 101 คนตามลำดับ นักเรียนที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบรอมชอมของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ เท่ากับ 114 คน และ 91 คนตามลำดับ นักเรียนที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบถอยหนีของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ เท่ากับ 101 คน และ 94 คนตามลำดับ แล้วคัดเลือกแบบวัดที่สมบูรณ์เหมาะที่จะนำมาวิเคราะห์แยกตามรูปแบบการเผชิญปัญหาได้กลุ่มละ 120 คน ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวแปรในกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา การเผชิญปัญหาแบบรอมชอม และการเผชิญปัญหาแบบถอยหนี พบว่า กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี รอมชอมและสู้ปัญหามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ตัวแปร คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)

2. ผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา การเผชิญปัญหาแบบรอมชอม และการเผชิญปัญหาแบบถอยหนี พบว่าตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่มทั้งหมดมีเพียง 4 ตัวแปรที่ร่วมกันจำแนกความแตกต่างของกลุ่ม เรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกจากมากไปน้อย (ไม่คิดเครื่องหมาย) ดังนี้ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) ซึ่งสามารถเขียนสมการจำแนกกลุ่ม (Discriminant Function) ของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาได้ 1 มิติ ดังนี้

$$Y = .811X_1 - .586X_7 + .319X_3 + .100X_4$$

ตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่มทั้ง 4 ตัวแปรร่วมกันจำแนกความแตกต่างของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถนำสมการนี้ไปใช้คาดประมาณการเป็นสมาชิกของทั้งสามกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 61.7 เมื่อพิจารณากลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 51.7 กลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 74.2 และกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนีสามารถพยากรณ์ได้ถูกต้องร้อยละ 59.2 ตัวแปรที่ให้ค่าน้ำหนักในการจำแนกสูงสุด คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ .811 ตัวแปรที่ให้ค่าน้ำหนักรองลงมา คือ สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) ซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกกลุ่มเป็น -.586, .319 และ .100 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปร ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4)บุคลิกภาพอ่อนโยน (X_5) บุคลิกภาพมีสติ (X_6) และสัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) ของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี รอมชอมและสู้ปัญหามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 6 ตัวแปร แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ใช้เปรียบเทียบส่งผลต่อกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา รอมชอมและถอยหนี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา รอมชอมและถอยหนี พบว่ามีตัวแปรที่สามารถจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา รอมชอมและถอยหนีได้เพียง 4 ตัวแปรที่ร่วมกันจำแนกความแตกต่างของกลุ่ม เรียงลำดับจากค่าสัมประสิทธิ์ในการจำแนกจากมากไปน้อย (ไม่คิดเครื่องหมาย) ดังนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) ตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่มทั้งหมด 4 ตัวแปรที่ร่วมกันจำแนกความแตกต่างของกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถนำสมการนี้ไปใช้คาดประมาณการเป็นสมาชิกของทั้งสามกลุ่มได้ถูกต้องร้อยละ 61.7

จากตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปรนี้เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าตัวแปรที่สำคัญในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมมีเพียงตัวแปรเดียว คือ ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) ส่วนตัวแปรที่สำคัญในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา คือ สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักในการจำแนกสูงสุด ส่วนตัวแปรที่ให้ค่าน้ำหนักการจำแนกรองลงมา คือ บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) และบุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) ส่วนกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนีไม่พบว่าตัวแปรที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี ซึ่งสามารถอธิบายตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักในสมการจำแนกจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

กลุ่มผู้เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา

สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7) เป็นตัวแปรที่มีลักษณะเด่นของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาซึ่งข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าหากนักเรียนมีสัมพันธภาพในครอบครัวดีจะส่งผลทำให้นักเรียนกล้าที่จะเผชิญปัญหาการคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามโดยเลือกที่จะเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา สอดคล้องกับ จรรยา เกษศรีสังข์ (2537: 101-103) พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลในการจำแนกกลุ่มผู้ที่เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาด้านส่วนตัวของนักเรียนนายร้อยตำรวจ คือ สัมพันธภาพในครอบครัว อนันต์ นวลใหม่ (2549: 106) สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการแก้ปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ทั้งนี้เนื่องจากการที่พ่อแม่ให้ความรักและความอบอุ่นแก่ลูกในปริมาณที่พอเหมาะ ในเวลาที่เหมาะสม มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก จะทำให้บุตรเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในตนเอง มีพัฒนาการไปในทิศทางที่เหมาะสมตามวัย มีการ

ปรับตัวเข้ากับสังคมและการดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างสงบสุข สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้อย่างเด็ดเดี่ยวและมั่นคง

บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักในการจำแนกรองลงมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหามักมีพฤติกรรมที่จะแสดงออกอย่างเปิดเผยความรู้สึกซึ่งเป็นลักษณะของบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง สอดคล้องกับเชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2520: 3) กล่าวว่า บุคลิกภาพเปิดกว้างลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลซึ่งจะแสดงออกในรูปแบบของการเป็นคนช่างผัน เปิดเผยความรู้สึก มีความคิดและยอมรับค่านิยม และเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งพิจารณาได้จากรูปแบบพฤติกรรมของบุคคลนั้นที่แสดงออกหรือตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม

บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) เป็นตัวแปรสำคัญที่มีนำหนักการจำแนกรองลงมาจากบุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง และเป็นตัวแปรลำดับสุดท้ายที่มีแนวโน้มจะเป็นลักษณะของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหาที่มีพฤติกรรมแบบตรงไปตรงมาเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแชบลิน และบัคเนอร์ (วิมลพร พันธุมนตรี. 2534: 13 – 16; อ้างอิงจาก Chaplin;& Buckner. 1988: 528) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่มีบุคลิกภาพแบบแสดงตัวจะมีลักษณะพฤติกรรมการพูดจาแบบตรงไปตรงมาช่างพูดและเปิดเผย ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้เองจึงส่งผลทำให้นักเรียนมีวิธีการเผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา

กลุ่มผู้เผชิญปัญหาแบบรอมชอม

ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) เป็นตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักสูงที่สุดในสมการจำแนก (ค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ .811) และเป็นตัวแปรที่มีลักษณะเด่นของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมซึ่งข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าความฉลาดทางอารมณ์ เป็นตัวแปรที่มีส่วนทำให้นักเรียนเลือกที่จะเผชิญปัญหาต่อการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามแบบรอมชอมมากกว่าตัวแปรอื่น ๆทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอมจะเป็นการผสมผสานกันระหว่างการเผชิญปัญหาแบบถอยหนีและแบบสู้ปัญหา ดังนั้น การควบคุมอารมณ์ต่อการเผชิญปัญหาจึงเป็นลักษณะที่สำคัญของกลุ่มผู้ที่เผชิญปัญหาแบบรอมชอม สอดคล้องกับแนวคิดของซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (อัจฉรา สุขารมณ์. 2542: 1; อ้างอิงจาก Salovey;& Mayer. 1997) ที่ว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นทักษะเฉพาะตัวที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียน การงาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัว และคนที่มี EQ คือ คนที่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุมจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมสามารถที่จะตรวจสอบอารมณ์ และความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ รู้เขารู้เราและใช้ข้อมูลเหล่านี้มาชี้นำความคิดและการแสดงออกทางอารมณ์ของตน ทศพร ประเสริฐสุข (2542: 21) ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่จะตระหนักถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการ

ของตนเองได้อย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญกับอุปสรรคและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างไม่มีความคับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียด สามารถชี้นำความคิดและการกระทำของตนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำ หรือผู้ตามได้อย่างมีความสุข จนประสบความสำเร็จใน การเรียน (Study Success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life Success) เทิดศักดิ์ เดชคง (2542: 15) ความสามารถทางอารมณ์ในการรู้และเข้าใจตนเอง เข้าใจเห็นใจผู้อื่น มีความมุ่งมั่น อดทนรอคอยเพื่อไปยังเป้าหมาย มองโลกในด้านที่เป็นบวกและรู้จักจัดการกับปัญหาและความขัดแย้งของตนเองได้ กรมสุขภาพจิต (2543ข: 55) ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

กลุ่มผู้เผชิญปัญหาแบบถอยหนี

จากผลการวิเคราะห์พบว่าไม่มีตัวแปรใดที่สามารถจำแนกกลุ่มของผู้ที่เผชิญปัญหาแบบถอยหนี ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์ บุคลิกภาพและสัมพันธภาพในครอบครัวล้วนแต่เป็นตัวแปรที่ส่งผลให้นักเรียนแต่ละบุคคลเลือกที่จะเผชิญปัญหาต่อการคุกคามทางเพศในรูปแบบที่ค่อนไปทางด้านสู้ปัญหาหรืออย่างน้อยที่สุด คือ แบบรอมชอมซึ่งสาเหตุอาจมาจากความคิดเพื่อที่จะป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์การคุกคามทางเพศที่จะเกิดขึ้นกับตนเองอีกในครั้งต่อไป สอดคล้องกับชลธิชา บุญเลี้ยง (2546: 70) การเผชิญปัญหารูปแบบถอยหนีไม่มีบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญด้านใดส่งผลต่อรูปแบบการเผชิญปัญหา ซาโลเวย์ และ เมเยอร์ (Salovey & Mayer. 1950.), บาร์ออน (Bar – On. 1997.), โกลแมน (Goleman. 1995.), และคูเปอร์และซาวาฟ (Cooper & Sawaf. 1997.) อย่างไรก็ตามไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองได้เต็มที่เพราะบางคนล้มเลิกความตั้งใจและยุติการกระทำทั้ง ๆที่มีศักยภาพและทักษะมากพอ นั่นเป็นเพราะเขาขาดความเพียรพยายามที่จะฟันฝ่าและต่ออุปสรรค ดังนั้นเชาว์ปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ยังไม่สามารถนำมาทำนายความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่ม พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (X_1) สัมพันธภาพในครอบครัว (X_7)บุคลิกภาพแสดงตัว (X_3) บุคลิกภาพเปิดกว้าง (X_4) เป็นตัวแปรที่ร่วมกันทำนายรูปแบบการเผชิญปัญหาต่อปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามเฉพาะนักเรียนหญิงของโรงเรียนสตรีสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งหากพิจารณารูปแบบการเผชิญปัญหาทั้งสามรูปแบบ พบว่ารูปแบบการเผชิญปัญหาในรูปแบบสู้ปัญหาจะเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมมากที่สุดเพราะว่าจะเป็นการป้องกันไม่ให้

เกิดปัญหาทั้งแบบเดิมและจากบุคคลเดิมซ้ำอีก ดังนั้น จากงานวิจัยครั้งนี้พบว่าตัวแปรจำแนกกลุ่มผู้เผชิญปัญหาแบบสู้ปัญหา คือ สัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งหากทุกครอบครัวเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัวให้เป็นอย่างดีก็จะสามารถทำให้นักเรียนเผชิญปัญหาต่อปัญหาการถูกคุกคามทางเพศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากงานวิจัยผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนจะพบว่าตัวแปรใดที่จะสามารถจำแนกกลุ่มของนักเรียนให้เลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้าม ดังนั้น หากต้องการให้นักเรียนมีรูปแบบการเผชิญปัญหาในรูปแบบใด ผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนก็สามารถเลือกส่งเสริมตัวแปรที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มรูปแบบการเผชิญปัญหา สุดท้ายปัญหานักเรียนถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้ามก็จะลดลงเนื่องจากนักเรียนมีรูปแบบการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้สมการจำแนกกลุ่มที่ได้โดยวิธีแบบทางตรง (Direct Method) สามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกได้ถูกต้องเพียง 61.7 ซึ่ง สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดมณี (2527: 88) ได้กล่าวว่า สมการในการจำแนกกลุ่มที่ดีควรให้ผลการจำแนกกลุ่มถูกต้องร้อยละ 85 สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โดยวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise) เพื่อเปรียบเทียบว่าผลการวิเคราะห์แบบใดที่ให้ค่าน้ำหนักสัมประสิทธิ์และสมการจำแนกกลุ่มที่สามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มได้สูงกว่า

2.2 ตัวแปรที่นำมาวิจัยครั้งนี้พบว่ามีตัวแปรต้นทั้งหมด 3 ตัว ได้แก่ บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว (X_2) บุคลิกภาพแบบอ่อนโยน (X_5) และบุคลิกภาพแบบมีสติ (X_6) ที่ไม่สามารถจำแนกกลุ่มของผู้เผชิญปัญหาได้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ระบุถึงตัวแปรที่ส่งผลต่อรูปแบบการเผชิญปัญหาตัวอื่นๆเพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าสามารถจำแนกกลุ่มผู้เผชิญปัญหาได้หรือไม่

2.3 การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะนักเรียนโรงเรียนสตรีสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะเดียวกันกับนักเรียนในสังกัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆอีก โดยคัดเลือกเฉพาะตัวแปรที่ผู้วิจัยค้นพบว่ามีอิทธิพลต่อการจำแนกกลุ่มได้สูง แล้วเพิ่มตัวแปรอื่นๆที่คาดว่าจะมีอิทธิพลสามารถจำแนกกลุ่มได้สูงกว่าตัวแปรที่ศึกษาเดิม โดยอาจจะทำการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มทั้งวิธีแบบทางตรง (Direct Method) และวิธีแบบขั้นตอน (Stepwise Method) เพื่อพิจารณาว่าผลการวิจัยนั้นเป็นอย่างไรและแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างสังกัดหรือเขตพื้นที่การศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543ก). อีคิว: *ความฉลาดทางอารมณ์.* นนทบุรี: สำนักพัฒนา
สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.

--------. (2543ข). *คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.* นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวด้วย SPSS for windows.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะอนุกรรมการการศึกษาเพื่อควบคุมปัญหาโรคเอดส์และสำนักงานกิจการพิเศษ. (2539). *แผนป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ในสถานศึกษา พ.ศ. 2540-2544.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คำนวณ อึ้งชูศักดิ์; และคณะ. (2539). "ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงเฉพาะพื้นที่ รอบที่ 2 ในประเทศไทย 2539" *รายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์.* กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. ถ่ายเอกสาร.

จรรยา เกษศรีสังข์. (2537). *วิธีเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จริยา วัฒนโสภณ; วันชัย ไชยสิทธิ์; และกาญจนา วณิชรมณีย์. (2536). *วิธีการปรับตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร.* ศูนย์สุขวิทยาจิต สถาบันสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

จุฑา บุรีภักดี. (2533). *การพัฒนาบุคลิกภาพ.* กรุงเทพฯ: สมเจตน์การพิมพ์.

ฉวีวรรณ สูตะบุตร. (2527). *การพยาบาลพื้นฐาน.* นนทบุรี: วิทยาลัยศรีธัญญา.

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. (2520). *การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ.* กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชลธิชา บุญเลี้ยง. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญกับรูปแบบการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดระยอง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.

ดุษฎี โยเหลา. (2541). *รายละเอียดการเรียนการสอนวิชา วป 712 สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์ IV.* สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เติมศักดิ์ คทวณิช. (2540). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนและวิธีการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต เทคนิคกรุงเทพ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.

ทวี ท่อแก้ว; และอบรม สินภิบาล. (2517).*จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2539). *การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษากับไม่สำเร็จการศึกษาตามเวลาของหลักสูตรระดับปริญญาตรีในระบบการศึกษาทางไกล.* วิทยานิพนธ์ (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ทศพร ประเสริฐสุข. (2542, สิงหาคม). *ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา.* วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 6(1): 19 – 35.

เทอดศักดิ์ เดชคง. (2542). *จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติปัญญา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

นริศว์ ปรารมภ์. (2539). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพฯ.* ปริญญานิพนธ์ วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นิตยา บุญหนัก. (2547). *การศึกษาและป้องกันการคุกคามทางเพศ.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิยดา พงศ์พาชำนาญเวช. (2535). ความวิตกกังวลในการศึกษาต่อและการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดราชบุรี. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นิโลบล กฤษณพันธ์. (2532). *วิธีเผชิญปัญหาและภาวะอารมณ์ทุกข์โศกในผู้ป่วยโรคมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสีรักษา.* วิทยานิพนธ์ วท.ม.(การพยาบาล). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2538). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปิยะวรรณ เลิศพานิช. (2542). *การศึกษาความเครียด สาเหตุของความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดทางการเรียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลางกลุ่ม 4.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.

ปุ่ย โรจนบุรานนท์. (2515). *ข้อคิดในงานสังคมสงเคราะห์.* กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์ประเทศไทย.

ผ่องศรี ศรีมรกต. (2526). *วิธีเผชิญปัญหาและการปรับตัวด้านจิตใจในผู้ป่วยอุบัติเหตุที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาล.* วิทยานิพนธ์ วท.ม.(การพยาบาล). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

พรนภา บรรจงกาลกุล. (2539). *การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่เกี่ยวกับการเรียนของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำในสถาบันผลิตครู สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

พรศิริ กองนวล. (2539). *การพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พิมพิดา โยธาสมุทร. (2552). *บทวิเคราะห์: โรคเอดส์สายพันธุ์ใหม่การปรับตัวของเชื้อโรค..หรือการเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์.* ที่มา สำนักข่าวแห่งชาติ วันที่ 15 มิถุนายน 2552. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2553. http://www.nrdb.info/km_nrct/info/doc/57a9df126bc19b33cf54f6e4c9dd0f69.doc

มนฤดี ม่วงรุ่ง; และสุริยง วงษ์ศาพาน. (2545). *การวิเคราะห์จำแนกประเภทปัจจัยที่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ.* รายงานวิจัย ฉบับที่ 179 ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ. ถ่ายเอกสาร.

มยุรี ศรีชัย. (2538). *เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: วี.เจ. พริ้นติ้ง

ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ:สุวีริยาสาส์น.

--------. (2540). *สถิติวิทยาทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

--------. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย.* กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

วิภาพรรณ ผลผลา. (2541) *ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันเอดส์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา 2.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิมนา ธรรมปรีชา. (2533). *การคุกคามทางเพศ.* วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

วิมลพร พันธุมนตรี. (2534). *การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญตามรูปแบบของการ์ดอน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). *เชาวน์อารมณ์ (EQ) ดัชนีความสุขและความสำเร็จของชีวิต.* กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท จำกัด.

วัลภา สบายยิ่ง. (2542). *ปัจจัยด้านการตั้งเป้าหมายการรับรู้ความสามารถของตนเองและบุคลิกภาพที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของผู้จำหน่ายตรง* . ปริญญานิพนธ์ วท.ด. (พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *สถิติข่มขืนพุ่งใกล้ 5 พันคดีเตือนผู้หญิงระวัง คนใกล้ตัว-เพื่อนสนิท.* แหล่งที่มาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 360 องศา รายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 26 ต.ค. - 1 พ.ย. 2552. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2553. จากhttp://www.moc.moe.go.th/node/612

ศรีทับทิม พานิชพันธ์. (2527). *สัมพันธภาพในครอบครัว.* กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สดใส นิยมจันทร์. (2542). *การศึกษาปัญหาด้านการเรียน ส่วนตัวและสังคมและวิธีการเผชิญปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สถิต วงศ์สวรรค์. (2523). *จิตวิทยาแนะแนว.* กรุงเทพฯ: พีระพัฒนา.

สมัญญา เสียงใส. (2521). *ความวิตกกังวลและวิธีลดความวิตกกังวลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุกัญญา คมสัน. (2540). *กลวิธีเผชิญภาวะเครียดและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอร์ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และลัดดาวัลย์ รอดมณี. (2527). *เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: หจก.ภาพพิมพ์

สุภาพรรณ โคตรจรัส. (2531). *สุขภาพจิต : จิตวิทยาในการดำรงชีวิต เล่ม 1.*กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวนีย์ ตันติพัฒนานันท์. (2522). *การพยาบาลจิตเวช.* กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์

โสภา ชูพิกุลชัย. (2529). *ความรู้เบื้องต้นด้านจิตวิทยา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล

สำเริง บุญเรืองรัตน์. (2526). *เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรพหุคูณ.* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.

ไสว นรสาร. (2540). *ความรู้สึกไม่แน่นอน การประเมินการตัดสินและการเผชิญปัญหาในผู้ป่วยที่รอผ่าตัด.* วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร

อัจฉรา สุขารมณ์. (2542, สิงหาคม). *EQ กับการเลี้ยงดูเด็ก.* วารสารพฤติกรรมศาสตร์ 1(9): 15-17

อนันต์ นวลใหม่. (2549). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ)ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุษา เชาวลิต. (2540). *ปัจจัยบางประการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผชิญปัญหาของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีศรีธัญญา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Avery,G.; and E.Barker. (1990). *Psychology at work.* New York: Prentice Hall

Bar-On, Reuven. (1997). *Emotional intelligence quotient inventory: Technical manual .* Toronto: Multi – Health Systems.

Boyd; Herbert F;& Johnson, Orville G. (1981). *Analysis of Coping Style.* The Psychological Corporation: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.,.

Chaplin, William F.;& Buckner E. Kathryn. (1988, September). *Self-Ratings of Personality A Naturalistic Comparison of Normative, Ipsative and Idiothetic Standards,* in ournal of Personality 3(56): 509 – 530.

Coleman; James C.;& Constance L. Hammen. (1974). *Contemporary Psychology and Effective Behavior*. Califonia: Scott, Foreman and Company.

Cooper; Robert K.;& Ayman Sawaf. (1997). *Executive E.Q.* New York: Grosser I Putnam.

Costa, P.T, Jr;& McCrae, R.R. (1992) Revised *NEO Personality Inventory and NEO Five-Factor Inventory*: Professional Manual, Psychvlogical Pssessment Resources, Odessa, Fl.

Digman,John M. (1989). *"Five Robust Trait Dimensions: Development, Stability, and Utility."* Journal of Personality.2 (57): 195 – 214.

Folkman, Susan;& Lazarus, Richard S. (1980). *"An Analysis of Coping in a Middle Aged Community Sample"*. Journal of Health and Social Behavior. 10(21): 219 – 239

Garland, Lim;& C.T. Bush. (1983). "Prediction, Understanding, and Control as Antidutes to Organization Stress," *Handbook of Organizational Behavior*. Prentice - Hall, Eagle Wood Cliff.

Gass, K.A. (1987). *"Coping Strategies of Windows"*, Journal of Greonological Nursing. 13: 19 – 23

Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why it can matter more than IQ.* New York: Bantam Book.

_____. (1998). *Working with emotion intelligence.* New York: Bantam Book.

_____. (1999). *Emotional intelligence in context.* In P. Salovey & D.J 〉Sluyter (Eds.) Emotional development and emotional intelligence (pp.xiii-xvi). New York: Bantam Book.

Gordon, Jesse E. (1963). *Personality and Behavior*. New York: The Macmillan Company.

Grossen, G.M. and H.A.Bush. (1979,July) *"Adaptation: A Feedback Process,"* Advance in Nursing Science. 1: 51 – 56.

Holmes, D.S.;& B.K. Houston. (1984). *"Effectiveness of Situation Redefinition and Affective Isolation in Coping with Stress"*, Journal of Personality of Social Psychology. 29: 212 – 218.

Jalowise, A.;& M.J. Powers. (1980, January – February). "Stress and Coping in Hypertensive and Emergency Room Patients," *Nursing Research.* 30: 10-15.

Judge, Timothy A.; & Cable, Daniel M. (1997). "Applicant personality, organizational Culture, and organization attraction," *Personnel Psychology.* 50: 358-363

Klecka, William R. (1990). *Discriminant Analysis.* 12th ed. California: SAGE Publications

Lazarus, R.S.;& Folkman, S. (1984). *Stress Appraisal and Coping*. New York: Springer Publishing Co.

Liebert, Robert M.;& Spiegler, Michael D. (1995). *Personality Strategies and Issues.* 7th ed. California: Brooks/Cole Publishing.

McCrae, Robert R.;& Costa, Paul T. (1987). "Validation of the Five-Factor Model of Personality Across Instrument and Observers," *Personality and Social Psychology.* 52(1): 81-90.

Miller, J.F. (1983). "Coping with Chronic illness," *in Coping with Chronic Illness: Overcoming Powerlessness.* pp. 15-36. Philadelphia. David Company.

Mechanic David. (1982). "Coping and Social Adaptation," *Mental Health and Social Policy.* New Jersy: Prentice Hall.

Moos, R.H.;& A.G. Billings. (1982). "Conceptualizing and Measuring Coping Resources and Process," in *Handbook of Stress: Theoretical and Clinical A spects.*p. 212 – 230. Edited by L. Goldberger and S. Breznitz, New York: The Free Press.

Solovey, Mayer;& J.D. Goldman. (1950, March). *Emotional intelligence.* ; Imagination Cognition and Personality. 42(9): 185-221.

Solovey,P; Mayer,J.D.; Goldman,S.L.; Turvey,C.;& Palfai,T.P. (1995). "Emotional Attention, Clarity, and Repair: Exploring Emotional intelligence Using the Trait Meta-Mood Scale." In. J.W. Pennebaker (Ed.). *Emotional, Disclosure, and Health.* Washington, D.C.: American Psychological Association.

Solovey, Mayer,J.D.; Goldman; and P. (1997). *"What is Your Emotional Intelligence?"*, in Emotional Development and Emotional Intelligence. New York: Books.

Tatsuoka, Maurice M. (1970). *Discriminant Analysis: The Study of Group Differences.* Urbana, Illinois: Institute for personality and Ability Testing.

Thoms,Peg; Moore,Keirsten. S.; & Scott, Kimberly S. (1996). "The relationship between self-effiacy for participating in self-managed work groups and the big five personali dimemsions," *Journal of organizational Behavior.* 17: 349-362.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร. ทศวร มณีศรีขำ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร. ทิพทินนา สมุทรานนท์ ภาควิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์

คำแนะนำ

แบบประเมินนี้เป็นประโยคที่มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในลักษณะต่างๆ แม้ว่าบางประโยคอาจไม่ตรงกับที่ท่านเป็นอยู่ก็ตาม ขอให้เลือกคำตอบที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ดีหรือไม่ดี โปรดตอบตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อ เพื่อให้ผลการประเมินเป็นที่เชื่อถือได้และมีประโยชน์ในการเข้าใจอารมณ์ของท่านได้ดียิ่งขึ้น

มีคำตอบ 4 คำตอบ สำหรับข้อความแต่ละประโยค คือ ไม่จริง จริงบางครั้ง ค่อนข้างจริง จริงมาก โปรดใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ท่านคิดว่าตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ข้อความ	ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก	คะแนน
1. เวลาโกรธหรือไม่สบายใจ ข้าพเจ้ารับรู้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับข้าพเจ้า					
2. ข้าพเจ้าบอกไม่ได้ว่าอะไรทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกโกรธ					
3. เมื่อถูกขัดใจ ข้าพเจ้ามักรู้สึกหงุดหงิดจนควบคุมอารมณ์ไม่ได้					
4. ข้าพเจ้าไม่สามารถคอยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พอใจ					
5. ข้าพเจ้ามักไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย					
6. เมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ ข้าพเจ้าจะอธิบายเหตุผลจนผู้อื่นยอมรับได้					
7. ข้าพเจ้าสังเกตได้ เมื่อคนใกล้ชิดมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง					
8. ข้าพเจ้าไม่สนใจกับความทุกข์ของผู้อื่นที่ข้าพเจ้าไม่รู้จัก					
9. ข้าพเจ้าไม่ยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นทำต่างจากที่ข้าพเจ้าคิด					
10. ข้าพเจ้ายอมรับได้ว่าผู้อื่นก็อาจมีเหตุผลที่จะไม่พอใจการกระทำของข้าพเจ้า					
11. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าผู้อื่นชอบเรียกร้องความสนใจมากเกินไป					

ข้อความ	ไม่จริง	จริง บางครั้ง	ค่อนข้าง จริง	จริง มาก	คะแนน
12. แม้จะมีภาระที่ต้องทำ ข้าพเจ้าก็ยินดีรับฟังความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องการความช่วยเหลือ					
13. เป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส					
14. ข้าพเจ้าเห็นคุณค่าในน้ำใจที่ผู้อื่นมีต่อข้าพเจ้า					
15. เมื่อทำผิดข้าพเจ้าสามารถกล่าวคำ "ขอโทษ" ผู้อื่นได้					
16. ข้าพเจ้ายอมรับความผิดพลาดของผู้อื่นได้ยาก					
17. ถึงแม้จะต้องเสียประโยชน์ส่วนตัวไปบ้าง ข้าพเจ้าก็ยินดีที่จะทำเพื่อส่วนรวม					
18. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่น					
19. ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าข้าพเจ้าเก่งเรื่องอะไร					
20. แม้เป็นงานยากข้าพเจ้าก็ไม่มั่นใจว่าสามารถทำได้					
21. เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ ข้าพเจ้ารู้สึกหมดกำลังใจ					
22. ข้าพเจ้ารู้สึกมีคุณค่าเมื่อได้ทำสิ่งต่างๆอย่างเต็มความสามารถ					
23. เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคและความผิดหวัง ข้าพเจ้าก็จะไม่ยอมแพ้					
24. เมื่อเริ่มทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ข้าพเจ้ามักทำต่อไปไม่สำเร็จ					
25. ข้าพเจ้าพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาโดยไม่คิดเอาเองตามใจชอบ					
26. บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าอะไรทำให้ข้าพเจ้าไม่มีความสุข					
27. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นเรื่องยากสำหรับข้าพเจ้า					
28. เมื่อต้องทำอะไรหลายอย่างในเวลาเดียวกัน ข้าพเจ้าตัดสินใจได้ว่าจะทำอะไรก่อนหลัง					
29. ข้าพเจ้าลำบากใจเมื่อต้องอยู่กับคนแปลกหน้าหรือคนที่ไม่คุ้นเคย					
30. ข้าพเจ้าทนไม่ได้เมื่อต้องอยู่ในสังคมที่มีกฎระเบียบขัดกับความเคยชินของข้าพเจ้า					
31. ข้าพเจ้าทำความรู้จักผู้อื่นได้ง่าย					

ข้อความ	ไม่จริง	จริงบางครั้ง	ค่อนข้างจริง	จริงมาก	คะแนน
32. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทหลายคนที่คบกันมานาน					
33. ข้าพเจ้าไม่กล้าบอกความต้องการของข้าพเจ้าให้ผู้อื่นรู้					
34. ข้าพเจ้าทำในสิ่งที่ต้องการโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน					
35. เป็นการยากสำหรับฉันที่จะโต้แย้งกับผู้อื่น แม้จะมีเหตุผลเพียงพอ					
36. เมื่อไม่เห็นด้วยกับผู้อื่น ข้าพเจ้าสามารถอธิบายเหตุผลที่เขายอมรับได้					
37. ข้าพเจ้ารู้สึกด้อยกว่าผู้อื่น					
38. ข้าพเจ้าทำหน้าที่ได้ดี ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด					
39. ข้าพเจ้าสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ดีที่สุด					
40. ข้าพเจ้าไม่มั่นใจในการทำงานที่ยากลำบาก					
41. แม้สถานการณ์จะเลวร้าย ข้าพเจ้าก็มีความหวังว่าจะดีขึ้น					
42. ทุกปัญหามักมีทางออกเสมอ					
43. เมื่อมีเรื่องทำให้เครียด ฉันมักปรับเปลี่ยนให้เป็นเรื่องผ่อนคลายหรือสนุกสนานได้					
44. ฉันสนุกสนานทุกครั้งกับกิจกรรมในวันสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน					
45. ฉันรู้สึกไม่พอใจที่ผู้อื่นได้รับสิ่งดีๆมากกว่าฉัน					
46. ฉันพอใจกับสิ่งที่ฉันเป็นอยู่					
47. ฉันไม่รู้ว่าจะหาอะไรทำเมื่อรู้สึกเบื่อหน่าย					
48. เมื่อว่างเว้นจากภาระหน้าที่ ฉันจะทำในสิ่งที่ฉันชอบ					
49. เมื่อรู้สึกไม่สบายใจ ฉันมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้					
50. ฉันสามารถผ่อนคลายอารมณ์ตนเองได้ แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากภาระหน้าที่					
51. ฉันไม่สามารถทำใจให้เป็นสุขได้จนกว่าจะได้ทุกสิ่งที่ต้องการ					
52. ฉันมักทุกข์ร้อนกับเรื่องเล็กๆน้อยๆที่เกิดขึ้นเสมอ					

แบบวัดบุคลิกภาพ 5 ลักษณะ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้ว่าเป็นจริงสำหรับท่านเพียงไร แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด โดยในแต่ละข้อมีเพียงคำตอบเดียว

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1.	ข้าพเจ้าเป็นคนไม่วิตกกังวล					
2.	ข้าพเจ้าชอบที่จะมีคนอยู่รอบข้าง					
3.	ข้าพเจ้าไม่ชอบเสียเวลาที่จะเพ้อฝัน					
4.	ข้าพเจ้าพยายามให้เกียรติต่อทุกคนที่ข้าพเจ้าพบ					
5.	ข้าพเจ้าเก็บรักษาของส่วนตัวให้สะอาดเรียบร้อย					
6.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้ารู้สึกตนเองต่ำต้อยกว่าผู้อื่น					
7.	ข้าพเจ้าหัวเราะได้ง่าย					
8.	เมื่อข้าพเจ้าพบวิธีที่จะทำบางสิ่งบางอย่างถูกต้อง ข้าพเจ้าจะยึดวิธีนั้นไว้ตลอด					
9.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าโต้แย้งกับคนในครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน					
10.	ข้าพเจ้าสามารถกำหนดความก้าวหน้าของการทำงาน และทำงานนั้นเสร็จตามเวลาได้เป็นอย่างดี					
11.	บางครั้งเมื่อตกอยู่ในภาวะเครียดมาก ๆ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตัวเองจะแยกออกเป็นเสี่ยง ๆ					
12.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีความสุข และไม่เคร่งเครียด					
13.	ข้าพเจ้ามีความซาบซึ้งในงานศิลปะและธรรมชาติ					
14.	บางคนคิดว่าข้าพเจ้าเป็นคนเห็นแก่ตัวและถือตัวเองเป็นใหญ่					
15.	ข้าพเจ้าไม่ใช่คนละเอียดถี่ถ้วน					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
16.	ข้าพเจ้าแทบจะไม่เคยรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออ้างว้าง					
17.	ข้าพเจ้าชอบที่จะพูดคุยกับคนทั่วๆไป					
18.	การให้ผู้เรียนฟังข้อความที่มีข้อโต้แย้งกัน จะทำให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดได้					
19.	ข้าพเจ้าชอบการร่วมมือกับผู้อื่นมากกว่าการแข่งขัน					
20.	ข้าพเจ้าพยายามปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจ					
21.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้ารู้สึกตึงเครียดและตื่นเต้น					
22.	ข้าพเจ้าชอบที่จะอยู่ในที่ที่มีกิจกรรมทำ					
23.	บทกวีมีอิทธิพลต่อข้าพเจ้าเล็กน้อยหรือไม่มีเลย					
24.	ข้าพเจ้ามีแนวโน้มที่จะเยาะเย้ยและสงสัยในเจตนาของผู้อื่น					
25.	ข้าพเจ้ามีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีการปฏิบัติสู่เป้าหมายอย่างเป็นขั้นตอน					
26.	บางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกไร้คุณค่าอย่างสิ้นเชิง					
27.	ปกติแล้วข้าพเจ้าชอบทำงานตามลำพัง					
28.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าชอบลองอาหารใหม่ๆหรืออาหารต่างชาติ					
29.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าคนส่วนมากจะเอาเปรียบถ้าเปิดโอกาสให้เขา					
30.	ข้าพเจ้ามักเสียเวลานานกว่าจะเริ่มงานได้อย่างจริงจัง					
31.	ข้าพเจ้าแทบจะไม่รู้สึกกลัว หรือตื่นเต้น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
32.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเต็มไปด้วยพลังมากจนอยากแสดงออกมา					
33.	ข้าพเจ้ามักจะไม่สังเกตอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่าง ๆ					
34.	คนส่วนมากที่ข้าพเจ้ารู้จักชอบข้าพเจ้า					
35.	ข้าพเจ้าทำงานหนักเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย					
36.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้ารู้สึกโกรธกับการปฏิบัติของผู้อื่นต่อข้าพเจ้า					
37.	ข้าพเจ้าเป็นคนร่าเริงและสดชื่น แจ่มใส					
38.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าเราควรจะรับฟังผู้นำทางศาสนาในการตัดสินใจเรื่องศีลธรรมโดยไม่มีข้อโต้แย้ง					
39.	บางคนคิดว่าข้าพเจ้าเป็นคนเย็นชา และคิดเกี่ยวกับผลได้ผลเสีย					
40.	เมื่อข้าพเจ้ามีข้อผูกพันในเรื่องใด ข้าเจ้าจะยึดถือตลอดไป					
41.	บ่อยครั้งเมื่อมีสิ่งใดไม่เป็นไปตามความคาดหมาย ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้และอยากยอมแพ้					
42.	ข้าพเจ้าไม่ใช่เป็นคนที่มองโลกในแง่ดี มีความสุข					
43.	บางครั้งเมื่อข้าพเจ้าอ่านบทกวี หรือดูงานศิลปะ ข้าพเจ้าจะรู้สึกสะท้านหรือตื่นเต้น					
44.	ข้าพเจ้าเป็นคนหัวแข็งและมีทัศนคติที่มั่นคง					
45.	บางครั้งข้าพเจ้าไม่ใช่คนที่น่าพึ่งพา หรือไว้ใจได้อย่างที่ควรเป็น					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
46.	ข้าพเจ้าไม่ค่อยมีความรู้สึกเศร้าโศกหรือซึมเศร้า					
47.	ชีวิตของข้าพเจ้าเต็มไปด้วยกิจกรรม					
48.	ข้าพเจ้ามีความสนใจเรื่องธรรมชาติของจักรวาลและมนุษย์น้อยมาก					
49.	ข้าพเจ้ามักจะคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น					
50.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่มีผลงาน และมักทำงานให้เสร็จเสมอ					
51.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าแก้ปัญหาตนเองไม่ได้ และต้องการให้ผู้อื่นมาช่วย					
52.	ข้าพเจ้าเป็นคนที่กระตือรือร้นอย่างมาก					
53.	ข้าพเจ้ามีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องที่ประเทืองปัญญา					
54.	ถ้าข้าพเจ้าไม่ชอบใคร ข้าพเจ้าจะแสดงให้คนนั้นรู้					
55.	ดูเหมือนว่าข้าพเจ้าจะไม่เคยสามารถจัดระเบียบให้ตนเองได้เลย					
56.	ในบางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกอับอายมาก จนอยากหลบหน้าผู้คน					
57.	ข้าพเจ้าชอบที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางของตนเองมากกว่าที่จะนำผู้อื่น					
58.	บ่อยครั้งที่ข้าพเจ้าสนุกกับทฤษฎีหรือความคิดที่เป็นนามธรรม					
59.	ข้าพเจ้าจะจัดการให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของข้าพเจ้า เมื่อมีความจำเป็น					
60.	ข้าพเจ้ามุ่งสู่ความเป็นเลิศในทุกสิ่งที่ตนเองทำ					

แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ขอให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วพิจารณาว่าข้อความจริงกับความรู้สึกนักเรียนในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องว่างช่องใดช่องหนึ่งท้ายข้อความที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงแห่งเดียวเท่านั้น

ระดับพฤติกรรม

มากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด
มาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนปานกลาง
น้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	เมื่อข้าพเจ้าไม่สบาย ผู้ปกครองจะดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด					
2	ผู้ปกครองแสดงให้ข้าพเจ้ารู้ว่าท่านรักและห่วงใย					
3	ผู้ปกครองให้กำลังใจข้าพเจ้าเมื่อท้อแท้ผิดหวัง					
4	ผู้ปกครองให้ข้าพเจ้าตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัว					
5	ผู้ปกครองมักให้โอกาสข้าพเจ้าอธิบายหรือชี้แจงก่อนจะดูหรือลงโทษ					
6	เมื่อข้าพเจ้าทำความผิด ผู้ปกครองมักจะพูดย้อนถึงความผิดพลาดครั้งก่อนของข้าพเจ้าด้วย					
7	ผู้ปกครองไม่ไว้ใจข้าพเจ้าที่จะดูแลรักษาตัวเองได้					
8	ผู้ปกครองไม่เข้าใจปัญหาหรือความต้องการของข้าพเจ้า					

ข้อ	ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	ในวันหยุด ผู้ปกครองมีเวลาร่วมกิจกรรมกับข้าพเจ้า					
10	ผู้ปกครองไม่อนุญาตให้ข้าพเจ้าไปเที่ยวกับเพื่อน					
11	ข้าพเจ้ารักและเคารพผู้ปกครองของข้าพเจ้า					
12	ข้าพเจ้าช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านด้วยความเต็มใจเสมอ					
13	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าผู้ปกครองไม่ยุติธรรมที่มอบหมายงานบ้านให้ข้าพเจ้ารับผิดชอบมากกว่าคนอื่น					
14	เมื่อมีปัญหาข้าพเจ้าสามารถขอคำปรึกษาจากผู้ปกครองได้เสมอ					
15	ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง					
16	ข้าพเจ้าเคยประชดผู้ปกครองด้วยการหนีเรียนหรือไม่ยอมทำงานบ้าน					
17	เมื่อข้าพเจ้ากลับบ้านผิดเวลา ผู้ปกครองจะดุและว่าข้าพเจ้าทันที					
18	ข้าพเจ้าขออนุญาตผู้ปกครองก่อนออกนอกบ้านเสมอ					
19	ข้าพเจ้ามักมีเรื่องขัดแย้งกับผู้ปกครอง					
20	ข้าพเจ้ามักเล่าเรื่องของเพื่อนและกิจกรรมในแต่ละวันให้ผู้ปกครองฟังบ่อย ๆ					
21	ข้าพเจ้ารู้สึกอัดอึดกับกฎระเบียบในบ้านที่ผู้ปกครองกำหนดไว้					

ข้อ	ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22	เมื่อผู้ปกครองอารมณ์เสียท่านมักจะพาลกับข้าพเจ้า					
23	ถ้าข้าพเจ้าทำคะแนนสอบไม่ดี ผู้ปกครองคอยปลอบและให้กำลังใจข้าพเจ้าเสมอ					
24	ข้าพเจ้าไม่เคยให้ของขวัญหรือบัตรอวยพรกับผู้ปกครองในวันพิเศษเลย					
25	ข้าพเจ้ามักไม่พอใจเมื่อผู้ปกครองไม่ให้ไปเล่นนอกบ้านกับเพื่อน					
26	ผู้ปกครองของข้าพเจ้ารักลูกเท่ากันทุกคน					
27	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด					
28	ผู้ปกครองไม่เคยทะเลาะให้ข้าพเจ้าเห็น					
29	ข้าพเจ้ามักถูกผู้ปกครองตำหนิต่อหน้าบุคคลอื่น					
30	เมื่อข้าพเจ้าทำความผิด ผู้ปกครองชอบลงโทษด้วยวิธีที่รุนแรง					

แบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหาการถูกคุกคามทางเพศจากเพศตรงข้าม

คำชี้แจง

แบบวัดฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการทราบความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียน หากเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับตัวเอง

แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อมี 3 ตัวเลือก ใช้เวลาทำ 15 นาที คำตอบที่เลือกในแต่ละข้อไม่มีข้อถูกหรือข้อผิดอย่างแท้จริงและไม่มีผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียน จึงขอให้นักเรียนตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ให้นักเรียนเลือกแนวทางการเผชิญปัญหาโดยทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่นักเรียนเลือกเพียงข้อเดียวเท่านั้น

ตัวอย่างคำถาม

0. ในขณะที่นักเรียนเดินอยู่คนเดียว เพื่อนต่างเพศคนหนึ่งเดินเข้ามาจับมือโดยเจตนาลวนลาม นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. สะบัดมือหนีแล้วแอบไปร้องไห้
_____ข. บอกเพื่อนว่าห้ามทำอีก ไม่เหมาะสม
__✓__ค. สะบัดมือแล้วต่อว่าว่าห้ามเล่นแบบนี้อีก

00. ถ้าเพื่อนต่างเพศคนหนึ่งแกล้งเล่นรวบต้นขานักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. ผลักออกแล้วเดินหนี
__✓__ข. พูดกับเพื่อนดีๆบอกว่าให้ปล่อย ไม่ชอบ
_____ค. ผลักเพื่อนคนนั้นออกไปแล้วบอกว่าเล่นแบบนี้ไม่ดี

จากตัวอย่างข้อ (0) แสดงว่าหากเกิดเหตุการณ์เช่นในข้อ(0) นักเรียนเลือกที่จะเผชิญปัญหาโดยการสะบัดมือแล้วต่อว่าว่าห้ามเล่นแบบนี้อีก

(00) แสดงว่าหากเกิดเหตุการณ์เช่นในข้อ(00) นักเรียนเลือกที่จะเผชิญปัญหาโดยการพูดกับเพื่อนดีๆบอกว่าให้ปล่อย ไม่ชอบ

1. ในขณะที่นักเรียนเดินกลับบ้านสองต่อสองกับเพื่อนชายคนสนิทตามลำพัง แล้วเพื่อนชายเจตนาจับมือนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. สะบัดมือหนี

_____ข. เอามือล้วงเข้าไปในกระเป๋ากางเกง

_____ค. สะบัดมือแล้วต่อว่าว่าเราไม่ควรถูกเนื้อต้องตัวกัน

2. ถ้าในขณะที่นักเรียนกำลังเดินกลับบ้าน เพื่อนชายในกลุ่มเดินเข้ามากอดคอ นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เอามือออกแล้วเดินหนี

_____ข. ต่อว่าเพื่อไม่ให้ทำเช่นนี้อีกเพราะไม่ชอบ

_____ค. เอามือออกแล้วเดินเว้นระยะห่างเล็กน้อยแล้วบอกว่าอย่าทำแบบนี้

3. ถ้านักเรียนได้ยินเพื่อนชายในกลุ่มกำลังพูดวิจารณ์ถึงเรือนร่างของนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เดินเลี่ยงไปเพื่อจะได้ไม่ได้ยินคำที่พูด

_____ข. เข้าไปต่อว่าเพื่อให้หยุดการกระทำนั้น

_____ค. ฝากเพื่อนคนอื่นไปบอกว่าไม่ควรพูดแบบนี้อีก

4. ถ้าเพื่อนชายคนหนึ่งในกลุ่มขอถ่ายรูปด้วย แล้วในขณะที่ถ่ายรูปเพื่อนคนนั้นเอาหน้ามาแนบแก้มนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เดินหนีจากไปไม่ยอมให้ถ่ายรูป

_____ข. บอกเพื่อนคนนั้นว่าให้ถอยห่างออกไปอีกหน่อยดีกว่า

_____ค. เอามือผลักหน้าของเพื่อนคนนั้นออกไปแล้วทำสีหน้าไม่พอใจ

5. ถ้าเพื่อนชายคนสนิทขอหอมแก้มนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. พูดปฏิเสธทันทีว่า "ไม่ได้"

_____ข. นิ่งเฉยแล้วเดินจากไป

_____ค. บอกว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม

6. ถ้าเพื่อนชายคนสนิทชักชวนนักเรียนไปร่วมหลับนอน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. หากจะเป็นเพื่อนกันต่ออย่าพูดอย่างนี้อีก

_____ข. ปฏิเสธแล้วตำหนิอย่างรุนแรง

_____ค. ทำเป็นไม่ได้ยินแล้วเดินจากไป

7. ขณะลองเสื้อผ้าในห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า นักเรียนเห็นชายแปลกหน้าแอบถ่ายคลิปวิดีโอนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เดินเข้ายึดกล้องถ่ายคลิปแล้วนำตัวส่งตำรวจ

_____ข. เดินออกจากห้องลองเสื้อผ้าแล้วออกจากร้านนั้น

_____ค. บอกเจ้าหน้าที่ให้ทราบและจัดการ

8. ถ้านักเรียนมีแฟนแล้วเพื่อนชายในกลุ่มคนหนึ่งถามว่านักเรียนมีเพศสัมพันธ์กับแฟนของนักเรียนแล้วหรือยัง นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. ทำเป็นเฉย ไม่สนใจ

_____ข. ไปเล่าให้แฟนฟัง แล้วให้แฟนมาจัดการ

_____ค. ตอบว่ายัง แล้ววิจารณ์ว่าการถามแบบนี้ถือว่าไม่สุภาพ

9. ขณะที่นั่งคุยเล่นกันในบ้านเพื่อน ถ้าเพื่อนชายในกลุ่มถามนักเรียนว่าช่วยตัวเองบ่อยไหม นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. ลุกขึ้นแล้วเดินจากไปที่อื่น

_____ข. แสดงท่าทางไม่พอใจแล้วบอกเพื่อนให้เปลี่ยนเรื่องคุย

_____ค. ตำหนิว่าไม่ใช่สิ่งที่ควรรู้และควรสนใจเรื่องเรียนมากกว่า

10. ถ้าเพื่อนชายในกลุ่มแกล้งแต่งเรื่องว่านักเรียนมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนชายคนสนิทของนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เฉยๆเพราะไม่ใช่ความจริง

_____ข. ว่ากล่าวว่าหากพูดแบบนี้จะแจ้งให้ผู้ปกครองของเขาตักเตือนหรือลงโทษ

_____ค. เล่าให้เพื่อนคนอื่นฟังเพื่อให้ช่วยหาทางจัดการปัญหา

11. ในขณะที่ยืนบนรถโดยสารสาธารณะ เพื่อนชายคนสนิทนำคางมาเกยบนไหล่ของนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เบี่ยงตัวหลบ

_____ข. หันไปแสดงสีหน้าไม่พอใจ

_____ค. บอกให้เขายืนดีๆไม่ควรทำแบบนี้

12. ถ้าเพื่อนชายในกลุ่มคนหนึ่งถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเพศของนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. ทำเป็นไม่สนใจ

_____ข. บอกให้ไปถามเพื่อนคนอื่น

_____ค. ว่ากล่าวว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรถามเพราะเป็นเรื่องส่วนตัว

13. ในขณะที่นั่งคุยกันตามลำพังกับเพื่อนชายในกลุ่มคนหนึ่ง แล้วเขาถามนักเรียนว่าคิดว่าตัวเองควรจะมีเพศสัมพันธ์ตอนอายุเท่าใด นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. บอกให้ไปถามเพื่อนคนอื่น

_____ข. ทำเป็นไม่ได้ยินแล้วลุกขึ้นเดินจากไป

_____ค. บอกให้เพื่อนหาเรื่องคุยที่สร้างสรรค์กว่าเรื่องนี้

14. ถ้าเพื่อนชายในกลุ่มคนหนึ่งขอร้องให้นักเรียนซื้อยาคุมกำเนิดให้กับเพื่อนหญิงของเขา นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. เดินจากไป

_____ข. บอกให้เขาไปวานคนอื่นแทน

_____ค. ปฏิเสธแล้วบอกว่า "ถ้าอยากได้ก็ไปซื้อเอง"

15. ถ้าวันหนึ่งนักเรียนไปว่ายน้ำเล่นกับเพื่อนๆแล้วเพื่อนชายในกลุ่มแกล้งดำลงมาดึงต้นขานักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร

_____ก. ว่ายน้ำเข้าไปอยู่กับกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน

_____ข. สะบัดขาให้หลุดแล้วไปเล่นทางอื่น

_____ค. ว่ากล่าวเพื่อนว่าไม่ชอบให้เล่นแบบนี้

ภาคผนวก ค

ดัชนีความสอดคล้องและค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือ

ตาราง 13 แสดงดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือแบบวัดรูปแบบการเผชิญปัญหา

ข้อที่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	การพิจารณา
	1		3		
1	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
2	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
3	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
4	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
5	0	1	1	0.67	ตัดทิ้ง
6	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
7	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
8	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
9	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
10	-1	1	1	0.33	ตัดทิ้ง
11	-1	1	1	0.33	ตัดทิ้ง
12	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
13	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
14	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
15	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
16	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
17	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
18	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
19	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
20	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
21	-1	1	1	0.33	ตัดทิ้ง
22	1	-1	1	0.33	ตัดทิ้ง
23	1	-1	1	0.33	ตัดทิ้ง
24	1	1	1	1	คัดเลือกไว้
25	1	1	1	1	คัดเลือกไว้

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อที่	*ผู้เชี่ยวชาญคนที่*			**IOC**	การพิจารณา
	1	2	3		
26	1	1	1	1	1
27	1	1	1	1	1
28	1	1	1	1	1
29	1	1	1	1	1
30	1	1	1	1	1
31	1	1	1	1	1

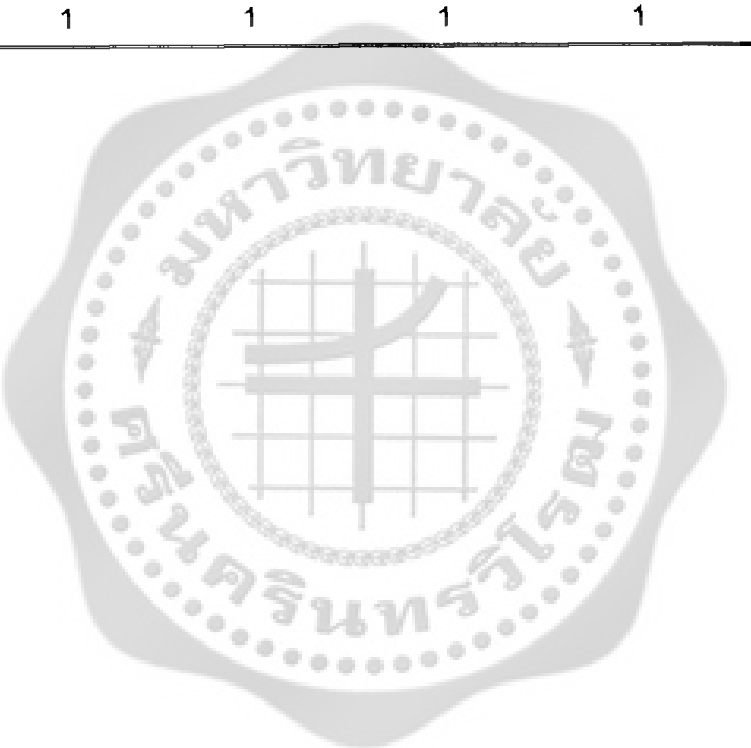

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล ธนวัฒน์ ศรีไพโรจน์

วัน เดือน ปีเกิด 2 กุมภาพันธ์ 2525

ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 282 หมู่ 1 ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง
จังหวัดเพชรบุรี 73120

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2540	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2543	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2547	ศษ.บ. (การสอนคณิตศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2553	กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร